των επαγγελματικών εγγράφων πού ζητεί ή Επιτροπή, τήν άλληλογραφία μεταξύ αύτής καί τού δικηγόρου της, ή δέ Επιτροπή κρίνει ότι δέν άποδεικνύεται ό εμπιστευτικός χαρακτήρας των άνωτέρω εγγράφων, εναπόκειται σ'αύτή νά διατάξει, κατ' εφαρμογή τού άρθρου 14, παράγραφος 3, τού προαναφερθέντος κανονισμού, τήν προσκόμιση τής επιδίκου άλληλογραφίας καί, εφ' όσον παρίσταται άνάγκη, νά επιβάλει στήν επιχείρηση πρόστιμο ή χρηματική ποινή, δυνάμει τού αύτού κανονισμού, ώς κύρωση τής άρνήσεως τής τελευταίας είτε νά παράσχει τά συμπληρωματικά άποδεικτικά στοιχεία πού ή Επιτροπή θεωρεί ώς άπαραίτητα πρός άπόδειξη τού εμπιστευτικού χαρακτήρος των εγγράφων είτε νά εμφανίσει τήν εν λόγω άλληλογραφία πού ή Επιτροπή θεωρεί ότι δέν έχει νομίμως προστατευόμενο εμπιστευτικό χαρακτήρα.

Στήν ύπόθεση 155/79

AM & S EUROPE LIMITED, εκπροσωπουμένη άπό τούς J. Lever, Q.C., τού Gray's Inn, C. Bellamy, Barrister, τού Gray's Inn, καί G. Child, Solicitor τού δικηγορικού γραφείου Slaughter and May, Λονδίνο, μέ άντικλήτους στό Λουξεμβούργο τούς δικηγόρους Elvinger καί Hoss, 15, Côte d'Eich,

προσφεύγουσα,

ύποστηριζομένη άπό

ΤΟ ΗΝΩΜΕΝΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟ, εκπροσωπούμενο άπό τόν W. H. Godwin, Principal Assistant Treasury Solicitor, επικουρούμενο άπό τόν Rt. Hon. S. C. Silkin Q.C., τού Middle Temple καί τόν D. Vaughan, Q.C., τού Inner Temple, μέ τόπο επιδόσεων στό Λουξεμβούργο τήν βρετανική πρεσβεία, 28, boulevard Royal,

καί

ΤΗΝ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΔΙΚΗΓΟΡΙΚΩΝ ΣΥΛΛΟΓΩΝ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΟΣ (CCBE), εκπροσωπουμένη άπό τόν δικηγόρο Σκωτίας D. A. O. Edward, Q.C., καί τόν δικηγόρο Βρυξελλών J. R. Thys, μέ άντικλήτους στό Λουξεμβούργο τούς δικηγόρους T. Biever καί L. Schiltz, 83, boulevard Grande-Duchesse-Charlotte,

παρεμβαίνοντα,

κατά

ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ, εκπροσωπουμένης άπό τόν νομικό της σύμβουλο J. Temple Lang, μέ άντίκλητο στό Λουξεμβούργο τόν νομικό της σύμβουλο M. Cervino, κτίριο Jean Monnet, Kirchberg,

καθ' ής,

ὑποστηριζομένης ἀπό

ΤΗΝ ΓΑΛΛΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ, ἐκπροσωπουμένη ἀπό τόν N. Museux, ἐπικουρούμενο ἀπό τόν A. Carnelutti, μέ τόπο ἐπιδόσεων στό Λουξεμβοῦργο τήν πρεσβεία τῆς Γαλλίας, 2, rue Bertholet,

παρεμβαίνουσα,

πού ἔχει ὡς ἀντικείμενο προσφυγή μέ τήν ὁποία ζητεῖται ἀπό τό Δικαστήριο

α) νά ἐλέγξει, σύμφωνα μέ τό ἄρθρο 173 τῆς συνθήκης ΕΟΚ, τήν νομιμότητα τοῦ ἄρθρου 1, στοιχεῖο 6, τῆς ἀποφάσεως 79/670 τῆς Ἐπιτροπῆς τῆς 6ης Ἰουλίου 1979 (ΟJ L 199, σ. 31), βάσει τοῦ ὁποίου ὑπεχρεώθη ἡ προσφεύγουσα νά προσκομίσει πρός ἐξέταση ἀπό τήν Ἐπιτροπή ὁρισμένα ἔγγραφα, πού ἡ προσφεύγουσα θεωρεῖ ὅτι καλύπτονται ἀπό τό «*legal privilege*»·

6) νά κρίνει ἄκυρο, σύμφωνα μέ τό ἄρθρο 174 τῆς συνθήκης ΕΟΚ, τό ἄρθρο 1, στοιχεῖο 6, τῆς ἀποφάσεως τῆς 6ης Ἰουλίου 1979· ἐπικουρικῶς νά τό κρίνει ἄκυρο, καθ' ὅσον ὑποχρεώνει τήν προσφεύγουσα νά προσκομίσει πρός ἐξέταση ἀπό τήν Ἐπιτροπή ὅλα τά ἐν λόγω ἔγγραφα, *στό σύνολό τους,*

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ

συγκείμενο ἀπό τούς H. Mertens de Wilmars, πρόεδρο, G. Bosco, A. Touffait καί O. Due, προέδρους τμήματος, P. Pescatore, Mackenzie Stuart, A. O'Keeffe, T. Koopmans, U. Everling, A. Χλωρό καί F. Grévisse, δικαστές,

γενικός εἰσαγγελεύς: Sir Gordon Slynn
γραμματεύς: A. Van Houtte

ἐκδίδει τήν ἀκόλουθη

1578

ΑΠΟΦΑΣΗ

Περιστατικά

I — Πραγματικά περιστατικά καί ἔγγραφη διαδικασία

Ἡ AM & S Europe Limited (ἐφ' ἑξῆς: AM & S) εἶναι ἑταιρία συσταθεῖσα κατά τό ἀγγλικό δίκαιο. Ἔχει μία θυγατρική, ἡ ὁποία κέκτηται καί ἐκμεταλλεύεται χυτήριο ψευδαργύρου στό Avonmouth.

Στίς 10 Φεβρουαρίου 1978, τό ἐπιφορτισμένο μέ τά θέματα ἀνταγωνισμοῦ μέλος τῆς Ἐπιτροπῆς διέταξε τήν διενέργεια ἐλέγχων σέ διάφορες ἐπιχειρήσεις, μεταξύ τῶν ὁποίων καί στήν AM & S, σύμφωνα μέ τό ἄρθρο 14 τοῦ κανονισμοῦ 17/62 τοῦ Συμβουλίου.

Στίς 20 καί 21 Φεβρουαρίου 1979, τρεῖς ὑπάλληλοι τῆς Ἐπιτροπῆς διεξήγαγαν, στίς ἐγκαταστάσεις τῆς AM & S στό Bristol, ἔλεγχο πού ἀπέβλεπε, ὅπως ἀνέφεραν οἱ ἔγγραφες ἐντολές πού προσεκόμισαν οἱ ὑπάλληλοι, νά διερευνηθοῦν «... οἱ ὅροι ἀνταγωνισμοῦ πού ἀφοροῦν τήν παραγωγή καί τήν διανομή ψευδαργύρου καί τῶν κραμάτων του καί τοῦ ἐμπλουτισμένου ψευδαργύρου, προκειμένου νά διαπιστωθεῖ ὅτι δέν ὑφίστατο παράβαση τῶν ἄρθρων 85 καί 86 τῆς συνθήκης ΕΟΚ».

Μετά τό πέρας τοῦ ἐλέγχου αὐτοῦ, οἱ ἐν λόγω ὑπάλληλοι ἀπεχώρησαν ἀπό τίς ἐγκαταστάσεις τῆς AM & S, λαβόντες ἀντίγραφα ὁρισμένων ἐγγράφων καί ζητήσαντες ἐγγράφως ἀπό τήν AM & S ὁρισμένα ἀκόμη συγκεκριμένα ἔγγραφα.

Μέ ἐπιστολή τῆς 26ης Μαρτίου 1979, ἡ AM & S ἀπέστειλε στήν Ἐπιτροπή φωτοαντίγραφα ὁρισμένων ἐγγράφων, ἀλλά συγχρόνως ἠρνήθη νά θέσει στήν διάθεσή της ἄλλα πού οἱ νομικοί της σύμβουλοι ἐθεώρησαν ὅτι ἐκαλύπτοντο ἀπό τό «*legal privilege*», τήν ἀρχή τῆς προστασίας τοῦ ἐμπιστευτικοῦ χαρακτῆρος τῶν σχέσεων μεταξύ δικηγόρου καί πελάτου, ὅπως αὐτή νοεῖται στίς χῶρες τοῦ «common law». Ἐπί πλέον, ἀνέφερε ὅτι οἱ Solicitors της ἦταν στήν διάθεση τῆς Ἐπιτροπῆς, σέ περίπτωση πού αὐτή ἐπιθυμοῦσε νά λάβει περαιτέρω διευκρινίσεις ὡς πρός τά ἔγγραφα γιά τά ὁποῖα προεβάλλετο τό «privilege» (ἐπαγγελματικό ἀπόρρητο).

Ἡ Ἐπιτροπή δέν ἐδέχθη τήν ἀνωτέρω ὑπόδειξη, ἀλλά, μέ ἀπόφαση τῆς 6ης Ἰουλίου 1979, ἡ ὁποία ἐλήφθη κατ' ἐφαρμογή τοῦ ἄρθρου 14, παράγραφος 3, τοῦ κανονισμοῦ 17/62, ὑπεχρέωσε τήν AM & S νά ὑποβληθεῖ σέ νέο ἔλεγχο στίς ἐγκαταστάσεις της στό Bristol καί στό Avonmouth καί νά προσκομίσει ὁρισμένα ἐμπορικά ἔγγραφα πού διαιροῦνται σέ τρεῖς κατηγορίες (ἄρθρο 1, στοιχεῖο α, b καί c τῆς ἀποφάσεως). Τό στοιχεῖο b ἀφορᾶ «ὅλα τά ἔγγραφα γιά τά ὁποῖα προβάλλεται τό «ἐπαγγελματικό ἀπόρρητο» καί ἀναφέρονται στό παράρτημα τῆς ἀπό 26 Μαρτίου 1979 ἐπιστολῆς τῆς Australian Mining & Smelting Europe Limited πρός τήν Ἐπιτροπή».

Στίς 25, 26 καί 27 Ἰουλίου 1979, δύο ὑπάλληλοι τῆς Ἐπιτροπῆς προέβησαν, δυνάμει τῆς ἀποφάσεως τῆς 6ης Ἰουλίου 1979, σέ νέο ἔλεγχο στίς ἐγκαταστάσεις τῆς AM & S στό Bristol.

Μέ τήν εὐκαιρία αὐτή, ἡ AM & S κατέστησε γνωστό ὅτι δέν ἦταν διατεθειμένη νά ἐπιδείξει στούς ἐλεγκτές τῆς Ἐπιτροπῆς ὁλόκληρο τό περιεχόμενο τῶν ἐγγράφων γιά τά ὁποῖα ἐπεκαλεῖτο τό «ἐπαγγελματικό ἀπόρρητο», ἀλλά ὑπό τήν ἐπιφύλαξη κάθε ἐπιχειρήματος πού ἐνδεχομένως θά

προέβαλε, προκειμένου νά άμφισβητήσει τό δικαίωμα τῆς Ἐπιτροπῆς νά συμβουλεύεται ὁποιοδήποτε τμῆμα τῶν ἐγγράφων πού ἡ προσφεύγουσα θεωροῦσε ὅτι καλύπτονται ἀπό τήν ἀρχή τῆς προστασίας τοῦ ἐμπιστευτικοῦ χαρακτῆρος τῶν σχέσεων μεταξύ δικηγόρου καί πελάτου, συμφωνεῖ νά ἐπιτραπεῖ ἡ ἀνάγνωση τμήματος τῶν ἐγγράφων αὐτῶν, προκειμένου νά δυνηθοῦν λογικῶς οἱ ἐλεγκτές νά πεισθοῦν ὅτι τά ἐν λόγω ἔγγραφα ἐκαλύπτοντο πράγματι ἀπό τήν ἐν λόγω ἀρχή. Ἐπί πλέον, οἱ Solicitors τῆς AM & S προέτειναν νά ἔλθουν στίς Βρυξέλλες γιά νά ἐκθέσουν τά ἐπιχειρήματά τους στίς ἁρμόδιες ὑπηρεσίες τῆς Ἐπιτροπῆς.

Οἱ ἐλεγκτές τῆς Ἐπιτροπῆς ἐδήλωσαν τότε ὅτι θά διέκοπταν τόν ἔλεγχο ὡς πρός τά ἔγγραφα γιά τά ὁποῖα ἔγινε ἐπίκληση τῆς ἀνωτέρω ἀρχῆς, ἀλλά ὅτι ἡ Ἐπιτροπή ἐπεφυλάσσετο ὅλων τῶν σχετικῶν μέ τά ἐν λόγω ἔγγραφα δικαιωμάτων της. Ὡς πρός τήν συνάντηση πού ἐζήτησαν οἱ Solicitors τῆς AM & S, διευκρίνισαν ὅτι, γιά διαφόρους λόγους, ἠδύνατο νά γίνει μόνο μετά τίς 7 Σεπτεμβρίου 1979.

Στίς 23 Αὐγούστου 1979, οἱ Solicitors τῆς AM & S ἔγραψαν στόν διευθυντή τῆς διευθύνσεως A τῆς Γενικῆς διευθύνσεως IV (ἀνταγωνισμός), γιά νά ζητήσουν τόν καθορισμό ἡμερομηνίας συναντήσεως, κατά τήν ὁποία θά συνεζητεῖτο τό ζήτημα τῶν καλυπτομένων ἀπό τήν ἀρχή αὐτή ἐγγράφων.

Ἐν συνεχεία τῆς ἐπιστολῆς αὐτῆς, συνεφωνήθη μία συνάντηση πού ἔγινε στίς Βρυξέλλες στίς 18 Σεπτεμβρίου 1979 καί στήν ὁποία παρέστησαν ὁ σύμβουλος καί οἱ Solicitors τῆς AM & S καί, γιά τήν Ἐπιτροπή, ἐν ἀπουσία τοῦ διευθυντοῦ τῆς διευθύνσεως A, ὁ Riboux, προϊστάμενος τμήματος, καί ἄλλοι ὑπάλληλοι.

Κατά τήν ἀνωτέρω συνάντηση, ἡ AM & S ἐξέφρασε τήν ἐπιθυμία της νά συμφωνηθεῖ μία διαδικασία πού θά συνεβίβαζε δύο συγκρουόμενα συμφέροντα, δηλαδή α) τήν ἐπιθυμία τῆς Ἐπιτροπῆς νά πεισθεῖ ὅτι ἕνα ἔγγραφο καλύπτεται πράγματι ἀπό τήν ἀρχή καί 6) τήν ἀνάγκη διαφυλάξεως τοῦ ἀπορρήτου τῶν ἐπικοινωνιῶν μεταξύ δικηγόρων καί πελατῶν, πού γίνονται πρός λήψη νομικῆς συμβουλῆς. Ἡ προταθεῖσα διαδικασία συνίστατο, κυρίως, στήν ἀνάγνωση ὁρισμένων τμημάτων τοῦ οἰκείου ἐγγράφου, τά ὁποῖα, κατά τήν AM & S, θά ἐπέτρεπαν νά διαπιστωθεῖ σαφῶς ὁ χαρακτήρας τῶν ἀνωτέρω ἐγγράφων.

Οἱ ἐκπρόσωποι τῆς Ἐπιτροπῆς ἠρνήθησαν τήν πρόταση τῆς AM & S. Ἰσχυρίσθησαν ὅτι ἐδεσμεύοντο ἀπό τήν ἀπόφαση τῆς 6ης Ἰουλίου 1979, τήν ὁποία ἑρμήνευαν ὡς παρέχουσα τό δικαίωμα στόν ἐλεγκτή νά ἀναγιγνώσκει, ἄν κρίνει σκόπιμο, ὁλόκληρο τό ἔγγραφο.

Μέ προσφυγή τῆς 4ης Ὀκτωβρίου 1979, πού ἐπρωτοκολλήθη τήν ἰδία ἡμέρα στήν γραμματεία τοῦ Δικαστηρίου, ἡ AM & S ἤσκησε τήν ὑπό κρίση προσφυγή.

Μέ δικόγραφα πού κατέθεσαν ἀντιστοίχως στίς 15 Φεβρουαρίου 1980 καί στίς 5 Μαρτίου 1980, τό Ἡνωμένο Βασίλειο καί ἡ Γαλλική Δημοκρατία ἐζήτησαν νά παρέμβουν στήν δίκη.

Τό Δικαστήριο ἔκανε δεκτή τήν παρέμβαση τοῦ Ἡνωμένου Βασιλείου μέ διάταξη τῆς 27ης Φεβρουαρίου 1980 καί τήν παρέμβαση τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατίας μέ διάταξη τῆς 12ης Μαρτίου 1980.

Μέ δικόγραφο πού κατέθεσε στίς 3 Μαρτίου 1980, ἡ Συμβουλευτική Ἐπιτροπή Δικηγορικῶν Συλλόγων τῆς Εὐρωπαϊκῆς Κοινότητος ἐζήτησε νά παρέμβει στήν δίκη. Ἡ παρέμβαση ἔγινε δεκτή μέ διάταξη τοῦ Δικαστηρίου τῆς 7ης Μαΐου 1980.

Κατόπιν ἐκθέσεως τοῦ εἰσηγητοῦ δικαστοῦ καί μετ' ἀκρόαση τοῦ γενικοῦ εἰσαγγελέως,

τό Δικαστήριο ἀπεφάσισε τήν ἔναρξη τῆς προφορικῆς διαδικασίας χωρίς προηγουμένη διεξαγωγή ἀποδείξεων. Ἐν τούτοις, ἐκάλεσε τούς διαδίκους καί τίς παρεμβαίνουσες κυβερνήσεις «νά ἐκφέρουν, κατά τήν συνεδρίαση, τήν ἄποψή τους ὡς πρός τήν ὕπαρξη καί τήν σημασία τῆς ἀρχῆς τῆς προστασίας τοῦ ἐπαγγελματικοῦ ἀπορρήτου στό κοινοτικό δίκαιο περί ἀνταγωνισμοῦ, ζήτημα ἐπί τοῦ ὁποίου ἡ παρεμβαίνουσα Συμβουλευτική Ἐπιτροπή Δικηγορικῶν Συλλόγων ἀνεφέρθη ἀναλυτικῶς.»

II — Αἰτήματα τῶν διαδίκων

Ἡ *AM & S* ζητεῖ ἀπό τό Δικαστήριο:

1. νά κρίνει ἄκυρο τό ἄρθρο 1, στοιχεῖο 6, τῆς ἀποφάσεως τῆς 6ης Ἰουλίου 1979·
2. ἐπικουρικῶς, νά ἀκυρώσει τό ἄρθρο 1, στοιχεῖο 6, τῆς ἀποφάσεως τῆς 6ης Ἰουλίου 1979, κατά τό μέτρο πού ἐπιβάλλει νά ἐπιδειχθεῖ στόν ἐλεγκτή τῆς Ἐπιτροπῆς ὁλόκληρο τό περιεχόμενο τῶν ἐγγράφων, γιά τά ὁποῖα ἡ προσφεύγουσα ἀξιώνει προστασία ὀάσει τοῦ ἐμπιστευτικοῦ χαρακτῆρος τῶν ἐν λόγω ἐγγράφων·
3. νά καταδικάσει ἐν πάση περιπτώσει τήν Ἐπιτροπή στά δικαστικά ἔξοδα·
4. νά διατάξει κάθε ἄλλο μέτρο πού θά ἔκρινε νόμιμο ἤ δίκαιο ἐν ὄψει τῶν περιστάσεων.

Ἡ *Ἐπιτροπή τῶν Εὐρωπαϊκῶν Κοινοτήτων* ζητεῖ ἀπό τό Δικαστήριο:

1. νά ἀπορρίψει τήν προσφυγή·
2. νά καταδικάσει τήν AM & S στά δικαστικά ἔξοδα.

III — Ἰσχυρισμοί καί ἐπιχειρήματα τῶν διαδίκων

Ἡ *AM & S* ἀναφέρει κατ' ἀρχάς στήν *προσφυγή* της ὅτι τό ζήτημα πού ἀποτελεῖ ἀντικείμενο τῆς διαφορᾶς εἶναι θέμα διαδικασίας. Πράγματι, πρόκειται γιά τό ζήτημα ἄν ἡ Ἐπιτροπή δικαιοῦται, καί μέχρι ποίου σημείου, νά ἐξετάζει ἕνα ἔγγραφο, γιά νά προσδιορίσει ἄν ἡ ἐπικληθεῖσα ὑπέρ ὁρισμένων ἐγγράφων πού ἀντηλλάγησαν μεταξύ δικηγόρου καί πελάτου ἐξαίρεση ἐκ τῆς ἀρχῆς τῆς προστασίας τοῦ ἐμπιστευτικοῦ χαρακτῆρος τῶν σχέσεων μεταξύ δικηγόρου καί πελάτου προεβλήθη ὀρθῶς.

Τό ἐν λόγω διαδικαστικό ζήτημα τίθεται σέ σχέση μέ τήν ἀρχή κατά τήν ὁποία ὁ ἐμπιστευτικός χαρακτήρ τῶν σχέσεων μεταξύ δικηγόρου καί πελάτου δύναται νά προστατευθεῖ δυνάμει τοῦ κοινοτικοῦ δικαίου.

Κατά τήν AM & S, ἡ ἀνωτέρω ἀρχή δέν τίθεται ὑπό ἀμφισβήτηση στήν ὑπό κρίση ὑπόθεση. Οἱ διάδικοι δέν διαφωνοῦν ὡς πρός τήν ἀρχή, ἀλλά ὡς πρός τήν διαδικασία πού πρέπει νά ἀκολουθηθεῖ πρός ἐφαρμογή της.

Σχετικῶς, ἡ AM & S φρονεῖ ὅτι μέχρις ὅτου τό Συμβούλιο, κατόπιν προτάσεως τῆς Ἐπιτροπῆς, ἐκδώσει κανονισμό περί τοῦ ἐλέγχου τοῦ ὀασίμου τῆς ἐξαιρέσεως, πού στηρίζεται στόν ἐμπιστευτικό χαρακτήρα τῶν σχέσεων μεταξύ δικηγόρου καί πελάτου, ἐναπόκειται τόσο στόν ἐπικαλούμενο τήν προστασία διάδικο ὅσο καί στήν ἴδια τήν Ἐπιτροπή νά συμφωνήσουν σέ μία λογική διαδικασία ὡς πρός τά μέσα ἐλέγχου, χωρίς νά ἔχει ἡ Ἐπιτροπή τό δικαίωμα νά ἰδεῖ τό περιεχόμενο τῶν ἐγγράφων, γιά τά ὁποῖα γίνεται ἐπίκληση τῆς προστασίας. Σέ περίπτωση διαφωνίας μεταξύ τῶν διαδίκων, μόνο τό Δικαστήριο εἶναι ἁρμόδιο νά ἐξετάσει τά ἔγγραφα καί νά κρίνει τήν διαφορά.

Πράγματι, ἄν ἡ Ἐπιτροπή ἠδύνατο νά ἐξετάζει τά ἐν λόγω ἔγγαφα καί νά χρησιμοποιεῖ τά στοιχεῖα πού θά ἀντλοῦσε ἀπό αὐτά, ὁ ἐμπιστευτικός χαρακτήρ τῶν ἐγγράφων θά ἐξεμηδενίζετο καί ἡ προστασία θά καθίστατο οὐσιαστικῶς ἄνευ ἀξίας. Στά Κράτη μέλη, στά ὁποῖα οἱ διάδικοι ἔχουν τό δικαίωμα νά ὀλέπουν τά ἔγγραφα τοῦ ἀντιδίκου, προβλέπεται εἰδική διαδικασία, ἡ ὁποία ἐγγυᾶται τόν ἔλεγχο

από ανεξάρτητα πρόσωπα τῶν ἐγγράφων πού ἀφοροῦν συμβουλές καί τήν ἐν γένει ἀρωγή πού παρέχει ὁ δικηγόρος.

Ἡ προτεινομένη ἀπό τήν AM & S διαδικασία θά ὑπεχρέωνε σπανιότατα τούς διαδίκους νά προσφύγουν στό Δικαστήριο, προκειμένου αὐτό νά ἀποφανθεῖ ἐπί τῆς φύσεως ἑνός ἐγγράφου, γιά τό ὁποῖο προβάλλεται ἡ ἀρχή τῆς προστασίας τοῦ ἀπορρήτου.

Ἐξ ἄλλου, ἀκόμη καί ἡ ἄποψη πού ὑπεστήριξε ἡ Ἐπιτροπή δέν ἀποκλείει τήν δυνατότητα ὅτι πρέπει νά ἀποφανθεῖ ὁριστικῶς τό Δικαστήριο ἐπί τῆς φύσεως ἑνός ἐγγράφου, στήν περίπτωση κατά τήν ὁποία ἡ ἐνδιαφερομένη ἐπιχείρηση ἀρνεῖται νά παράσχει ἀντίγραφο στήν Ἐπιτροπή προβάλλοντας τόν προστατευόμενο χαρακτήρα τοῦ ἐγγράφου αὐτοῦ, ἡ δέ Ἐπιτροπή ἐπιδιώκει μέ ἀπόφαση νά τήν ὑποχρεώσει πρός τοῦτο.

Πάντως, σέ μιά τέτοια περίπτωση, ἔστω καί ἄν τό Δικαστήριο ἐδέχετο ὅτι τό ἔγγραφο προστατεύεται, ἡ προστασία θά εἶχε ἤδη καταστεῖ ἄνευ σημασίας λόγω τοῦ ὅτι ἡ Ἐπιτροπή θά ἐγνώριζε ἐν πάση περιπτώσει τό περιεχόμενο τοῦ ἐγγράφου.

Συνεπῶς, πρόκειται γιά τόν καθορισμό μιᾶς διαδικασίας ἐλέγχου, δεδομένου ὅτι, ὡς δέχεται εὐκόλως καί ἡ AM & S, ἡ ἐνδιαφερομένη ἐπιχείρηση δέν δύναται νά περιορισθεῖ στό νά προβάλει ἁπλῶς τόν προστατευόμενο χαρακτήρα ἑνός ἐγγράφου, ἀλλά ὀφείλει ἐπίσης νά ἀποδείξει τούς ἰσχυρισμούς της.

Ἡ διαδικασία αὐτή δύναται νά καθορισθεῖ ἀπό τά κοινοτικά ὄργανα καί ἐν ἀνάγκη μέ κανονισμό τοῦ Συμβουλίου.

Πρός τό παρόν, ἐλλείψει κοινοτικῆς διατάξεως σχετικῆς μέ μία τέτοια διαδικασία, ἡ AM & S φρονεῖ ὅτι ὁ προστατευόμενος χαρακτήρας ἑνός ἐγγράφου δύναται νά ἀποδειχθεῖ ἀπό τήν ἐνδιαφερομένη ἐπιχείρηση κατόπιν ἐπιδείξεως στήν Ἐπιτροπή τμήματος τοῦ ἐγγράφου πρός διαπίστωση τῆς φύσεώς του. Μία βρετανική ἐπιχείρηση π.χ. δύναται νά ἐπιδείξει στήν Ἐπιτροπή τό «backsheet» (πίσω μέρος τῆς σελίδος) τῶν «Instructions to Counsel» (ὁδηγιῶν πρός τόν σύμβουλο) πού ἀπέστειλε ὁ solicitor στόν δικηγόρο καί τήν ἐπικεφαλίδα τῆς πρώτης σελίδος τῶν ἐν λόγω ὁδηγιῶν. Ἄν θεωρηθεῖ ὅτι αὐτό δέν ἀρκεῖ, δύναται νά ἀνατεθεῖ ὁ ἔλεγχος τοῦ ἐγγράφου σέ ἕναν εὐυπόληπτο, ἔμπειρο καί πλήρως ἀνεξάρτητο νομικό, ἐπιλεγόμενο μέ κοινή συμφωνία τῶν μερῶν. Δέν χωρεῖ ἀμφιβολία ὅτι ὑφίστανται καί ἄλλες δυνατότητες, ὅπως ἡ ὑπεύθυνη δήλωση, ἡ ἔνορκος βεβαίωση, κ.ο.κ. Ἀντιθέτως, ἄν ἡ ἐπιχείρηση ἀρνηθεῖ νά παράσχει μέ ὁποιοδήποτε τρόπο ἐπαρκεῖς ἀποδείξεις πρός διαπίστωση τοῦ ὅτι τό ἔγγραφο προστατεύεται, δέν ἔχει πολλές πιθανότητες νά προσβάλει ἐπιτυχῶς ἀπόφαση τῆς Ἐπιτροπῆς, μέ τήν ὁποία τῆς ἐπιβάλλεται πρόστιμο ἤ χρηματική ποινή. Ὑπό τίς περιστάσεις αὐτές, λίγες ἐπιχειρήσεις θά διεκινδύνευαν νά ἐπικαλεσθοῦν χωρίς λόγο τήν ἀρχή τῆς προστασίας τοῦ ἐμπιστευτικοῦ χαρακτῆρος τῶν σχέσεων μεταξύ δικηγόρου καί πελάτου καί δέν θά ἦσαν πολύ συχνές οἱ προσφυγές στό Δικαστήριο πρός ἀναγνώριση τῆς προστασίας τοῦ ἀπορρήτου.

Ἀντιθέτως, ἄν τό Δικαστήριο ἐδέχετο τήν ἄποψη τῆς Ἐπιτροπῆς, δέν θά ὑφίστατο πλέον καμμία δυνατότητα τηρήσεως τοῦ ἀπορρήτου, ἔστω καί γιά τά ἔγγραφα τῶν ὁποίων ὁ προστατευόμενος χαρακτήρας θά ἦταν ἀπολύτως ἀναμφισβήτητος.

Ὁ δεύτερος λόγος πού προβάλλει ἡ AM & S ἀφορᾶ τήν ἀρχή τῆς ἀναλογικότητος, πού ἔχει ἀπό μακροῦ χρόνου ἀναγνωρισθεῖ στήν κοινοτική νομολογία καί πού φέρεται ὅτι τήν παρεβίασε ἡ Ἐπιτροπή ζητώντας ἀντίγραφα ὁλοκλήρων τῶν ἐγγράφων, γιά τά ὁποῖα προβάλλεται ἡ προστασία, ἐνῶ τό ἐν προκειμένω δημόσιο συμφέρον θά ἠδύνατο νά προστατευθεῖ πλήρως, ἱκανοποιητικά καί πρακτικά μέ ἄλλα μέσα, χωρίς νά δύναται ὁ ἐλεγκτής νά ἐξετάσει τό περιεχόμενο τῶν ἐγγράφων.

Ἡ *Ἐπιτροπή* ὑποβάλλει *ὑπόμνημα ἀντικρούσεως*, τό ὁποῖο περιλαμβάνει δύο τμήματα.

Στό πρῶτο τμῆμα, ἐξετάζει τό πρόβλημα τῆς προστασίας τοῦ ἐμπιστευτικοῦ χαρακτῆρος τῶν σχέσεων μεταξύ δικηγόρου καί πελάτου στό κοινοτικό δίκαιο, προκειμένου νά ἀποδείξει ὅτι, ἀντιθέτως πρός τήν ἄποψη τῆς AM & S, ἡ ἀρχή αὐτή δέν ἀποτελεῖ πουθενά ἀπόλυτο κανόνα, μέ καθορισμένα καί σαφῆ ὅρια, ἡ ὁποία ὑπερέχει ἄλλων ἀρχῶν τοῦ δικαίου σέ περίπτωση συγκρούσεως μέ αὐτές, ἀλλά μόνο μία μεταξύ περισσοτέρων ἀρχῶν τοῦ δικαίου, οἱ κανόνες τῆς ὁποίας δύνανται νά καθορισθοῦν κατά τρόπο διαφορετικό, λαμβανομένων ὑπ' ὄψη τῶν περιστάσεων.

Στό δεύτερο τμῆμα, ἐκθέτει τήν ἄποψή της ὡς πρός τόν τρόπο μέ τόν ὁποῖο πρέπει νά διενεργεῖται ὁ ἔλεγχος τῆς φύσεως τῶν ἐγγράφων γιά τά ὁποῖα ζητεῖται ἡ προστασία καί προβάλλει πολλές ἀντιρρήσεις, περιλαμβανομένων καί ἐκείνων πρακτικῆς φύσεως, κατά τῆς προτεινομένης ἀπό τήν AM & S διαδικασίας.

Πρῶτο τμῆμα: Ἐπί τοῦ ζητήματος τῆς προστασίας τοῦ ἐμπιστευτικοῦ χαρακτῆρος τῶν σχέσεων μεταξύ δικηγόρου καί πελάτου στό κοινοτικό δίκαιο

Ἡ πρόταση τοῦ πρώτου κανονισμοῦ τῆς Ἐπιτροπῆς γιά τήν ἐφαρμογή τῶν ἄρθρων 85 καί 86 τῆς συνθήκης ΕΟΚ, ἡ ὁποία κατέληξε στόν κανονισμό 17/62, δέν περιεῖχε διατάξεις περί τοῦ ἐμπιστευτικοῦ χαρακτῆρος τῶν σχέσεων μεταξύ δικηγόρου καί πελάτου. Ἄν καί τό Κοινοβούλιο ἐνέκρινε τήν τροποποίηση πού ἀπέβλεπε στό νά περιληφθεῖ στήν ἐν λόγω πρόταση μία διάταξη προστατεύουσα τόν ἐμπιστευτικό χαρακτῆρα τῶν σχέσεων μεταξύ δικηγόρου καί πελάτου, τό Συμβούλιο δέν ἐδέχθη τήν ἀνωτέρω πρόταση στό ὁριστικό κείμενο τοῦ κανονισμοῦ 17/62. Εἶναι συνεπῶς προφανές ὅτι ὁ κοινοτικός νομοθέτης ἀπεφάσισε, ἀφοῦ ἐξήτασε τό ζήτημα, ὅτι δέν πρέπει νά προστατεύεται ὁ ἐμπιστευτικός χαρακτήρας τῶν σχέσεων μεταξύ δικηγόρου καί πελάτου.

Ἡ ἔλλειψη νομοθετικοῦ κειμένου ρυθμίζοντος τό ἀνωτέρω ζήτημα δέν προεκάλεσε πραγματικές δυσχέρειες στήν πρακτική ἐπί πολλά ἔτη. Ἐν τούτοις, τό θέμα αὐτό συνεζητήθη συχνότερα μετά τήν ἔνταξη τῶν τριῶν νέων Κρατῶν μελῶν τό 1973.

Στίς 22 Ἰουνίου 1978, σέ ἀπάντηση τῆς γραπτῆς ἐρωτήσεως (63/78) τοῦ Cousté, μέλους τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ Κοινοβουλίου, ἡ Ἐπιτροπή, ἀφοῦ ἐπεσήμανε ὅτι ἡ κοινοτική νομοθεσία δέν παρέχει προστασία σέ ἐπαγγελματικά ἔγγραφα νομικῆς φύσεως, ἐδήλωσε ὅτι ἦταν διατεθειμένη, «λαμβάνουσα ὑπ' ὄψη τούς κανόνες τοῦ δικαίου περί ἀνταγωνισμοῦ ὁρισμένων Κρατῶν μελῶν καί θέλουσα νά ἐνεργεῖ κατά τρόπο ἀμερόληπτο», νά μή χρησιμοποιεῖ ὡς ἀπόδειξη ἐνδεχομένης παραβάσεως τῶν κανόνων περί ἀνταγωνισμοῦ τέτοια ἔγγραφα, τόν χαρακτήρα τῶν ὁποίων εἶναι ἐν πάση περιπτώσει ἁρμόδια νά ἐξετάζει, ὑποκειμένη στόν ἔλεγχο τοῦ Δικαστηρίου.

Ἐξ ἄλλου, εἶναι ἀληθές ὅτι σέ ἕνα ἔγγραφο πού συνέταξαν ὁ Ehlermann, γενικός διευθυντής, καί ὁ Oldekop, μέλος τῆς νομικῆς ὑπηρεσίας τῆς Ἐπιτροπῆς, τό ὁποῖο διενεμήθη στούς συμμετέχοντες στήν συνδιάσκεψη FIDE (Fédération Internationale de Droit Européen) στήν Κοπεγχάγη τόν Ἰούνιο τοῦ 1978, ἀντιμετωπίσθη ἡ ὕπαρξη μιᾶς γενικῆς ἀρχῆς τοῦ κοινοτικοῦ δικαίου, πού θά ἐγγυᾶτο, ὑπό ὁρισμένους περιορισμούς, τόν ἐμπιστευτικό χαρακτῆρα τῶν σχέσεων μεταξύ δικηγόρου καί πελάτου.

Ἡ ἀπόφαση τῆς Ἐπιτροπῆς τῆς 6ης Ἰουλίου 1979 ἐστηρίχθη βεβαίως ἐπί τῆς ἐκτιμήσεως τῆς καταστάσεως ἐν ὄψει τοῦ ὑφισταμένου κοινοτικοῦ δικαίου, ὅπως αὐτή ἐκτίθεται στήν ἀπάντηση ἐπί τῆς ἐρωτήσεως τοῦ Cousté.

Στήν πραγματικότητα, εἶναι πολύ δύσκολο νά συναχθεῖ μία ἐνιαία ἀρχή περί προστασίας τοῦ ἐμπιστευτικοῦ χαρακτῆρος τῶν

σχέσεων μεταξύ δικηγόρου καί πελάτου ἰσχύουσα γιά ὅλα τά Κράτη μέλη. Ἀκόμη κι ἀπό τήν σχετική ἔκθεση πού συνέταξε ὁ D. A. O. Edward Q.C. καί ἐδημοσίευσε ἡ Συμβουλευτική Ἐπιτροπή Δικηγορικῶν Συλλόγων τῆς Κοινότητος προκύπτει, μεταξύ ἄλλων, ὅτι ἡ προστασία τῶν συμβουλῶν πού παρέχει ὁ δικηγόρος καί εὑρίσκονται στήν κατοχή τοῦ πελάτου διασφαλίζεται μόνο στίς χῶρες τοῦ «common law», ἐνῶ στά ἕξι ἀρχικά Κράτη μέλη, προστατεύονται μόνο τά ἔγγραφα πού εὑρίσκονται στήν κατοχή τοῦ δικηγόρου, δέν πρόκειται δέ πάντοτε περί ἀπολύτου προστασίας.

Κατά τήν Ἐπιτροπή, δύο κυρίως λόγοι δύνανται νά δικαιολογήσουν τήν ἀποδοχή στό κοινοτικό δίκαιο τῆς ἀρχῆς τῆς προστασίας τοῦ ἐμπιστευτικοῦ χαρακτῆρος τῶν σχέσεων μεταξύ δικηγόρου καί πελάτου. Ὁ πρῶτος στηρίζεται στήν ἄποψη ὅτι ὑφίσταται μία γενική ἀρχή τοῦ δικαίου, πού διέπει τό δικαίωμα λήψεως νομικῶν συμβουλῶν καί συνεπάγεται, ἐπομένως, κάποια προστασία τῶν σχετικῶν μέ τήν παροχή τῶν ἐν λόγω συμβουλῶν ἐγγράφων. Ὁ δεύτερος εἶναι ὅτι τό συμφέρον τῶν Κοινοτήτων, πού συνίσταται στήν δυνατότητα τῶν ἐπιχειρήσεων νά λαμβάνουν νομικές συμβουλές γιά τίς ὑποχρεώσεις πού ὑπέχουν βάσει τῶν κοινοτικῶν κανόνων, πρέπει νά ὑπερισχύει τοῦ συμφέροντος χρησιμοποιήσεως τῶν σχετικῶν μέ τήν ἐν λόγω παροχή νομικῶν συμβουλῶν ἐγγράφων ὡς ἀποδεικτικῶν στοιχείων.

Ὅσον ἀφορᾶ τό πρῶτο ἐπιχείρημα, ἔστω καί ἄν ὑφίσταται γενική ἀρχή δικαίου πού ἀφορᾶ τό δικαίωμα λήψεως νομικῶν συμβουλῶν, οἱ γνῶμες διαφέρουν κυρίως ὡς πρός τήν ἔκταση τῆς προστασίας πού πρέπει νά παρέχεται στά σχετικά μέ τήν ἐν λόγω παροχή νομικῶν συμβουλῶν ἔγγραφα. Ἡ Ἐπιτροπή φρονεῖ ὅτι ἡ ἔκταση αὐτή δέν δύναται νά συναχθεῖ ἀπό τήν ἴδια τήν ἀρχή, ἀλλά πρέπει νά προσδιορισθεῖ βάσει πρακτικῶν σκέψεων καί ἀφοῦ ληφθοῦν ὑπ' ὄψη ὅλες οἱ περιστάσεις. Ἡ παρεχομένη στήν ἐπικοινωνία μεταξύ πελάτου καί δικηγόρου προστασία ποικίλλει σημαντικῶς ἀπό τό ἕνα κράτος στό ἄλλο καί δέν ὑφίσταται ἀπόλυτος ἤ ἄνευ ὅρων κανόνας. Ἡ ἔκταση κατά τήν ὁποία παρέχεται προστασία καί τό ἄν ὄντως παρέχεται ἐξαρτῶνται ἀπό τόν σκοπό γιά τόν ὁποῖο ζητεῖται ἡ ἐπίδειξη τοῦ ἐγγράφου. Ὅσο σημαντικότερος εἶναι ὁ σκοπός, τόσο λιγότερο προστατεύεται τό ἔγγραφο.

Τό δεύτερο ἐπιχείρημα στηρίζεται στήν ὑπόθεση ὅτι οἱ περισσότερες ἐπιχειρήσεις ἐπιθυμοῦν εἰλικρινῶς νά συμμορφώνονται πρός τίς διατάξεις τοῦ κοινοτικοῦ δικαίου καί ὅτι οἱ περισσότεροι δικηγόροι βοηθοῦν μέ ἐντιμότητα τούς πελάτες τους νά συμμορφώνονται πρός τίς ἐν λόγω διατάξεις. Ἡ ὑπόθεση αὐτή ἀληθεύει γιά τό πλεῖστον τῶν περιπτώσεων, ἀλλά ὑπάρχουν βεβαίως ἐξαιρέσεις. Συνεπῶς, τό ζήτημα κατά πόσο ἡ τήρηση τοῦ κοινοτικοῦ δικαίου ἐξασφαλίζεται καλύτερα μέ τήν ὑποχρέωση ἐπιδείξεως ἤ μέ τό νά προστατεύεται ἡ ἐπίδειξη δέν δύναται νά ἐπιλυθεῖ βάσει γενικῶν ἀρχῶν, ἀλλά σύμφωνα μέ τίς περιστάσεις.

Δεδομένου ὅτι τό ἐν λόγω ἐπιχείρημα προϋποθέτει ὅτι οἱ καταχρήσεις εἶναι πολύ σπάνιες, τό ἐπιχείρημα αὐτό θά ἐνισχύετο, κατά τήν Ἐπιτροπή, ἄν οἱ δικηγορικοί σύλλογοι ἀνεγνώριζαν ὅτι εἶναι ἀντίθετο πρός τήν ἐπαγγελματική δεοντολογία, δύναται δέ νά ὁδηγήσει στήν λήψη πειθαρχικῶν μέτρων ὅταν ἕνας δικηγόρος βοηθεῖ τόν πελάτη του νά ἐνεργεῖ κατά προφανῆ παράβαση τῶν κανόνων δικαίου, πρός τούς ὁποίους ὑποχρεοῦται νά συμμορφώνεται — ἐν προκειμένῳ τοῦ κοινοτικοῦ δικαίου.

Ἕνας ἄλλος σημαντικός παράγων πού πρέπει νά ληφθεῖ ὑπ' ὄψη εἶναι τό κατά πόσο οἱ δικηγόροι θεωροῦν ὅτι ὀφείλουν νά μεριμνοῦν ὥστε οἱ πελάτες τους νά ἐπιδεικνύουν ὅλα τά ἔγγραφα πού ὑποχρεοῦνται κατά νόμο νά ἐπιδεικνύουν. Ἄν

σέ ὅλα τά Κράτη μέλη οἱ δικηγόροι ἐθεώρουν ὅτι ὑπεχρεοῦντο νά συμπεριφέρονται κατ' αὐτόν τόν τρόπο, θά ἦταν λογικό νά ἐπεκταθεῖ ἡ προστασία τοῦ ἐμπιστευτικοῦ χαρακτῆρος τῶν σχέσεων μεταξύ δικηγόρου καί πελάτου.

Ἀλλά, πρός τό παρόν, εὐσταθεῖ ἡ σκέψη ὅτι ἡ θέση τοῦ συνόλου τῶν δικηγόρων τῆς Κοινότητος, ἤ τουλάχιστον μέρους αὐτῶν, ὡς πρός τά δύο προαναφερθέντα ζητήματα, δέν εἶναι τόσο σαφής καί ἀνεπιφύλακτη, ὅπως θά ἤθελε ἡ Ἐπιτροπή.

Περαιτέρω, ἡ Ἐπιτροπή παρατηρεῖ ὅτι ἀκόμη καί στό Ἡνωμένο Βασίλειο γίνεται δεκτό ὅτι ἡ ἔκταση τῆς προστασίας τοῦ ἐμπιστευτικοῦ χαρακτῆρος τῶν σχέσεων μεταξύ δικηγόρου καί πελάτου πρέπει νά ἐξαρτᾶται ἀπό τίς περιστάσεις. Σχετικῶς, παραθέτει ἕνα ἀπόσπασμα ἀπό τήν ἔκθεση τῆς U. K. Law Reform Commission περί τῆς ἐν λόγω ἀρχῆς κατά τήν πολιτική διαδικασία, καθώς καί τήν ἀπόφαση τοῦ House of Lords (Waugh κατά British Railways Board (1979) 2 All. E. R. 1169), ἀπ' ὅπου προκύπτει ὅτι ἡ ἀρχή τῆς προστασίας ὑπερισχύει τῆς ἀρχῆς τῆς ὑποχρεώσεως ὑποβολῆς στό Δικαστήριο ὅλων τῶν ἀποδεικτικῶν στοιχείων μόνο ἄν τό ἔγγραφο ἔχει συνταχθεῖ μέ *κύριο* σκοπό νά ζητηθεῖ ἡ παροχή νομικῆς συμβουλῆς.

Μέ τήν ἀπάντησή της στόν Cousté, ἡ Ἐπιτροπή παρέσχε τήν διαβεβαίωση ὅτι δέν θά χρησιμοποιήσει ὡς ἀπόδειξη τά αὐστηρῶς νομικῆς φύσεως ἔγγραφα, τά ὁποῖα συνετάγησαν μέ σκοπό νά ζητηθεῖ ἤ νά παρασχεθεῖ νομική συμβουλή ἐπί νομικῶν ζητημάτων καί τά ὁποῖα εὑρίσκονται στήν κατοχή τῆς ἐπιχειρήσεως, καθώς καί τά ἔγγραφα πού ἀφοροῦν τήν ὑπεράσπιση. Ἐνεργώντας κατ' αὐτόν τόν τρόπο, ἡ Ἐπιτροπή θεωρεῖ στήν πρακτική ὡς προστατευόμενα ὅλα τά ἔγγραφα, τά ὁποῖα θά ἐπροστατεύοντο ὑάσει τῆς βρετανικῆς καί ἰρλανδικῆς θεωρίας περί τοῦ «privilege», ἀκόμη καί στήν περίπτωση πού τέτοια ἔγγραφα δέν προστατεύονται ὑάσει τῆς ἀρχῆς τῆς προστασίας τοῦ ἐμπιστευτικοῦ χαρακτῆρος τῶν σχέσεων μεταξύ δικηγόρου καί πελάτου ἤ τῶν ἀντιστοίχων κανόνων πού ἰσχύουν στά ἄλλα Κράτη μέλη. Ἐλλείψει ρητῶν σχετικῶν κοινοτικῶν διατάξεων, ἡ διαβεβαίωση τῆς Ἐπιτροπῆς παρέχει στίς ἐπιχειρήσεις σημαντικό πλεονέκτημα σέ σχέση μέ τίς διατάξεις ὁρισμένων Κρατῶν μελῶν.

Ἡ Ἐπιτροπή φρονεῖ ὅτι δέν ἠδύνατο νά προχωρήσει περισσότερο χωρίς νά παράσχει λαβή γιά καταχρήσεις.

Δεύτερο τμῆμα: Ἐπί τῶν ζητημάτων τῆς ὑπό κρίση ὑποθέσεως

Ἡ Ἐπιτροπή δηλώνει, κατ' ἀρχάς, ὅτι συμμερίζεται τήν ἄποψη τῆς AM & S, κατά τήν ὁποία ἡ διαφορά ἀφορᾶ μόνο θέμα διαδικασίας καί ὄχι τό ζήτημα ἄν ἕνα συγκεκριμένο ἔγγραφο ἐμπίπτει στήν ἔκταση τῆς προστασίας τοῦ ἐμπιστευτικοῦ χαρακτῆρος τῶν σχέσεων μεταξύ δικηγόρου καί πελάτου, ἀλλά αὐτό οὐδόλως προκαθορίζει τήν θέση πού ἐνδεχομένως θά λάβει ὡς πρός τήν οὐσία.

Ἀφοῦ διευκρίνισε τό ἀνωτέρω σημεῖο, ἐκθέτει τίς ἀντιρρήσεις της ἐπί τῆς ἀρχῆς σχετικά μέ τήν ἄποψη πού ὑπεστήριξε ἡ AM & S. Κατά τήν Ἐπιτροπή, ἡ προστασία τοῦ ἐμπιστευτικοῦ χαρακτῆρος τῶν σχέσεων μεταξύ δικηγόρου καί πελάτου δέν συνιστᾶ ἀπόλυτο ἤ αὐστηρό κανόνα, σαφῶς καθορισμένο, ὁ ὁποῖος ὑπερισχύει ἄλλων νομικῶν σκέψεων, ἀλλά μόνο ἕνα στόχο μεταξύ περισσοτέρων, ὁ ὁποῖος πρέπει κατά τό δυνατόν νά ἀνταποκρίνεται στίς συγκεκριμένες καταστάσεις. Δύο ἄλλες ἀρχές διαδραματίζουν, κυρίως, σημαντικό ρόλο: ἡ ἀρχή κατά τήν ὁποία κάθε ἀποδεικτικό στοιχεῖο πρέπει νά ὑποβάλλεται στό Δικαστήριο καί ἡ ἀρχή κατά τήν ὁποία ὁ ἰσχυρισμός ἑνός διαδίκου, σύμφωνα μέ τόν ὁποῖο ἀποδεικτικό στοιχεῖο δέν πρέπει νά ἀποκαλύπτεται στό Δικαστήριο, δύναται νά γίνει δεκτός μόνο ἄν ἀποδεικνύεται σαφῶς. Οἱ δύο ἀρχές διασφαλίζονται μόνο μέ τήν διαδικασία

πού ἀκολουθεῖ ἡ Ἐπιτροπή. Δεδομένου ὅτι ἡ Ἐπιτροπή δέν χρησιμοποιεῖ τό προστατευόμενο ἔγγραφο ὡς ἀπόδειξη μιᾶς παραβάσεως καί ὅτι, ἐπί πλέον, ἀναλαμβάνει τήν ὑποχρέωση νά μή στηρίξει τήν ἀπόφασή της στά στοιχεῖα πού περιέχει τό ἔγγραφο αὐτό, οὐδόλως θλάπτονται τά συμφέροντα τῆς ἐπιχειρήσεως ἀπό τήν ἐξέταση τοῦ ἐγγράφου, πού διενεργεῖται μόνο πρός διαπίστωση τοῦ κατά πόσο δύναται νά χρησιμοποιηθεῖ ἤ ὄχι.

Ἐπειδή στό ἰσχῦον κοινοτικό δίκαιο δέν προβλέπεται, σέ ἀντίθεση μέ αὐτό πού συμβαίνει σέ ὁρισμένα Κράτη μέλη, καμμία διαδικασία ἐλέγχου διενεργουμένη ἀπό ἀνεξάρτητη ἀρχή, ἡ Ἐπιτροπή δέν διστάζει νά παράσχει κάθε ἐγγύηση, ἡ ὁποία τῆς φαίνεται ὅτι δύναται λογικῶς νά ἀποτελέσει ἀντικείμενο σχετικῆς ἀξιώσεως.

Κατά τήν Ἐπιτροπή, καμμία μέθοδος ἀποκλείουσα τήν ἐξέταση τῶν ἐγγράφων γιά τά ὁποῖα γίνεται ἐπίκληση τῆς προστασίας δέν δύναται νά εἶναι ἱκανοποιητική. Φαίνεται ὅτι, στήν πραγματικότητα, ἡ AM & S δέχεται ὅτι, σέ περίπτωση ἀρνήσεως τῆς ἐπιχειρήσεως, τά ἔγγραφα δύνανται νά ἐξετάζονται ἀπό τό Δικαστήριο. Τό ἀδύνατο ὅμως σημεῖο τῆς ἀπόψεως τῆς AM & S ἔγκειται ἀκριβῶς στό γεγονός ὅτι τό Δικαστήριο δέν εἶναι δικαιοδοτικό ὄργανο δυνάμενο νά ἀποφανθεῖ ἐπί τῶν πραγματικῶν γεγονότων.

Βεβαίως, ἄν ἡ ἐπιχείρηση ἀρνηθεῖ νά ἐπιδείξει ἕνα ἔγγραφο καί ἡ Ἐπιτροπή λάβει ἀπόφαση διατάσσοντας τήν ἐπίδειξη τοῦ ἐν λόγω ἐγγράφου, ἡ ἐπιχείρηση δύναται νά προσφύγει ἀπ' εὐθείας στό Δικαστήριο βάσει τοῦ ἄρθρου 173 τῆς συνθήκης, τό Δικαστήριο ὅμως δύναται νά κρίνει μόνο τό ἄν οἱ προβαλλόμενοι στήν ἀπόφαση λόγοι εἶναι ἐπαρκεῖς καί ὄχι τό ἄν προστατεύεται τό ἔγγραφο.

Μή δυνάμενη νά ἰδεῖ τό ἔγγραφο, ἡ Ἐπιτροπή δέν εἶναι σέ θέση νά ἀναφέρει τούς λόγους γιά τούς ὁποίους κρίνει ὅτι δέν προστατεύεται καί, συνεπῶς, ἡ ἀπόφασή της ἐνδέχεται νά ἀκυρωθεῖ. Στήν πρακτική, ἡ ἐπιχείρηση θά εἶχε συχνά τήν δυνατότητα νά ἀποφασίζει ἡ ἴδια ἄν θά πρέπει νά ἐπιδειχθεῖ ἤ ὄχι ἕνα ἔγγραφο, διότι θά ἀπεφάσιζε ἡ ἴδια τό τί θά ἀπεκάλυπτε στήν Ἐπιτροπή σχετικά μέ τό ἔγγραφο, ἡ δέ Ἐπιτροπή δέν θά εἶχε κανέναν τρόπο νά ἐλέγξει τόν ἰσχυρισμό τῆς ἐπιχειρήσεως.

Ἔστω κι ἄν ἡ ἐπιχείρηση ἀρνεῖτο ἁπλῶς νά προσκομίσει τό ἔγγραφο, δέν εἶναι βέβαιο ὅτι ἡ ἄρνηση αὐτή θά ἀποτελοῦσε ἐπαρκή αἰτιολογία γιά μία ἀπόφαση τῆς Ἐπιτροπῆς. Ἄν ὑποτεθεῖ ὅτι ἀποτελεῖ, ἐν τούτοις, ἡ ὑποβαλλομένη στό Δικαστήριο διαφορά θά ἀνεφέρετο στήν αἰτιολογία τῆς ἀποφάσεως καί ὄχι στόν προστατευόμενο χαρακτήρα τοῦ ἐγγράφου. Ἡ ἀκρίβεια τῶν δηλώσεων τῆς ἐπιχειρήσεως δύναται νά ἐλεγχθεῖ ἀπό τό Δικαστήριο μόνο ἄν αὐτό δεῖ τό ἔγγραφο. Ἡ AM & S ὅμως δέν ἐξήγησε πῶς τό Δικαστήριο θά ἦταν ἁρμόδιο νά ἐξετάσει τό ἴδιο τό ἔγγραφο στό πλαίσιο προσφυγῆς περί τοῦ κύρους τῆς ἀποφάσεως τῆς Ἐπιτροπῆς.

Ἡ Ἐπιτροπή φρονεῖ ὅτι θά ἦταν ἱκανοποιητική μόνο ἡ διαδικασία πού θά ἐπέτρεπε στό Δικαστήριο νά ἀποφανθεῖ ἐπί τῆς πραγματικῆς διαφορᾶς μεταξύ τῆς Ἐπιτροπῆς καί τῆς ἐπιχειρήσεως, δηλαδή ἐπί τοῦ ζητήματος τοῦ ἄν προστατεύεται τό ἔγγραφο. Ἡ διαφορά πάντως δέν δύναται νά ὑποβληθεῖ ἀπ' εὐθείας στό Δικαστήριο, μέσω ἑνός τῶν ἐνδίκων βοηθημάτων πού προβλέπονται στήν συνθήκη, ὅπως αὐτή ἰσχύει σήμερα.

Ἡ ὑποστηριχθεῖσα ἀπό τήν AM & S ἄποψη συνεπάγεται ὅτι τό Δικαστήριο ἀποφαίνεται, ἐνδεχομένως, ὡς πρωτοβάθμιο δικαιοδοτικό ὄργανο. Ὅπως ὅμως δέχεται καί ἡ AM & S, σέ περίπτωση διαφωνίας μεταξύ τῆς ἐπιχειρήσεως καί τῆς Ἐπιτροπῆς

ὡς πρός τόν προστατευόμενο χαρακτῆρα ἑνός ἐγγράφου, τό Δικαστήριο δέν δύναται νά ἐπιληφθεῖ δυνάμει τοῦ ἄρθρου 173, στό ὁποῖο προβλέπεται μία διαδικασία κατά τήν ὁποία τό Δικαστήριο δέν καλεῖται νά ἀποφανθεῖ ἐπί τῶν πραγματικῶν περιστατικῶν. Ἐπί πλέον, ἔστω καί ἄν ἡ ἀντίφαση αὐτή δύναται νά ἀρθεῖ, ἐν τούτοις τό Δικαστήριο θά διεδραμάτιζε τόν ρόλο δικαστοῦ τῆς οὐσίας, πράγμα πού δέν ἀνταποκρίνεται στήν ἀποστολή του, ὅπως καθορίζεται ἀπό τήν συνθήκη ΕΟΚ.

Ἡ ἀπόδειξη τοῦ ἰσχυρισμοῦ αὐτοῦ, ἄν ἐχρειάζετο νά ἀποδειχθεῖ, δύναται νά εὑρεθεῖ στήν διάταξη τοῦ προέδρου τοῦ Δικαστηρίου στήν ὑπόθεση 109/75, «*National Carbonising Company Limited* κατά Ἐπιτροπῆς», ECR 1975, σ. 1193. Πράγματι, στήν ἐν λόγω διάταξη διευκρινίζεται «ὅτι θά ἀντέβαινε πρός τήν ἀπορρέουσα ἀπό τήν συνθήκη ἰσορροπία μεταξύ τῶν ὀργάνων ἡ ὑποκατάσταση τῆς Ἐπιτροπῆς ἀπό δικαστή σέ δίκη λήψεως προσωρινῶν μέτρων, κατά τήν ἄσκηση μιᾶς ἐξουσίας πού ἀνήκει προεχόντως στήν Ἐπιτροπή, ὑπό τόν ἔλεγχο τοῦ Δικαστηρίου». Κατά τήν Ἐπιτροπή, ἡ ἴδια ἀρχή ἐφαρμόζεται σέ ὅλα τά προκαταρκτικά ζητήματα, συμπεριλαμβανομένης τῆς ἐπιδείξεως ἐγγράφων.

Ἀκολούθως, ἡ Ἐπιτροπή στρέφεται στά περιστατικά τῆς ὑποθέσεως, ἀπό τά ὁποῖα ἀρύεται ὁρισμένα παραδείγματα τῶν δυσχερειῶν πού θά προεκάλει στήν πράξη ἡ ἄποψη τῆς AM & S.

Κατά τήν AM & S, ὁ ἐλεγκτής τῆς Ἐπιτροπῆς πρέπει νά ἀρκεῖται στήν ἀνάγνωση τοῦ ἐξωφύλλου καί τῆς ἐπικεφαλίδος τῆς πρώτης σελίδος κάθε ἐγγράφου, γιά τό ὁποῖο ζητεῖται ἡ προστασία. Θά πρέπει ὅμως νά ληφθεῖ ὑπ' ὄψη ὅτι πολλά ἀπό τά ἔγγραφα δέν ἔχουν οὔτε ἐξώφυλλο οὔτε ἐπικεφαλίδα καί ὅτι τό περιεχόμενο ἄλλων, τά ὁποῖα ἔχουν, δέν ἀνταποκρίνεται ὁπωσδήποτε καθ' ὁλοκληρία στίς ἐνδείξεις τοῦ ἐξωφύλλου ἤ τῆς ἐπικεφαλίδος. Ἐπί πλέον, ἡ υἱοθέτηση μιᾶς διαδικασίας ὅπως αὐτή πού προτείνει ἡ AM & S ἐνδέχεται νά ἐπιτρέψει σέ ἀνέντιμα πρόσωπα τήν χρησιμοποίηση παραπλανητικῶν ἐξωφύλλων ἤ ἐπικεφαλίδων πρός κάλυψη ἐγγράφων, τῶν ὁποίων στήν πραγματικότητα οὐδόλως προστατεύεται ὁ ἐμπιστευτικός χαρακτήρ.

Γενικῶς, ἀνεξαρτήτως τοῦ τρόπου μέ τόν ὁποῖο συντάσσονται τά ἔγγραφα, ἡ Ἐπιτροπή θεωρεῖ ὅτι ἡ ἐξέταση ἁπλῶς ὁρισμένων ἐπιφανειακῶν στοιχείων ἑνός ἐγγράφου δέν ἀρκεῖ γιά νά δώσει ἀκριβῆ ἐντύπωση τῆς φύσεώς του καί ὅτι, κατά συνέπεια, ἡ ἐπιχείρηση ἀποφασίζει τελικῶς ἄν τό ἔγγραφο προστατεύεται ἤ ὄχι.

Διάφοροι πρακτικοί λόγοι ὁδηγοῦν τήν Ἐπιτροπή στήν ἀπόρριψη τῆς προτεινομένης ἀπό τήν AM & S διαδικασίας.

Ὁ πρῶτος συνίσταται στό ὅτι ἡ διαδικασία αὐτή δύναται εὐκόλως νά χρησιμοποιηθεῖ καταχρηστικῶς ἀπό ἀνέντιμες ἐπιχειρήσεις.

Δεύτερον, ἄν ἡ Ἐπιτροπή ἠδύνατο νά στηριχθεῖ μόνο στίς δηλώσεις τοῦ δικηγόρου τῆς ἐπιχειρήσεως, θά εὑρίσκετο στήν δυσάρεστη καί μάλιστα ἀφόρητη θέση νά πρέπει νά ἀποφασίσει ἄν δύναται νά ἐμπιστευθεῖ αὐτόν ἤ τόν ἄλλο δικηγόρο, μέχρις ὅτου οἱ δικηγορικοί σύλλογοι τῶν Κρατῶν μελῶν ἀναγνωρίσουν ἐπισήμως ὅτι κάθε συμπεριφορά πού ἀποβλέπει στήν πάση θυσία προστασία τοῦ συμφέροντος τοῦ πελάτου εἶναι ἀντίθετη πρός τήν ἐπαγγελματική δεοντολογία καί δεκτική ἐπιβολῆς πειθαρχικῆς κυρώσεως.

Τρίτον, ἄν ὁ ἐλεγκτής ἐθεώρει (οὐδόλως ἀπίθανη ὑπόθεση) ὅτι τά στοιχεῖα πού τοῦ ἐπετράπη νά δεῖ ἦταν ἐπαρκῆ γιά νά τόν πείσουν ὅτι τό περιεχόμενο τοῦ ἐγγράφου προστατεύεται, τό ζήτημα πού θά ἔκρινε τό Δικαστήριο δέν εἶναι τό ἄν τό ἔγγραφο προστατεύεται, ἀλλά τό ἄν τό ἀποκαλυφθέν τμῆμα τοῦ ἐγγράφου ἀρκοῦσε γιά

νά πεισθεῖ ἕνα καλῆς πίστεως ἄτομο ὅτι τό ἔγγραφο προστατεύεται. Ἐδῶ ἐπίσης πρόκειται γιά πραγματικό καί ὄχι γιά νομικό ζήτημα.

Τέλος, ἐνδέχεται νά καταστεῖ ἀναγκαία ἡ ἐπίλυση συναφῶν ζητημάτων, τά ὁποῖα δύνανται νά κριθοῦν μόνο ἄν ἐξετασθεῖ τό ἔγγραφο στό σύνολό του.

Ἡ περίπτωση αὐτή συντρέχει ὅταν, γιά νά διαπιστωθεῖ ἄν τό ἔγγραφο προστατεύεται, πρέπει νά ἐξετασθεῖ:

α) ἄν τό πρόσωπο πού τό συνέταξε ἤ στό ὁποῖο ἀπευθύνεται εἶναι δικηγόρος δυνάμενος νά ἀσκεῖ τό λειτούργημα·

β) ἄν ὁ δικηγόρος ἐπικουρεῖ τόν πελάτη του ἤ συμμετέχει σέ παράνομες δραστηριότητες, γεγονός πού ἀποκλείει κάθε προστασία·

γ) ἄν ἐνεργεῖ ὡς δικηγόρος ἤ ὑπό ἄλλη ἰδιότητα·

δ) ἄν τό ἔγγραφο ἔχει συνταχθεῖ ἀποκλειστικῶς, κυρίως ἤ μόνο μερικῶς πρός τόν σκοπό παροχῆς νομικῶν συμβουλῶν ἤ στό πλαίσιο ἐνδίκου διαφορᾶς.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἔπεται ὅτι τό Δικαστήριο, ἀκόμη καί ἄν εἶχε τήν δυνατότητα νά ἐξετάσει τά ἐν λόγω ἔγγραφα κατά τήν προτεινομένη ἀπό τήν AM & S διαδικασία, θά ὑπεχρεοῦτο ἐπίσης σέ ὁρισμένες περιπτώσεις νά ἐνεργεῖ ὡς πρωτοβάθμιο δικαιοδοτικό ὄργανο, γιά νά ἀποφαίνεται ἐπί συναφῶν πραγματικῶν γεγονότων, τά ὁποῖα δύνανται νά κριθοῦν μόνο μέ τήν προσκόμιση ἀποδεικτικῶν στοιχείων καί κατόπιν ἀκροάσεως τῶν μαρτύρων.

Ἡ Ἐπιτροπή κρίνει σκόπιμο νά ἐπιστήσει τήν προσοχή σέ ὅλα τά ἀνωτέρω θέματα, διότι, στήν πράξη, τό Δικαστήριο θά καλεῖται νά ἀποφαίνεται γιά κάθε ἔγγραφο, γιά τό ὁποῖο ζητεῖται ἡ προστασία, ἔστω καί ἄν προέκυπτε μεταγενεστέρως ὅτι τό ἔγγραφο αὐτό ἦταν ἄνευ σημασίας.

Ἡ AM & S ἐπιχειρεῖ νά ἀντικρούσει τό ἐπιχείρημα αὐτό, τό ὁποῖο εἶχε ἤδη προβλέψει, ἰσχυριζομένη ὅτι τό Δικαστήριο δέν θά ἐπιλαμβάνεται πολλῶν στερουμένων σημασίας ὑποθέσεων, διότι «στήν πραγματικότητα εἶναι σχεδόν βέβαιο ὅτι ἡ Ἐπιτροπή προτίθεται νά προτείνει τήν ἔκδοση κανονισμοῦ τοῦ Συμβουλίου πρός καθιέρωση μιᾶς νομίμου διαδικασίας ἐλέγχου». Μέ τόν ἰσχυρισμό ὅμως αὐτόν, ἡ AM & S δέχεται, κατ' οὐσίαν, ὅτι ἡ διαδικασία πού προτείνει εἶναι τουλάχιστον «ἀφόρητη», ἐκτός ἄν τροποποιηθεῖ μέ κανονισμό.

Τέλος, ὡς πρός τόν λόγο τῆς προσφυγῆς πού ἡ AM & S ἀντλεῖ ἀπό τήν δῆθεν παραβίαση τῆς *ἀρχῆς τῆς ἀναλογικότητος*, ἡ Ἐπιτροπή διευκρινίζει ὅτι, γιά τόν ἐλεγκτή της, ἀξιώνει μόνο τό δικαίωμα νά βλέπει τό ἔγγραφο κατά τό μέτρο πού εἶναι ἀναγκαῖο γιά νά ἐλεγχθεῖ ἄν δικαιολογεῖται τό αἴτημα περί προστασίας τοῦ ἐμπιστευτικοῦ χαρακτῆρος τῶν σχέσεων μεταξύ δικηγόρου καί πελάτου. Πολλές θά εἶναι οἱ περιπτώσεις πού ὁ ἐλεγκτής θά κρίνει ὅτι δέν εἶναι ἀναγκαῖο νά λάβει γνώση τοῦ ἐγγράφου στό σύνολό του.

Ἡ ἀρχή τῆς ἀναλογικότητος ἐπιβάλλει ὅτι τό χρησιμοποιούμενο μέσο δέν πρέπει νά εἶναι δυσανάλογο πρός τόν στόχο πού ἐπιδιώκεται. Ἀντιθέτως, δέν δύναται νά δικαιολογήσει τήν μή ἀποτελεσματικότητα ἤ τήν ἀδυναμία διεξαγωγῆς τοῦ ἐλέγχου οὔτε δύναται νά χρησιμοποιηθεῖ ὡς πρόσχημα ἐπιτρέπον στήν ἐπιχείρηση νά ἀποφασίζει ἡ ἴδια ἄν τό ἔγγραφο προστατεύεται.

Μέ τήν *ἀπάντησή* της, ἡ *AM & S* παρατηρεῖ ὅτι, παρά κάποια ἀσάφεια, ἡ Ἐπιτροπή φαίνεται ὅτι δέχεται τήν ὕπαρξη μιᾶς ἀρχῆς τοῦ κοινοτικοῦ δικαίου πού ἀφορᾶ τήν προστασία τοῦ ἐμπιστευτικοῦ χαρακτῆρος τῶν σχέσεων μεταξύ δικηγόρου καί πελάτου. Ὑπό τίς περιστάσεις αὐτές, ἡ ἐν λόγω προστασία συνιστᾶ οὐσιαστικό κανόνα δικαίου καί δέν δύναται νά ἐξαρ-

τᾶται ἀπό τήν διακριτική ἐξουσία τῆς Ἐπιτροπῆς. Ἄν τό πράγμα δέν εἶχε ἔτσι, τό «δικαίωμα» προστασίας θά ἐστερεῖτο νομικοῦ περιεχομένου.

Δέν εἶναι ἀναγκαῖο ἐν προκειμένω νά καθορισθεῖ ἡ ἔκταση καί ἡ σημασία τῆς ἐν λόγω ἀρχῆς, πράγμα πού θά ἠδύνατο νά γίνει, ἐνδεχομένως, στό πλαίσιο ἄλλης προσφυγῆς.

Ἐπί πλέον, οἱ δύο διάδικοι συνομολόγησαν ὅτι ἡ Ἐπιτροπή δέν θά χρησιμοποιήσει ὡς ἀποδεικτικά μέσα τά προστατευόμενα ἔγγραφα.

Ἔτσι, τό μόνο ὑπό κρίση ζήτημα στήν παροῦσα ὑπόθεση ἀφορᾶ τήν προσήκουσα γιά τόν ἔλεγχο τῶν ἀξιώσεων προστασίας διαδικασία καί ἐπ' αὐτοῦ τοῦ σημείου ἡ διαφορά μεταξύ τῶν διαδίκων εἶναι μικρή, ἀλλά ἀποφασιστικῆς σημασίας.

Ὅσον ἀφορᾶ τήν διαδικασία πού προτείνει ἡ Ἐπιτροπή, ἡ ΑΜ & S θεωρεῖ ὅτι αὐτή δέν ἐγγυᾶται πάντοτε τήν προστασία τοῦ ἐμπιστευτικοῦ χαρακτῆρος τῶν σχέσεων μεταξύ δικηγόρου καί πελάτου, ἔστω κι ἄν ἡ Ἐπιτροπή ἐδήλωσε, μέ τό ὑπόμνημα ἀντικρούσεως, ὅτι θά δίδονται ἐντολές στούς ἐλεγκτές της νά μή χρησιμοποιοῦν τά στοιχεῖα πού ἐνδεχομένως θά συνέλεγαν ἀπό προστατευόμενα ἔγγραφα.

Κατ' ἀρχάς, μία τέτοια ἐγγύηση πού παρέχεται ἀπό ἀρχή πού εἶναι συγχρόνως ἁρμοδία γιά τήν ἔρευνα, τήν δίωξη καί τήν ἀπόφαση δέν δύναται νά ἀντικαταστήσει γραπτούς κανόνες δικαίου πού ἀποβλέπουν στήν προστασία νομίμων δικαιωμάτων.

Ἐπί πλέον, θέτει τούς ἐλεγκτές τῆς Ἐπιτροπῆς σέ μία σχεδόν ἀνυπόφορη κατάσταση· πράγματι, ὑποχρεοῦνται νά λησμονήσουν ὁρισμένα στοιχεῖα τῶν ἐγγράφων πού ἔχουν δεῖ, ἐνῶ ἔχουν ὡς ἀποστολή νά ἀποκαλύπτουν γεγονότα, νά συνάγουν ἀπ' αὐτά τίς συνέπειες, νά συνεχίζουν τήν ἔρευνα ἀπό τήν ἀπόκτηση τῶν ἐνδείξεων καί νά καταρτίζουν ἕναν πλήρη φάκελο.

Ἐν πάση περιπτώσει, ἡ Ἐπιτροπή δέν διευκρίνισε ποιές εἶναι οἱ ἔννομες συνέπειες τῆς μή τηρήσεως, ἐνσυνειδήτως ἤ ἀσυνειδήτως, ἐκ μέρους τοῦ ἐλεγκτοῦ, τῆς ἐγγυήσεως πού παρέσχε ἡ Ἐπιτροπή. Ἐξ ἄλλου, ἔστω κι ἄν ὑφίσταντο ὁποιεσδήποτε ἔννομες συνέπειες, ἡ ἐπιχείρηση δέν θά ἦταν φυσιολογικά σέ θέση νά ἀποδείξει ὅτι ὁ ἐλεγκτής ἐχρησιμοποίησε τά προστατευόμενα στοιχεῖα γνώσεως.

Ἐπί πλέον, ἡ ΑΜ & S θεωρεῖ ὅτι ἡ Ἐπιτροπή δέν ἔλαβε ὑπ' ὄψη τίς πρακτικές συνέπειες τῆς ἐγγυήσεως πού ὑψίμως παρέσχε, προσπαθώντας νά καλύψει ἕνα ἀπό τά ἀδύνατα σημεῖα τῆς θέσεώς της.

Ἐνδέχεται π.χ., ἀφοῦ δεῖ ἕνα ἔγγραφο, ὁ ἐλεγκτής τῆς Ἐπιτροπῆς νά ἀποφασίσει ὅτι τό ἔγγραφο αὐτό δέν προστατεύεται. Ὑπό τίς περιστάσεις αὐτές, ἔστω κι ἄν ἐθεώρει ὅτι τό ἔγγραφο καλύπτεται ἀπό τήν ἀρχή τῆς προστασίας τοῦ ἐμπιστευτικοῦ χαρακτῆρος τῶν σχέσεων μεταξύ δικηγόρου καί πελάτου, ἡ ἐπιχείρηση δέν θά ἠδύνατο νά ἐμποδίσει τήν Ἐπιτροπή νά τό χρησιμοποιήσει κατά βούληση.

Περαιτέρω, ἐφ' ὅσον ἡ προστασία τῆς ἐν λόγω ἀρχῆς πρέπει νά ἐξασφαλίζεται ἀπό τούς κανόνες δικαίου, θά πρέπει οἱ κανόνες αὐτοί νά ἐγγυῶνται ὄχι μόνο τήν τήρηση τοῦ νόμου, ἀλλά καί τό ὅτι ἡ τήρηση αὐτή εἶναι ἐμφανής. Ἡ περίπτωση αὐτή δέν συντρέχει, ὅμως, ἄν τά ἔγγραφα πού ἡ ἐπιχείρηση ἰσχυρίζεται ὅτι προστατεύονται πρέπει νά ἐξετάζονται ἀπό τήν Ἐπιτροπή, δηλαδή ἀπό τόν ἴδιο τόν διάδικο, ἐναντι τοῦ ὁποίου ζητεῖται ἡ προστασία.

Ἡ ΑΜ & S παρατηρεῖ ὅτι ἰσοδυναμεῖ μέ ἄρνηση τῆς προστασίας τοῦ ἐμπιστευτικοῦ χαρακτῆρος τῶν σχέσεων μεταξύ δικηγόρου καί πελάτου τό ἄν δύναται νά ἐλέγχει τά προστατευόμενα ἔγγραφα, κατά παράβαση τῆς ἀνωτέρω ἀρχῆς, ἡ ἴδια ἡ διώκουσα ἀρχή, ἐναντι τῆς ὁποίας ἐπιδιώκεται νομοθετικῶς ἡ προστασία.

Ἡ προτεινομένη ἀπό τήν AM & S διαδικασία εἶναι ἀναμφισβητήτως, στό παρόν στάδιο ἐξελίξεως τοῦ κοινοτικοῦ δικαίου, μία πρόχειρη διαδικασία, αὐτό ὅμως ὀφείλεται ἁπλῶς στό γεγονός ὅτι ἡ Ἐπιτροπή παρέλειψε μέχρι τώρα νά ἀσκήσει τήν ἐξουσία νομοθετικῆς πρωτοβουλίας πού ἔχει, ὥστε νά προτείνει τήν ἔκδοση κανονισμοῦ, στόν ὁποῖο νά προβλέπεται, κατά τρόπο σύμφωνο μέ τό κοινοτικό δίκαιο, ἡ διαδικασία πού πρέπει νά χρησιμοποιεῖται σέ παρόμοιες περιπτώσεις.

Ὅσον ἀφορᾶ τίς ἀντιρρήσεις πού προέβαλε ἡ Ἐπιτροπή κατά τῆς προτεινομένης ἀπό τήν AM & S διαδικασίας, δέν ἔχουν σχέση μέ τήν πραγματικότητα καί εἶναι ἀβάσιμες.

Στήν πρώτη ἀπό τίς ἀνωτέρω ἀντιρρήσεις δύναται νά δοθεῖ ἀπάντηση ὅτι δέν εἶναι ἀληθές ὅτι ἡ ἄποψη τῆς AM & S καθιστᾶ τήν ἴδια τήν ἐπιχείρηση μόνο κριτή τοῦ ζητήματος τοῦ ἄν ἕνα ἔγγραφο προστατεύεται ἤ ὄχι. Ἡ AM & S παρατηρεῖ ὅτι ἡ Ἐπιτροπή ἔχει *«prima facie»* δικαίωμα νά βλέπει τά ἔγγραφα πού κατέχει μία ἐπιχείρηση καί ὅτι, συνεπῶς, ἡ τελευταία δέν δύναται νά προσβάλει ἀπόφαση τῆς Ἐπιτροπῆς, μέ τήν ὁποία τῆς ἐπιβάλλεται ἡ προσκόμιση ὁρισμένων ἐγγράφων, ἐκτός ἄν παρεῖχε στήν Ἐπιτροπή ἐπαρκῆ στοιχεῖα γιά νά πεισθεῖ ὅτι τά ἔγγραφα αὐτά προστατεύονται ἤ, τουλάχιστον, ἐκτός ἄν συνεφώνησε νά ἐπιτραπεῖ σέ ἀνεξάρτητο τρίτο πρόσωπο ὁ ἔλεγχος τῶν σχετικῶν στοιχείων.

Ἄν ἡ ἐπιχείρηση προσβάλει ἀπόφαση πού ἔλαβε ἡ Ἐπιτροπή βάσει τοῦ ἐλέγχου πού διενήργησε ἀνεξάρτητο τρίτο πρόσωπο, τό Δικαστήριο θά κρίνει ἄν τά ἔγγραφα προστατεύονται, ἀποφαινόμενο ὅμως ὡς δευτεροβάθμιο καί ὄχι ὡς πρωτοβάθμιο δικαιοδοτικό ὄργανο. Ἄν ἡ ἐπιχείρηση δέν δεχθεῖ νά προσφύγει σέ ἀνεξάρτητο τρίτο πρόσωπο, δέν θά ἔχει ἀκολούθως καμμία δυνατότητα νά προσβάλει τήν ἀπόφαση τῆς Ἐπιτροπῆς, μέ τήν ὁποία τῆς ἐπεβλήθη ἡ προσκόμιση τῶν ἐγγράφων. Δύναται μόνο νά προσβάλει τήν ὁριστική ἀπόφαση τῆς Ἐπιτροπῆς μέ τήν ὁποία ἐφαρμόζεται τό ἄρθρο 85 ἤ τό ἄρθρο 86 τῆς συνθήκης ΕΟΚ, ἐπικαλουμένη ὅτι ἡ ἀπόφαση αὐτή στηρίζεται σέ καταχρηστική χρησιμοποίηση τῶν προστατευομένων ἐγγράφων.

Ἀντιθέτως, ἡ ἄποψη τῆς Ἐπιτροπῆς ἔχει τό μειονέκτημα νά μή παρέχει στήν ἐπιχείρηση κανένα ἀποτελεσματικό ἔνδικο βοήθημα, σέ περίπτωση πού ὁ ἐλεγκτής ἀποφασίσει μή ὀρθῶς ὅτι τό ἔγγραφο δέν προστατεύεται.

Ἡ δευτέρα ἀντίρρηση τῆς Ἐπιτροπῆς συνίσταται στό ὅτι ἡ ἄποψη τῆς AM & S ὑποχρεώνει τό Δικαστήριο νά ἐνεργήσει ὡς πρωτοβάθμιο δικαιοδοτικό ὄργανο.

Στήν πραγματικότητα, σύμφωνα μέ τήν διαδικασία πού προτείνει ἡ AM & S, ἡ Ἐπιτροπή θά ἀποφασίζει πάντα ἄν τό ἔγγραφο προστατεύεται, βάσει ὅμως περιγραφῆς τοῦ ἐν λόγω ἐγγράφου ἐλεγχομένης — ἄν ἡ Ἐπιτροπή τό ζητήσει — ἀπό τό τρίτο πρόσωπο ἀναμφισβήτητης ἱκανότητος καί ὑπολήψεως. Συνεπῶς, οὐδόλως προκύπτει ὅτι ἡ λύση αὐτή θά ὑπεχρέωνε τό Δικαστήριο νά ἐνεργεῖ ὡς πρωτοβάθμιο δικαιοδοτικό ὄργανο. Δέν εἶναι ἐπίσης ἀκριβές ὅτι στήν περίπτωση αὐτή δέν θά ὑφίσταται ὑποχρέωση ἀποκαλύψεως τοῦ περιεχομένου τοῦ ἰδίου τοῦ ἐγγράφου· ἄν ἡ Ἐπιτροπή τό ζητήσει, τό ἔγγραφο αὐτό πρέπει νά γνωστοποιηθεῖ πρῶτα στόν ἀνεξάρτητο τρίτο καί, ἄν τό περιεχόμενό του εἶναι κρίσιμο ὅταν τό Δικαστήριο ἐπιληφθεῖ τῆς ὑποθέσεως, δύναται τό Δικαστήριο νά ζητήσει τήν ἐπίδειξη τοῦ ἐν λόγω ἐγγράφου ὡς ἀποδεικτικό μέσο.

Τέλος, κατά τήν Ἐπιτροπή, ἡ προτεινομένη ἀπό τήν AM & S διαδικασία ἐνδέχεται νά προκαλέσει καταχρήσεις ἐκ μέρους ἀσυνειδήτων δικηγόρων, καθώς καί ἐπιλήψιμες

ἐνέργειες. Ὡς πρός τό ἐπιχείρημα αὐτό, πρέπει κατ' ἀρχήν νά σημειωθεῖ ὅτι τό ζήτημα τοῦ κατά πόσο τό ἐπαγγελματικό ἀπόρρητο προστατεύει ἔγγραφα, ἀπό τά ὁποῖα συνάγεται ἀνάρμοστη συμπεριφορά τοῦ δικηγόρου, εἶναι ζήτημα οὐσίας καί ὄχι διαδικασίας. Ἐν πάσῃ περιπτώσει, στό ἐρώτημα αὐτό δύναται νά δοθεῖ ἡ ἀπάντηση (πού ἐνδεχομένως θά ἔδινε τό Δικαστήριο ἄν ἐπελαμβάνετο τοῦ ζητήματος) ὅτι ἡ ἀνάρμοστη συμπεριφορά τοῦ δικηγόρου αἴρει κάθε προστασία τοῦ ἐπαγγελματικοῦ ἀπορρήτου. Τό ἑπόμενο ἐρώτημα εἶναι ἄν ἡ υἱοθέτηση τῆς προτεινομένης ἀπό τήν AM & S διαδικασίας αὐξάνει τόν κίνδυνο ἀποκρύψεως ἤ ἐξαφανίσεως τῶν ἐγγράφων πού ἡ Ἐπιτροπή ἔχει κατά νόμο τό δικαίωμα νά ἐξετάζει. Ἡ AM & S θεωρεῖ, ἀντιθέτως, ὅτι ἄν ἡ ἐπιχείρηση ἤ οἱ δικηγόροι της ἤθελαν, κατά τρόπο ἀνενδοίαστο, νά μή ἀποκαλύψουν τό περιεχόμενο ἐγγράφων, θά τό ἐπεδίωκαν καταστρέφοντας ἤ ἀποκρύπτοντας τά ἐν λόγω ἔγγραφα καί ὄχι περιγράφοντας κατά τρόπο ἀνακριβή τά ἔγγραφα, πράγμα πού θά ἀπεκαλύπτετο κατ' ἀνάγκη κατά τόν διενεργούμενο ἔλεγχο ἀπό ἀνεξάρτητο τρίτο πρόσωπο.

Ἐν τούτοις, καίτοι τήν Ἐπιτροπή ἀπασχολεῖ περισσότερο ἡ δεοντολογία, ἡ AM & S προτείνει, ἐπικουρικῶς, στά Κράτη μέλη πού ὑφίστανται οἱ κατάλληλοι δεοντολογικοί κανόνες, νά ἀκολουθεῖ τουλάχιστον τούς κανόνες αὐτούς ἡ διαδικασία ἐλέγχου.

Κατ' αὐτόν τόν τρόπο, οἱ ἐθνικές ἀρχές θά ἀπέφευγαν ταυτοχρόνως σοβαρές δυσχέρειες. Κατά τό ἄρθρο 14 τοῦ κανονισμοῦ 17/62, οἱ ἁρμόδιες ἀρχές τοῦ Κράτους μέλους, στό ἔδαφος τοῦ ὁποίου διενεργεῖται ἡ ἔρευνα, δύνανται καί ἐνίοτε μάλιστα ὀφείλουν νά παρέχουν τήν συνδρομή τους στούς ἐκπροσώπους τῆς Ἐπιτροπῆς κατά τήν ἐκπλήρωση τοῦ ἔργου τους. Στό Ἡνωμένο Βασίλειο ὅμως ἡ ὑποχρέωση τῶν ἁρμοδίων ἀρχῶν, σύμφωνα μέ τό ἄρθρο 14 παράγραφοι 5 ἤ 6 τοῦ κανονισμοῦ 17/62 τοῦ Συμβουλίου, νά παρέχουν τήν συνδρομή τους στούς ἐλεγκτές τῆς Ἐπιτροπῆς γιά νά καταστεῖ δυνατή ἡ διάσπαση τῆς ἐμπιστευτικῆς σχέσεως μεταξύ δικηγόρου καί πελάτου, ἀντιβαίνει πλήρως πρός τίς θεμελιώδεις ἀρχές τοῦ ἐθνικοῦ δικαίου.

Τέλος, ἡ AM & S ἀμφισβητεῖ ὁρισμένα σημεῖα τοῦ ὑπομνήματος ἀντικρούσεως τῆς Ἐπιτροπῆς.

Ἔτσι, παρατηρεῖ ὅτι ἡ Ἐπιτροπή, ἐνῶ δέχεται τήν ὕπαρξη τῆς ἀρχῆς τοῦ «ἐπαγγελματικοῦ ἀπορρήτου» στό κοινοτικό δίκαιο, ἰσχυρίζεται ὅτι ἡ ἀρχή αὐτή δέν ἀναφέρεται ρητῶς στόν κανονισμό 17/62. Ἐν τούτοις, δέν ἦταν ἀνάγκη νά προβλεφθεῖ ὁποιαδήποτε ρητή διάταξη περί «ἐπαγγελματικοῦ ἀπορρήτου», διότι ἡ ἔννοια αὐτή ἔχει γίνει ἤδη δεκτή στό δίκαιο ὅλων τῶν Κρατῶν μελῶν καί κατέστη αὐτομάτως ἀναπόσπαστο τμῆμα τῶν θεμελιωδῶν δικαιωμάτων τῆς κοινοτικῆς ἐννόμου τάξεως. Ἡ κατάσταση αὐτή οὐδόλως μετεβλήθη μετά τήν ἔνταξη τοῦ Ἡνωμένου Βασιλείου καί τῆς Ἰρλανδίας, λόγω τοῦ ὅτι ὅλες οἱ χῶρες τοῦ «common law» ἐφαρμόζουν τήν γενική ἀρχή κατά τήν ὁποία ἕνας γενικός νόμος δέν δύναται νά ἑρμηνευθεῖ ὡς καταργῶν κανόνα τοῦ «*common law*», ἀφορῶντα ἕναν εἰδικό τομέα, ἐκτός ἄν στόν γενικό νόμο ἐκδηλοῦται ρητῶς ἡ πρόθεση τοῦ νομοθέτου νά ρυθμίσει τόν τομέα αὐτό.

Ὡς πρός τόν ἰσχυρισμό ὅτι ἡ ἔλλειψη διατάξεων κοινοτικοῦ δικαίου περί τῆς προστασίας τοῦ ἐμπιστευτικοῦ χαρακτῆρος τῶν σχέσεων μεταξύ δικηγόρου καί πελάτου δέν φαίνεται νά ἔχει προκαλέσει πραγματικές δυσχέρειες στήν πρακτική ἐπί πολλά ἔτη, ἡ AM & S ἐπισημαίνει ὅτι ἡ Ἐπιτροπή ἔλαβε μόλις τό 1969 ἀποφάσεις περί ἐπιβολῆς προστίμων καί ὅτι οἱ ἐπιχειρήσεις ἐσυνειδητοποίησαν προοδευτικῶς τό πρόβλημα τῆς προστασίας τοῦ ἐμπιστευτικοῦ χαρακτῆρος τῶν σχέσεων μεταξύ δικηγόρου καί πελάτου κυρίως στήν δεκαετία

τοῦ 70, ὅταν, ἀφ' ἑνός, ἡ Ἐπιτροπή ἄρχισε νά «δείχνει τά δόντια της» στόν τομέα τοῦ ἀνταγωνισμοῦ καί, ἀφ' ἑτέρου, δεδομένου ὅτι τό κοινοτικό δίκαιο καθίστατο ὅλο καί πιό πολύπλοκο, οἱ ἐπιχειρήσεις ἠσθάνοντο διαρκῶς περισσότερο τήν ἀνάγκη νά ζητοῦν λεπτομερεῖς καί γραπτές νομικές συμβουλές. Μέ τήν ἔνταξη τῶν χωρῶν τοῦ «common law», στίς ὁποῖες ἡ προστασία τοῦ ἐμπιστευτικοῦ χαρακτῆρος τῶν σχέσεων μεταξύ δικηγόρου καί πελάτου ἀπετέλει μακρά ἱστορική παράδοση, κατέστη ἀναπόφευκτη ἡ αὐξανομένη σημασία πού ἔλαβε τό ζήτημα κατά τήν διάρκεια τῶν τελευταίων ἐτῶν. Ἂν ὑφίσταται μία διαδικασία, ἡ ὁποία δέν προκαλεῖ δυσχέρειες, εἶναι αὐτή ἀκριβῶς πού προτείνει ἡ AM & S, καθώς δύναται νά διαπιστωθεῖ καί στά ἐθνικά συστήματα, ὅπως τό σύστημα τοῦ Ἡνωμένου Βασιλείου, στά ὁποῖα ἔχουν ἐφαρμογή παρόμοιες διαδικασίες.

Ὡς πρός τήν διάκριση μεταξύ «*lex lata*» καί «*lex ferenda*», εἶναι ἀληθές ὅτι στό παρόν καί σχετικῶς περιορισμένο στάδιο ἐξελίξεως τῆς κοινοτικῆς ἐννόμου τάξεως, τό δίκαιο πρέπει νά ὁρίζεται ὑπό τό φῶς γενικῶν ἀρχῶν καί λαμβανομένων ὑπ' ὄψη τῶν πρακτικῶν συνεπειῶν: αὐτό δέν σημαίνει ὅμως ὅτι γίνεται λόγος περί «*de lege ferenda*» καί ὄχι περί «*lege lata*».

Τό γεγονός ὅτι ἡ ἔκθεση Edward ἀναφέρεται στίς διαφορές τῶν οὐσιαστικῶν κανόνων τοῦ ἐθνικοῦ δικαίου ὅσον ἀφορᾶ τόν ἐμπιστευτικό χαρακτῆρα τῶν σχέσεων μεταξύ δικηγόρου καί πελάτου προέρχεται μερικῶς ἀπό τό ὅτι στήν ἔκθεση αὐτή, ὅπως ἀναγνωρίζει τώρα ἡ CCBE, δέν λαμβάνονται ἀπολύτως ὑπ' ὄψη οἱ μέθοδοι ἑρμηνείας καί ἐφαρμογῆς τῶν νομοθετικῶν κειμένων στά ἕξι ἀρχικά Κράτη μέλη. Ὡς πρός ἕνα ἐπουσιῶδες σημεῖο, ἡ AM & S ἰσχυρίζεται ὅτι δέν εἶναι ἀκριβές ὅτι ἡ ἔννοια τοῦ «ἐπαγγελματικοῦ ἀπορρήτου» κατά τό ἐθνικό δίκαιο δέν δύναται νά καλύπτει τίς συμβουλές ἤ τίς πληροφορίες πού παρέχει ὁ δικηγόρος στόν πελάτη του, ἀναφέρει δέ σχετικῶς ἀρκετές ἀποφάσεις πού ἐξέδωσαν ἐθνικά δικαστήρια.

Ὡς πρός τούς λόγους πού δύνανται νά δικαιολογήσουν τόν ἐμπιστευτικό χαρακτῆρα τῶν σχέσεων μεταξύ δικηγόρου καί πελάτου, προκύπτει σαφῶς ὅτι ἡ Ἐπιτροπή ἐδέχθη τήν ἀρχή αὐτή, διότι θεωρεῖ ὅτι τό πλεονέκτημα πού ἀπορρέει γιά τήν Κοινότητα ἀπό τό γεγονός ὅτι οἱ ἐπιχειρήσεις δύνανται νά λαμβάνουν νομικές συμβουλές ὑπερισχύει κάθε ἄλλου πλεονεκτήματος πού ἐνδεχομένως προκύπτει ἀπό τήν χρησιμοποίηση ἐμπιστευτικῶν ἐγγράφων νομικῆς φύσεως ὡς μέσου ἀποδείξεως. Ἡ προτεινομένη ὅμως ἀπό τήν Ἐπιτροπή διαδικασία ἔχει ἀντιθέτως ὡς ἀποτέλεσμα νά ἀποθαρύνει τίς ἐπιχειρήσεις ἀπό τό νά ζητοῦν γραπτές νομικές συμβουλές καί ἀκόμη περισσότερο ἀπό τό νά τίς φυλάττουν.

Μέ τήν *ἀνταπάντησή* της, ἡ *Ἐπιτροπή* ἀμφισβητεῖ διαδοχικῶς τούς ἰσχυρισμούς τῆς AM & S κατά τούς ὁποίους:

1) στό κοινοτικό δίκαιο δέν ὑφίσταται διαδικασία πού νά ἐπιτρέπει νά διαπιστωθεῖ ἄν προστατεύεται τό ἔγγραφο·

2) οἱ ἐγγυήσεις πού ἔχει ἐπανειλημμένως παράσχει ἡ Ἐπιτροπή δέν ἀποτελοῦν παρά δηλώσεις προθέσεως καί δέν δύνανται ἐξ ἄλλου νά τηρηθοῦν χωρίς νά περιέλθουν οἱ ἐλεγκτές τῆς Ἐπιτροπῆς σέ θέση «ἀδυναμίας»·

3) οἱ ἐπιχειρήσεις δέν ἔχουν καμμία ἐγγύηση γιά τήν περίπτωση πού ἕνας ἐλεγκτής κάνει μή προσήκουσα χρήση τῶν στοιχείων πού ἔλαβε ἐλέγχοντας ἕνα ἔγγραφο, προκειμένου νά ἀποφασίσει ἄν αὐτό προστατεύεται ἤ γιά τήν περίπτωση πού ἀπεφάσιζε μή ὀρθῶς ὅτι τό ἔγγραφο δέν προστατεύεται·

4) ἡ διαδικασία πού προτείνει ἡ Ἐπιτροπή δέν δύναται νά παράσχει στό κοινό τήν ἐντύπωση ὅτι ὁ ἐμπιστευτικός χαρακτήρ

τῶν σχέσεων μεταξύ δικηγόρου καί πελάτου προστατεύεται, ἔστω καί ἄν στήν πραγματικότητα ἡ διαδικασία ἔπρεπε νά τό προστατεύει.

Ὡς πρός τό πρῶτο σημεῖο, ἡ Ἐπιτροπή παρατηρεῖ ὅτι ἡ διαδικασία πού πρέπει νά ἀκολουθεῖται σέ περιπτώσεις ὅπως ἡ τῆς ὑπό κρίση ὑποθέσεως εἶναι ἁπλῶς ἡ διαδικασία πού χρησιμοποιεῖται στό πλαίσιο τοῦ κανονισμοῦ 17/62, ὅταν ὁ ἐλεγκτής καί ἡ ἐπιχείρηση δέν συμφωνοῦν ὡς πρός τό ἄν μία ἀπόφαση περί ἐλέγχου πού ἐλήφθη δυνάμει τοῦ ἄρθρου 14 τοῦ ἐν λόγω κανονισμοῦ ἀφορᾶ συγκεκριμένο ἔγγραφο ἤ φάκελο. Ἡ διαδικασία αὐτή πρέπει νά ἐφαρμόζεται, ἐφ' ὅσον δέν ἔχει τροποποιηθεῖ μέ κοινοτική νομοθετική διάταξη.

Ὡς πρός τό θέμα τῶν ἐγγυήσεων πού ἔχει παράσχει, ἡ Ἐπιτροπή, ἀφοῦ ἐπεσήμανε ὅτι δέν πρόκειται γιά ἁπλές δηλώσεις προθέσεως, ἀλλά γιά δηλώσεις πού διευκρινίζουν καί ἐπιβεβαιώνουν τούς κανόνες δικαίου, ἰσχυρίζεται ὅτι οἱ ἐγγυήσεις αὐτές δέν θέτουν τούς ἐλεγκτές της ἐνώπιον οὐδενός διλήμματος.

Πράγματι, κατά τό σύστημα τῆς Ἐπιτροπῆς, ἕνας ὑπάλληλος οὐδέποτε ἀσκεῖ τά καθήκοντα τοῦ ἐλεγκτοῦ καί ἀκολούθως τοῦ εἰσηγητοῦ στήν ἴδια ὑπόθεση. Κατά συνέπεια, ὁ ἐλεγκτής δέν ἔχει τήν δυνατότητα νά χρησιμοποιήσει τά στοιχεῖα πού ἔλαβε ἐξετάζοντας τό προστατευόμενο ἔγγραφο. Ἄν ἐπιδιώξει νά τό χρησιμοποιήσει γιά νά στηρίξει στήν ἔκθεσή του ἕναν ἰσχυρισμό ἐπί τῶν ἀποδεικτικῶν στοιχείων πού ἔχει συλλέξει, δέν θά δύναται βεβαίως νά ἀναφέρει ὅτι τά στοιχεῖα αὐτά τά ἔλαβε ἀπό προστατευόμενο ἔγγραφο, ὁ δέ εἰσηγητής θά ὑποχρεοῦται συνεπῶς νά ἀπορρίψει τόν ἐν λόγω ἰσχυρισμό ὡς ἀβάσιμο. Ἄν, ἀντιθέτως, τό χρησιμοποιοῦσε γιά νά ὁδηγηθεῖ σέ ἄλλα ἀποδεικτικά στοιχεῖα, μή προστατευόμενα, ὑφίστανται δύο πιθανότητες, δηλαδή, εἴτε ὅτι τά ἔγγραφα αὐτά ἐμπίπτουν στήν ἀπόφαση περί ἐλέγχου καί εὑρίσκονται στά γραφεῖα ὅπου πρέπει νά διενεργηθεῖ ὁ ἔλεγχος, ὁπότε δύναται νά ὑποτεθεῖ ὅτι ἐν πάση περιπτώσει θά τά ἀνεκάλυπτε, εἴτε ὅτι δέν εὑρίσκονται στά ἐν λόγω γραφεῖα, περίπτωση κατά τήν ὁποία ὁ ἐλεγκτής δέν θά ἠδύνατο νά τά ἐξετάσει, ἐφ' ὅσον δέν ἐμπίπτουν στήν ἀπόφαση περί ἐλέγχου.

Ὅσον ἀφορᾶ τόν ἰσχυρισμό κατά τόν ὁποῖο μία ἐπιχείρηση δέν ἔχει καμμία δυνατότητα νά ἐμποδίσει τόν ἐλεγκτή νά χρησιμοποιήσει ἀναρμόστως τά στοιχεῖα πού ἔχει λάβει ἀπό προστατευόμενο ἔγγραφο ἤ ἀποφασίζει ἐσφαλμένως ὅτι ἕνα ἔγγραφο δέν προστατεύεται, εἶναι προφανές ὅτι τά συμφέροντα τῆς ἐπιχειρήσεως θλάπτονται μόνον ἀπό τήν ἀπόφαση μέ τήν ὁποία ἡ Ἐπιτροπή διαπιστώνει ὅτι ἡ ἐπιχείρηση παρεβίασε τήν συνθήκη. Ἡ ἀπόφαση αὐτή ὅμως δύναται νά προσβληθεῖ ἀπό τήν ἐνδιαφερομένη ἐπιχείρηση καί, ἄν ἀποδειχθεῖ ὅτι στηρίζεται σέ στοιχεῖα πού περιέχονται σέ προστατευόμενο ἔγγραφο, δύναται νά ἀκυρωθεῖ ἀπό τό Δικαστήριο.

Τέλος, τό γεγονός ὅτι ὁ ἐλεγκτής, ὁ ὁποῖος θλέπει ἕνα ἔγγραφο, δέν εἶναι τό πρόσωπο πού ἀποφασίζει μεταγενεστέρως ἄν ὑφίστανται ἐπαρκεῖς ἀποδείξεις γιά τό ὅτι ἡ ἐπιχείρηση παρεβίασε τήν συνθήκη, δέν ἐγγυᾶται μόνο ὅτι ἡ ἀρχή τῆς προστασίας τοῦ ἐμπιστευτικοῦ χαρακτῆρος τῶν σχέσεων μεταξύ δικηγόρου καί πελάτου τηρεῖται στήν πραγματικότητα, ἀλλά καθιστᾶ ἐμφανές, ἀκόμη καί στό εὐρύ κοινό, ὅτι ἀποκλείεται κάθε δυνατότητα καταχρήσεως.

Ἡ Ἐπιτροπή, ἀφοῦ ἀπήντησε κατ' αὐτόν τόν τρόπο στίς ἐπικρίσεις τῆς ΑΜ & S, ἐπικρίνει τήν προταθεῖσα ἀπό τήν ΑΜ & S διαδικασία.

Κατά τήν Ἐπιτροπή, κάθε διαδικασία ἐλέγχου τῆς ἀξιώσεως περί προστασίας πρέπει νά πληροῖ δύο προϋποθέσεις:

α) πρέπει νά διασφαλίζεται ὅτι τά προστατευόμενα ἔγγραφα δέν χρησιμοποιοῦνται ἀναρμόστως ὡς ἀποδεικτικά στοιχεῖα·

β) πρέπει ἡ ἀξίωση νά κριθεῖ κατ' ὀρθό καί δίκαιο τρόπο.

Ἡ Ἐπιτροπή θεωρεῖ ὅτι «ἡ διαδικασία της», ὅπως ἔχει ἤδη περιγραφεῖ, πληροῖ τόσο τήν πρώτη ὅσο καί τήν δεύτερη προϋπόθεση, ἐνῶ ἡ διαδικασία πού προτείνει ἡ AM & S πληροῖ μόνο τήν πρώτη. Πράγματι, ἡ ἀνάγκη ἐπιτεύξεως συμφωνίας μεταξύ τῆς Ἐπιτροπῆς καί τῆς ἐπιχειρήσεως θά εἶχε ὡς ἀποτέλεσμα τήν δυνατότητα τῆς τελευταίας νά ἀρνεῖται νά συμφωνήσει μέ τούς ὅρους πού δέν τήν συμφέρουν ἤ, ἀκόμη περισσότερο, νά καθυστερήσει νά συμφωνήσει ἤ νά ἐξαρτήσει τήν ἐπίτευξη συμφωνίας ἀπό διαφόρους ὅρους. Ἔναντι μιᾶς τέτοιας στάσεως, ἡ Ἐπιτροπή δέν θά εἶχει ἄλλη δυνατότητα παρά νά λάβει μία ἀπόφαση διαπιστώνοντας, χωρίς κανένα ἀποδεικτικό στοιχεῖο, ὅτι τό ἔγγραφο δέν προστατεύεται.

Μία ἄλλη σοβαρή ἀντίρρηση συνίσταται στό ὅτι, ἄν ἔπρεπε νά ἐφαρμοσθεῖ ἡ προταθεῖσα ἀπό τήν AM & S διαδικασία, ἡ Ἐπιτροπή θά ὤφειλε νά διαπραγματευθεῖ μία συμφωνία μέ κάθε ἐπιχείρηση πού θά ἀξίωνε τήν προστασία ἐγγράφου εὑρισκομένου στήν κατοχή της, καθώς καί μέ τό πρόσωπο πού θά ἐπελέγετο ὡς ἀνεξάρτητος τρίτος. Εἶναι αὐτονόητο ὅτι οἱ διαπραγματεύσεις αὐτές θά ἀπαιτοῦσαν σημαντικό χρόνο καί θά δυσχέραιναν πολύ τό ἔργο τῆς Ἐπιτροπῆς.

Τό βασικό μειονέκτημα τῆς προτάσεως τῆς AM & S συνίσταται πάντως στό ὅτι ὑποχρεώνει, ὑπό ὁρισμένες περιστάσεις, τήν Ἐπιτροπή νά λάβει μία ἀπόφαση ἀναγνωρίζοντας ὅτι ἔγγραφο δέν προστατεύεται, ἐνῶ δέν εἶχε ποτέ τήν δυνατότητα νά γνωρίσει τά πραγματικά περιστατικά. Ὅλη λοιπόν ἡ διαδικασία ὑποβαθμίζεται, προκειμένου νά ἐπιληφθεῖ τοῦ ζητήματος ἕνα δευτεροβάθμιο δικαστήριο. Τό κοινοτικό δίκαιο ὅμως δέν πρέπει νά ἐξαρτᾶται ἀπό παρόμοια διαδικαστικά τεχνάσματα.

Ἡ AM & S δέχεται, βεβαίως, ὅτι μία ἁπλῶς τυπική ἐπίκληση τοῦ «privilege» δέν ἀρκεῖ γιά νά ἐμποδίσει τήν Ἐπιτροπή νά ἐξετάσει ἕνα ἔγγραφο, ἀλλά θά πρέπει ἐν πάση περιπτώσει νά ἐπιτρέπεται στήν Ἐπιτροπή νά βλέπει ὁρισμένα τμήματα τοῦ ἐγγράφου, προκειμένου νά δύναται λογικῶς νά πεισθεῖ ὅτι τό ἔγγραφο προστατεύεται. Ἡ Ἐπιτροπή ἔχει πάντως τήν γνώμη ὅτι ὁ χαρακτήρ ἑνός ἐγγράφου δύναται νά διαπιστωθεῖ ἐγκύρως μόνο βάσει τοῦ περιεχομένου του, ἡ δέ ἐπικεφαλίδα καί ἡ περιγραφή τοῦ ἀντικειμένου του δέν ἀποτελοῦν πάντοτε καθοριστικά στοιχεῖα.

Ἡ AM & S ἰσχυρίζεται ἐν συνεχείᾳ ὅτι εἶναι δυνατή ἡ προσφυγή σέ ἀνεξάρτητο τρίτο πρόσωπο καί ὅτι, ἐν πάση περιπτώσει, ἄν ἡ Ἐπιτροπή διαφωνεῖ μέ τά συμπεράσματα τοῦ τρίτου, θά εἶναι δυνατή ἡ λήψη ἀποφάσεως, μέ τήν ὁποία θά διαπιστώνεται ὅτι τό ἔγγραφο δέν προστατεύεται. Ἡ Ἐπιτροπή διερωτᾶται, σχετικῶς, πῶς θά δύναται νά δικαιολογήσει μία ἀπόφαση ἀντίθετη πρός τά συμπεράσματα τοῦ τρίτου, ἐνῶ στήν πρόταση τῆς AM & S δέν ἀναφέρεται ὅτι ὁ τελευταῖος αἰτιολογεῖ τά συμπεράσματά του καί ἀκόμα λιγότερο ὅτι ὀφείλει νά περιλάβει στήν αἰτιολογία αὐτή τά ὑπέρ τῆς Ἐπιτροπῆς ἀποδεικτικά στοιχεῖα καί ἐπιχειρήματα.

Τέλος, ἡ AM & S ἰσχυρίζεται ὅτι τό Δικαστήριο δύναται νά ἐξετάσει τό ἔγγραφο καί ὅτι, στήν περίπτωση αὐτή, τό Δικαστήριο δέν ἐνεργεῖ ὡς «πρωτοβάθμιο δικαιοδοτικό ὄργανο». Ἡ Ἐπιτροπή δέν γνωρίζει καμμία διαδικασία ἡ ὁποία νά προβλέπεται ἀπό τήν συνθήκη, στό πλαίσιο τῆς ὁποίας τό Δικαστήριο ἔχει παρόμοια ἁρμοδιότητα. Ἐπί πλέον, ἔστω καί ἄν τό Δικαστήριο ἠδύνατο νά ἐλέγξει τό ἔγγραφο, θά ἦταν κατ'

ἀνάγκη τό πρῶτο δικαστήριο ἤ δικαιοδοτικό ὄργανο πού θά ἐξέταζε τήν κυριότερη ἀπόδειξη, βάσει τῆς ὁποίας θά ἐκρίνετο τό ζήτημα ἄν ἕνα ἔγγραφο προστατεύεται ἤ ὄχι. Σύμφωνα ὅμως μέ παγία νομολογία τοῦ Δικαστηρίου, εἶναι ἡ Ἐπιτροπή καί ὄχι τό Δικαστήριο πού πρέπει νά κρίνει σέ πρῶτο βαθμό ὅλα τά ζητήματα πού ἀφοροῦν τόν ἀνταγωνισμό.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω προκύπτει ὅτι ἡ προταθεῖσα ἀπό τήν AM & S διαδικασία δέν δύναται νά ἐπιτρέψει τόν ἔλεγχο τοῦ βασίμου μιᾶς ἀπαιτήσεως προστασίας. Γιά νά δοθεῖ μία ἀπάντηση σέ ὅλα τά ἐπιχειρήματα τῆς AM & S, σημειώνεται ὅτι ἡ διαδικασία αὐτή δέν ἐμποδίζει ἐνδεχόμενες ἀνέντιμες ἐνέργειες τῶν δικηγόρων καί ὅτι οἱ θεμελιώδεις ἀρχές τοῦ βρετανικοῦ δικαίου δέν ἀντιτίθενται, ὅπως προκύπτει ἀπό τήν νομοθεσία τοῦ Ἡνωμένου Βασιλείου καθώς ἀπό τήν νομολογία τῶν δικαστηρίων του, στήν διαδικασία πού προτείνει ἡ Ἐπιτροπή.

Ὡς πρός τόν λόγο πού στηρίζεται στήν παραβίαση τῆς ἀρχῆς τῆς ἀναλογικότητος, ἡ Ἐπιτροπή παρατηρεῖ ὅτι ἡ διαδικασία πού ἐφαρμόζει εἶναι «ἀντικειμενική», προβλέπει ἀποτελεσματικό ἔλεγχο τοῦ Δικαστηρίου καί ἐπιτρέπει τήν διαπίστωση ὅτι ἔχει ἀποδοθεῖ διακαιοσύνη. Αὐτές ὅμως εἶναι ἀκριβῶς οἱ ἀπαιτήσεις πού ἡ AM & S θεωρεῖ ὅτι πρέπει νά ἱκανοποιηθοῦν γιά νά τηρηθεῖ ἡ ἀρχή τῆς ἀναλογικότητος.

Παρεμβαίνοντας ὑπέρ τῆς AM &S, τό *Ἡνωμένο Βασίλειο* ὑποστηρίζει ὅτι κατ' ἀρχήν δέν εἶναι ὀρθός ὁ ἰσχυρισμός ὅτι ἡ ἐφαρμοστέα κοινοτική νομοθεσία δέν ἀπαιτεῖ νά ἐλέγχεται τό βάσιμο τῆς ἀπαιτήσεως περί τοῦ «legal privilege» μέσω διαδικασιῶν πού ἐπιτρέπουν εἴτε στόν διάδικο πού ζητεῖ τήν ἐπίδειξη ἑνός ἐγγράφου νά ἐξετάζει τό ἔγγραφο αὐτό, πρίν ἀπό τήν διενέργεια τοῦ ἐλέγχου καί προκειμένου νά προβεῖ ὁ ἴδιος στόν ἐν λόγω ἔλεγχο, εἴτε στόν διάδικο πού ἀντιτίθεται στήν ἐπίδειξη νά κρίνει ὁ ἴδιος τό βάσιμο τῆς ἀπαιτήσεώς του, χωρίς καμμία δυνατότητα διενεργείας ἀνεξαρτήτου ἐλέγχου.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἕπεται ὅτι, ἄν ἐπιτρέπεται ἀπό τήν κοινοτική νομοθεσία, οἱ διαδικασίες ἐλέγχου πρέπει:

α) νά προβλέπουν ὅτι ὁ διάδικος πού ἀξιώνει τό «privilege» ὀφείλει νά παρέχει ἐπαρκῆ στοιχεῖα ὡς πρός τόν χαρακτῆρα τοῦ ἐπιδίκου ἐγγράφου καί ὡς πρός τήν φύση τῆς ἀξιώσεως (χωρίς νά ἀποκαλύπτεται τό περιεχόμενο τοῦ ἐγγράφου), προκειμένου νά δύναται ὁ μέν ζητῶν τήν ἐπίδειξη διάδικος νά προσφύγει ἐνώπιον τοῦ Δικαστηρίου, τό δέ Δικαστήριο νά κρίνει κάθε νομικό ζήτημα πού ἐνδέχεται νά τεθεῖ ἐν προκειμένῳ·

β) νά προβλέπει ὅτι οἱ διάδικοι δύνανται νά ἀναθέσουν, κατόπιν κοινῆς συμφωνίας, τήν ἐξέταση κάθε διαφορᾶς (ὅσον ἀφορᾶ τούς κανόνες δικαίου ἤ τήν ἐφαρμογή τους) σέ μία προσωπικότητα ἤ σέ ἀνεξάρτητο ὀργανισμό, ὁ ὁποῖος θά δύναται νά ἐξετάσει τό ἐπίδικο ἔγγραφο μόνο πρός ἔκδοση τῆς ἀποφάσεως·

γ) νά ἐπιτρέπει, ἀφ' ἑνός, στούς διαδίκους, ἐφ' ὅσον ὑπάρχει ἀνάγκη, νά προσφεύγουν στό Δικαστήριο προκειμένου νά κριθεῖ ὁριστικῶς ἡ διαφορά καί, ἀφ' ἑτέρου, στό Δικαστήριο νά ἐλέγχει τό ἔγγραφο μόνο πρός ἐπίλυση τῆς ἐν λόγω διαφορᾶς.

Τό Ἡνωμένο Βασίλειο φρονεῖ ὅτι ἡ ἐφαρμοστέα ἐν προκειμένῳ κοινοτική νομοθεσία ἐπιτρέπει παρόμοιες διαδικασίες.

Δοθέντος ὅτι ἡ ὑπό κρίση ὑπόθεση ἀφορᾶ μόνο ζήτημα διαδικασίας, δέν εἶναι ἀνα-

γκαῖο νά ἐξετασθεῖ ἡ ὕπαρξη, ἡ ἔκταση ἤ τά ὅρια τῆς ἀρχῆς τῆς προστασίας τοῦ ἐμπιστευτικοῦ χαρακτῆρος τῶν σχέσεων μεταξύ δικηγόρου καί πελάτου. Ἐν τούτοις, τό Ἡνωμένο Βασίλειο θεωρεῖ ὅτι θά πρέπει νά ἀναφερθεῖ στούς οὐσιαστικούς κανόνες δικαίου καί νά διευκρινίσει ὅτι ἡ προστασία τοῦ ἐμπιστευτικοῦ χαρακτῆρος τῶν σχέσεων μεταξύ δικηγόρου καί πελάτου ἀποτελεῖ τμῆμα τοῦ κοινοτικοῦ δικαίου κατά τήν ἔννοια τοῦ ἄρθρου 164 τῆς συνθήκης ΕΟΚ. Συνεπῶς, ἀπορρίπτει κάθε ἐνδεχομένη ἑρμηνεία σύμφωνα μέ τήν ὁποία ἡ τήρηση τοῦ ἐμπιστευτικοῦ χαρακτῆρος τῶν σχέσεων μεταξύ δικηγόρου καί πελάτου ἀπό τήν Ἐπιτροπή συνιστᾶ ἁπλῶς παράδειγμα «fair play» καί ὄχι νόμιμη ὑποχρέωση, ἡ ὁποία ἐπιβάλλεται στό ὄργανο αὐτό ἀπό τό κοινοτικό δίκαιο.

Εἶναι ἀληθές ὅτι δέν ὑφίσταται ἐναρμονισμένη ἔννοια τῆς προστασίας τοῦ ἐμπιστευτικοῦ χαρακτῆρος τῶν σχέσεων μεταξύ δικηγόρου καί πελάτου σέ ὅλα τά Κράτη μέλη. Αὐτό ὅμως δέν ἀναιρεῖ τό γεγονός ὅτι αὐτή *καθ' ἑαυτή* ἡ ἀρχή ἀναγνωρίζεται σέ ὅλη τήν Κοινότητα καί ὅτι ἀποτελεῖ τμῆμα τοῦ κοινοτικοῦ δικαίου.

Τό θεμέλιο τῆς ἀρχῆς συνίσταται στήν ἀναγνώριση τοῦ γεγονότος ὅτι τό συμφέρον τῆς δικαιοσύνης καί τῆς χρηστῆς διοικήσεως ἐπιβάλλει νά δύνανται τά ἄτομα νά ζητοῦν καί νά λαμβάνουν νομικές συμβουλές. Αὐτό δύναται νά γίνει μόνο ὑπό τόν ὅρο ὅτι ὑπάρχει σχέση ἐμπιστοσύνης μεταξύ δικηγόρου καί πελάτου. Ὁ σκοπός αὐτός δέν δύναται νά ἐπιτευχθεῖ ἄν ὁ ἐμπιστευτικός χαρακτήρ τῶν σχέσεων μεταξύ δικηγόρου καί πελάτου ἐξασθενεῖ ἤ αἴρεται ἤ ἀκόμη ἄν ὑπάρχουν ὑπόνοιες ὅτι δύναται νά θιγεῖ. Ἐξ ἄλλου, θά πρέπει νά ἀποφευχθεῖ κάθε κατάχρηση τῆς προστασίας πού παρέχεται σέ μία τέτοια σχέση.

Γιά τούς ἀνωτέρω λόγους, τό Ἡνωμένο Βασίλειο φρονεῖ ὅτι ἡ ἀκολουθητέα διαδικασία δέν πρέπει νά θίγει τόν ἐμπιστευτικό χαρακτῆρα τῶν σχέσεων, χωρίς τόν ὁποῖο τό ἐπαγγελματικό ἀπόρρητο δέν δύναται νά προστατευθεῖ. Ἡ διαδικασία πρέπει:

α) νά εἶναι καί νά φαίνεται ἔντιμη·

6) νά διενεργεῖται ἀπό ἱκανά καί ἀμερόληπτα πρόσωπα·

γ) νά ἀποκλείει κάθε κίνδυνο (ἔστω καί κατά φαινόμενο) ὅτι τά στοιχεῖα πού λαμβάνονται κατά τήν διάρκεια τοῦ ἐλέγχου δύνανται νά χρησιμοποιηθοῦν κατά παράβαση τοῦ ἐπαγγελματικοῦ ἀπορρήτου.

Τό Ἡνωμένο Βασίλειο ἐξετάζει, ἀκολούθως, ὑπό τό πρίσμα τῶν προαναφερθέντων κριτηρίων, τίς διαδικασίες πού προέτειναν ἀντιστοίχως ἡ Ἐπιτροπή καί ἡ AM & S.

Ὅσον ἀφορᾶ τήν διαδικασία πού προέτεινε ἡ Ἐπιτροπή, τό Ἡνωμένο Βασίλειο παρατηρεῖ ὅτι, ἀφ' ἑνός, ἐνδέχεται οἱ ἐλεγκτές τῆς Ἐπιτροπῆς νά πρέπει νά ἐπιλύσουν, πρός διαπίστωση τοῦ ἄν ἕνα ἔγγραφο προστατεύεται, πολύπλοκα νομικά ζητήματα, τά ὁποῖα δέν θά δύνανται πιθανῶς νά κρίνουν λόγω ἀνεπαρκοῦς καταρτίσεως καί ὅτι, ἀφ' ἑτέρου, ἐφ' ὅσον εἶναι ταυτοχρόνως ἐλεγκτές, δέν θά θεωροῦνται ἀπό τούς ἐνδιαφερομένους ὡς ἀμερόληπτα πρόσωπα. Συνεπῶς, ἡ διαδικασία αὐτή δέν ἐξασφαλίζει τήν ἐπίτευξη τοῦ στόχου τοῦ «privilege» ἀλλά οὔτε φαίνεται ὅτι δύναται νά τήν ἐξασφαλίσει.

Ἡ ἐγγύηση πού παρέχει ἡ Ἐπιτροπή, ὅτι οἱ ἐλεγκτές της δέν θά χρησιμοποιοῦν τά στοιχεῖα πού λαμβάνουν ἐξετάζοντας τά προστατευόμενα ἔγγραφα, δέν μεταβάλλει αὐτή τήν κατάσταση πραγμάτων. Πράγματι, ἕνα πρόσωπο πού γνωρίζει ὁρισμένα στοιχεῖα δέν εἶναι ποτέ σέ θέση νά τά ἀπαλείψει ὁλοσχερῶς ἀπό τήν μνήμη του, οὕτως ὥστε νά μή δύναται νά ἀποκλεισθεῖ ἡ περίπτωση ὅτι θά χρησιμοποιήσει τά στοιχεῖα αὐτά, ἄν ὄχι ἐσκεμμένως, τουλάχιστον ὑποσυνείδητα. Ἐπί πλέον, εἶναι ἀδύνατο νά διαπιστωθεῖ ἄν τά στοιχεῖα αὐτά ἐχρησιμοποιήθησαν ἤ ὄχι.

Ἀντιθέτως, μέ τήν διαδικασία πού προτείνει ἡ AM & S ὄχι μόνον τηρεῖται ἡ ἀρχή τοῦ ἐπαγγελματικοῦ ἀπορρήτου, ἀλλά καί τά συμφέροντα τῆς δικαιοσύνης καί οἱ ὑποχρεώσεις τῆς Ἐπιτροπῆς καί τά συμφέ-

ροντα τῆς Κοινότητος. Ἡ διαδικασία αὐτή θά ἔχει ἐπίσης ὡς ἀποτέλεσμα τήν μείωση τοῦ ἀριθμοῦ τῶν προσφυγῶν ἐνώπιον τοῦ Δικαστηρίου.

Τέλος, θά πρέπει νά σημειωθεῖ ὅτι οἱ ἐξουσίες πού παρέχονται στήν Ἐπιτροπή μέ τόν κανονισμό 17/62 εἶναι περιορισμένες σέ ὅ,τι εἶναι «ἀναγκαῖο» πρός ἐπίτευξη τῶν προβλεπομένων ἀποτελεσμάτων καί ὅτι ἡ σημασία ἑνός ἐγγράφου ἤ ὁρισμένων στοιχείων, γιά τήν διενέργεια τῆς ἐρεύνης, δέν συνεπάγεται κατ' ἀνάγκη ὑποχρέωση ἐπιδείξεως. Σέ περιπτώσεις ὅπως αὐτή τῆς ὑπό κρίση ὑποθέσεως, βαρύνει στήν ἄλλη πλευρά τῆς ζυγαριᾶς μία σημαντικότατη ἀρχή, ἡ ἀρχή τῆς προστασίας τοῦ ἐμπιστευτικοῦ χαρακτῆρος τῶν σχέσεων μεταξύ δικηγόρου καί πελάτου. Ὑπό τίς περιστάσεις αὐτές, θά πρέπει νά ληφθοῦν ὑπ' ὄψη οἱ ἀρχές τῆς ἀναλογικότητος ἤ τῆς ἰσορροπίας τῶν συγκρουομένων ἀρχῶν γιά νά διαπιστωθεῖ ἄν ἡ γνωστοποίηση εἶναι πράγματι ἀναγκαία.

Εἶναι ἐπίσης δυνατόν, ἐφ' ὅσον δέν ἐπαρκεῖ ἡ σχετική κοινοτική νομοθεσία, νά γίνει ἐπίκληση ἔναντι τῆς Ἐπιτροπῆς τῶν ἐθνικῶν κανόνων περί τῆς προστασίας τοῦ ἐμπιστευτικοῦ χαρακτῆρος τῶν σχέσεων μεταξύ δικηγόρου καί πελάτου κατά τό μέτρο πού δύνανται νά προβληθοῦν ἔναντι τῶν ἐθνικῶν ἀρχῶν.

Μία τέτοια λύση θά ἔχει βεβαίως ὡς ἀποτέλεσμα ὁρισμένες διαφορές (ἀλλ' αὐθαίρετες διακρίσεις) ὡς πρός τήν μεταχείριση τῶν ἐπιχειρήσεων, ἀλλά θά ἔδιδε ταυτοχρόνως τήν ἀναγκαία ὤθηση γιά νά ἀναζητηθεῖ μία κοινοτική λύση τοῦ προβλήματος.

Ἡ *Γαλλική Δημοκρατία,* παρεμβαίνοντας ὑπέρ τῆς Ἐπιτροπῆς φρονεῖ ὅτι τό κοινοτικό δίκαιο, στό παρόν στάδιο ἐξελίξεώς του, δέν περιέχει καμμία διάταξη παρέχουσα προστασία στά ἔγγραφα πού ἀνταλλάσσονται μεταξύ δικηγόρου καί πελάτου.

Τό «legal privilege» πού ἐπικαλεῖται ἡ ΑΜ & S, ἐνῶ δύναται ἀπό ὁρισμένες ἀπόψεις νά συγκριθεῖ πρός ὁρισμένους θεσμούς τῶν Κρατῶν μελῶν ἐκτός τοῦ Ἡνωμένου Βασιλείου, δέν ἀποτελεῖ ἐν τούτοις ἀρχή «κοινή στό δίκαιο ὅλων τῶν Κρατῶν μελῶν».

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἕπεται ὅτι οἱ ἐλεγκτές τῆς Ἐπιτροπῆς πρέπει νά εἶναι σέ θέση νά ἀσκοῦν κανονικῶς καί πλήρως τίς ἐξουσίες πού τούς παρέχονται μέ τό ἄρθρο 14 τοῦ κανονισμοῦ 17/62, τό ὁποῖο τούς ἐξουσιοδοτεῖ, μεταξύ ἄλλων, νά «ἐλέγχουν βιβλία καί ἄλλα ἐπαγγελματικά ἔγγραφα». Τίποτα ὅμως δέν ἐπιτρέπει νά γίνει δεκτή ἡ ἄποψη τῆς ΑΜ & S, κατά τήν ὁποία τά ἔγγραφα νομικῆς φύσεως, πού συντάσσονται «πρός λήψη ἤ παροχή νομικῶν συμβουλῶν» δέν συνιστοῦν ἐπαγγελματικά ἔγγραφα κατά τήν ἔννοια τοῦ προαναφερθέντος ἄρθρου 14.

Πρέπει ἐξ ἄλλου νά σημειωθεῖ ὅτι, στήν ὑπό κρίση ὑπόθεση, δέν τίθεται τό ζήτημα τῆς προστασίας ἀπό ἀποκάλυψη τῶν ἐγγράφων πού κατέχουν δικηγόροι ἤ τῆς ἐπικοινωνίας μεταξύ δικηγόρων, ἀλλά μόνο τό ζήτημα τῆς προστασίας ἀπό ἀποκάλυψη τῶν ἐγγράφων πού κατέχει ἡ ἐπιχείρηση.

Κατά τήν Γαλλική Δημοκρατία, μία ἀρχή τοῦ ἐθνικοῦ δικαίου, ὅπως τό «legal privilege», δέν δύναται, κατά συνέπεια νά ἀντιταχθεῖ στήν ἀπ' εὐθείας καί ὁμοιόμορφη σέ ὅλα τά Κράτη μέλη ἐφαρμογή τῶν διατάξεων τοῦ κανονισμοῦ 17/62. Ἄν ἐγίνετο δεκτό ὅτι τά ἔγγραφα πού καλύπτονται ἀπό τό «privilege» συνιστοῦν ἐξαίρεση τοῦ ἄρθρου 14, θά ἐδημιουργεῖτο διάκριση ἀσυμβίβαστη πρός τό ἄρθρο 189 τῆς συνθήκης ΕΟΚ καί πρός τήν παγία νομολογία τοῦ Δικαστηρίου ὅσον ἀφορᾶ τήν ἀπ' εὐθείας καί ὁμοιόμορφη ἐφαρμογή τῶν κοινοτικῶν κανονισμῶν στό δίκαιο τῶν Κρατῶν μελῶν. Οἱ ἐπιχειρήσεις θά ὑφίσταντο τότε διαφορετική μεταχείριση, ἀνα-

λόγως τοῦ ἄν ἡ νομοθεσία τοῦ Κράτους μέλους, στό ὁποῖο εἶναι ἐγκατεστημένες, παρέχει ἤ ὄχι (ἤ παρέχει σέ πολύ περιορισμένο βαθμό) προστασία σέ ὁρισμένα ἔγγραφα. Πράγματι, οἱ νομοθεσίες τῶν διαφόρων Κρατῶν μελῶν πού ἔχουν ἐφαρμογή στά ἔγγραφα πού ἀνταλλάσσονται μεταξύ δικηγόρου καί πελάτου διαφέρουν μεταξύ τους πολύ. Γιά νά πεισθεῖ κανείς ἐπ' αὐτοῦ, ἀρκεῖ ἡ διαπίστωση τῆς διαφορᾶς πού ὑφίσταται μεταξύ τῆς ἐννοίας τοῦ «ἐπαγγελματικοῦ ἀπορρήτου», κοινῆς στό δίκαιο τῶν ἕξι ἀρχικῶν Κρατῶν μελῶν, καί τῆς ἐννοίας «legal professional privilege», πού καθιερώθη μέ τήν βρετανική νομολογία.

Ἔστω καί ἄν μία ὁρισμένη προστασία δύναται νά εὑρεθεῖ στό δίκαιο ὅλων τῶν Κρατῶν μελῶν, ἡ ἔκτασή της ποικίλλει τόσο, ὥστε εἶναι δύσκολο νά ἀρθεῖ στό ἐπίπεδο μιᾶς «ἀρχῆς κοινῆς στά δίκαια τῶν Κρατῶν μελῶν» καί ἀκόμη περισσότερο ἀμφισβητήσιμο νά μεταβληθεῖ σέ κανόνα δικαίου πού δύναται νά τροποποιήσει τήν ἔννοια τῶν κοινοτικῶν κειμένων, τά ὁποῖα ἔχει τηρήσει ἡ παγία πρακτική τῆς Ἐπιτροπῆς.

Ὁ ρόλος τῆς Ἐπιτροπῆς στό πλαίσιο τῆς συνθήκης ΕΟΚ συνίσταται στό νά μεριμνᾶ ὥστε νά μή νοθεύεται ὁ ἀνταγωνισμός στήν κοινή ἀγορά. Συνεπῶς, ἡ Κοινότης ἔχει συμφέρον νά ἀσκεῖ ἡ Ἐπιτροπή, σύμφωνα μέ τήν ἐφαρμοστέα κοινοτική νομοθεσία, τίς ἐλεγκτικές της ἐξουσίες. Τό συμφέρον αὐτό προασπίζεται μέ τό σύστημα πού προτείνει ἡ AM & S, τό ὁποῖο εἶναι ἀντίθετο πρός τήν συνθήκη, ὄχι μόνο διότι δημιουργεῖ μία νέα διαδικασία στηριζομένη σέ κανόνες δικαίου πού δέν ὑφίστανται πρός τό παρόν στό κοινοτικό δίκαιο, (δυνατότης ἐπικλήσεως μιᾶς ἐξαιρέσεως ἀπό τήν ὑποχρέωση ἐπιδείξεως ὅλων τῶν ἐπαγγελματικῶν ἐγγράφων πού προβλέπεται στό ἄρθρο 14 τοῦ κανονισμοῦ 17/62, ἀνάγκη συμφωνίας μεταξύ τῶν διαδίκων ἐπί τῆς ἀκολουθητέας γιά τόν ἔλεγχο τῆς φύσεως ἑνός ἐγγράφου διαδικασίας, δυνατότης τῆς ἐπιχειρήσεως νά κρίνει σέ πρῶτο βαθμό τόν «προνομιοῦχο» ἤ μή χαρακτῆρα ἑνός ἐγγράφου), ἀλλ' ἐπίσης διότι ἀλλοιώνει τήν καθιερωμένη ἀπό τήν συνθήκη ἰσορροπία μεταξύ τῶν ὀργάνων.

Πράγματι, κατά τήν προτεινομένη ἀπό τήν AM & S διαδικασία, τό Δικαστήριο θά καθίστατο ἁρμόδιο νά κρίνει ἄν ἕνα ἔγγραφο πού ζητεῖ ἡ Ἐπιτροπή πρέπει ἤ ὄχι νά «προστατευθεῖ». Σύμφωνα ὅμως μέ τήν οἰκονομία τοῦ συστήματος πού ἐτέθη σέ ἐφαρμογή στόν τομέα τοῦ ἀνταγωνισμοῦ ἀπό τόν κανονισμό 17/62, ἡ Ἐπιτροπή εἶναι ἁρμοδία γιά τήν διερεύνηση ζητημάτων συνδεομένων μέ ἐνδεχόμενες παραβιάσεις τοῦ ἐλεύθερου ἀνταγωνισμοῦ, θά ἦταν δέ δύσκολο νά ὑποστηριχθεῖ ὅτι αὐτή ἡ ἐξουσία διερευνήσεως δέν περιλαμβάνει τήν ἐξέταση ὁλοκλήρων τῶν ἐγγράφων καί τήν ἀπόφαση περί τοῦ βασίμου ἤ ὄχι χαρακτῆρος τῆς ἀπαιτήσεως μιᾶς ὁποιασδήποτε προστασίας. Ἡ μόνη ἁρμοδιότης πού ἔχει ἐν προκειμένῳ τό Δικαστήριο εἶναι ἡ ἁρμοδιότης ἐλέγχου τῆς νομιμότητος τῶν ἀποφάσεων τῆς Ἐπιτροπῆς, ἐφ' ὅσον ἀσκηθεῖ προσφυγή κατά τήν ἔννοια τοῦ ἄρθρου 173 τῆς συνθήκης.

Λαμβάνοντας ὑπ' ὄψη τό γεγονός ὅτι σέ ἀρκετά Κράτη μέλη προστατεύεται νομοθετικῶς ὁ ἐμπιστευτικός χαρακτήρ τῆς ἐπικοινωνίας μεταξύ δικηγόρου καί πελάτου, ἡ Ἐπιτροπή ἐνεργεῖ στό πλαίσιο τῶν ἐξουσιῶν πού τῆς παρέχονται μέ τόν κανονισμό 17/62. Ἀπάδει ὅμως πρός τόν κανονισμό τό συμπέρασμα ὅτι ἡ Ἐπιτροπή δέν δύναται νά λάβει γνώση ὁλοκλήρου τοῦ περιεχομένου ἑνός ἐγγράφου, προκειμένου νά

ἐλέγξει τό βάσιμο τῆς ἐπικαλουμένης προστασίας. Ἡ ἀντίθετη ἄποψη θά ἔδιδε λαβή σέ καταχρήσεις, οἱ ὁποῖες εἶναι πάντα δυνατές.

Συνεπῶς, ἡ Γαλλική Δημοκρατία φρονεῖ ὅτι, ἐν ὀλίγοις, ἀντίκειται πρός τό κοινοτικό δίκαιο τό νά κρίνουν ὁ δικηγόρος καί ἡ ἐπιχείρηση, κατά τῆς ὁποίας ἐκινήθη μία διαδικασία σέ θέμα ἀνταγωνισμοῦ, τό ζήτημα κατά πόσο ἕνα ἔγγραφο προστατεύεται ἤ ὄχι.

Ἡ *Συμβουλευτική Ἐπιτροπή Δικηγορικῶν Συλλόγων τῆς Εὐρωπαϊκῆς Κοινότητος* (ἐφ' ἑξῆς: CCBE), παρεμβαίνουσα ὑπέρ τῆς AM & S, παρατηρεῖ ὅτι, ὅπως δέχονται καί οἱ δύο διάδικοι, τό ζήτημα πού τίθεται στήν ὑπό κρίση ὑπόθεση ἀναφέρεται μόνο στήν διαδικασία καί συνίσταται στόν καθορισμό τῆς καταλλήλου μεθόδου διαπιστώσεως τοῦ ἄν ἕνα ἔγγραφο δύναται νά προστατευθεῖ ἀπό τό «legal privilege». Τά συμπεράσματα ὅμως στά ὁποῖα κατέληξαν οἱ διάδικοι εἶναι διαφορετικά, λόγω τοῦ ὅτι ἡ AM & S καί ἡ Ἐπιτροπή διαφωνοῦν ὡς πρός τόν ὁρισμό τῆς ἀρχῆς τοῦ οὐσιαστικοῦ δικαίου, στό πλαίσιο τῆς ὁποίας τίθεται τό ζήτημα.

Κατά τήν AM & S, ὑφίσταται πράγματι στό κοινοτικό δίκαιο ἡ ἀρχή τοῦ «legal privilege», ἡ ὁποία παρέχει δικαίωμα προστασίας τῶν ἐμπιστευτικῶν ἐγγράφων. Ἀντιθέτως, ἡ ἄποψη τῆς Ἐπιτροπῆς εἶναι λιγότερο σαφής. Ἀπό ὁρισμένους ἰσχυρισμούς της προκύπτει ὅτι δέχεται τήν ὕπαρξη μιᾶς ἀρχῆς, ἀναγνωριζούσης δικαίωμα προστασίας ἔναντι τῆς ἐπιδείξεως ἐγγράφων πού ἀφοροῦν νομικές συμβουλές· ἄλλοι φαίνεται ὅτι ἀρνοῦνται τήν ὕπαρξη μιᾶς σαφοῦς, ἐνιαίας καί γενικῶς ἀποδεκτῆς ἀρχῆς περί προστασίας. Τό ἐπιχείρημα πού προβάλλει ἡ Ἐπιτροπή, γιά νά ἀποδείξει τήν ὀρθότητα τῆς διαδικασίας πού προτείνει, φαίνεται ἐπί πλέον ὅτι προϋποθέτει ἕνα δικαίωμα προστασίας ἔναντι τῆς χρησιμοποιήσεως ὁρισμένων ἐγγράφων, ὄχι ὅμως καί ἔναντι τῆς ἐπιδείξεώς τους. Συνεπῶς, δέν εἶναι δυνατή, ἤ εἶναι τουλάχιστον παρακινδυνευμένη, ἡ ὑπόθεση ὅτι ἡ Ἐπιτροπή δέχεται τήν ὕπαρξη μιᾶς θεωρίας ἤ μιᾶς ἀρχῆς περί τοῦ «legal privilege» στό κοινοτικό δίκαιο.

Κατά τήν CCBE, τό τιθέμενο ζήτημα διαδικασίας δύναται νά ἐπιλυθεῖ μόνον ἀφοῦ κριθεῖ τό ἄν ὑφίσταται ἡ ἐπικαλουμένη ἀρχή.

Ἡ CCBE ὑποστηρίζει σχετικῶς ὅτι στό κοινοτικό δίκαιο ὑφίσταται μία ἀρχή περί τοῦ «legal privilege». Οὐδόλως δύναται νά ἀμφισβητηθεῖ ὅτι, ὑπό τήν μορφή τῆς παρεχομένης προστασίας ἔναντι τῆς ἀποκαλύψεως ἐμπιστευτικοῦ χαρακτῆρος ἐπικοινωνίας μεταξύ δικηγόρου καί πελάτου, ἡ ἀρχή τοῦ «legal privilege» ἀποτελεῖ τμῆμα τοῦ δικαίου ὅλων τῶν Κρατῶν μελῶν. Τό ἐπιχείρημα τῆς Ἐπιτροπῆς καί τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατίας, κατά τό ὁποῖο δέν ὑφίσταται θεωρία ἤ ἀρχή κοινή σέ ὅλα τά Κράτη μέλη, διότι ἡ μέθοδος καί ἡ ἔκταση τῆς παρεχομένης προστασίας δύνανται νά ἀποδειχθοῦν διαφορετικές, δέν εὐσταθεῖ. Ἄν τό ἐπιχείρημα ἦταν ὀρθό, θά ἔπρεπε νά μή γίνει δεκτή καί ἡ ὕπαρξη κοινῶν ἀρχῶν στόν τομέα τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων.

Πράγματι, ἡ ὕπαρξη ἁπλῶς ὁρισμένων διαφορῶν διαδικασίας ἤ ἔστω διαφορῶν πού ἀφοροῦν τά ὅρια ἐφαρμογῆς, δέν ἀποδεικνύει, ἀπό μόνη της, ὅτι δέν ὑφίσταται ἀρχή κοινή σέ ὅλα τά Κράτη μέλη.

Δέν εἶναι ἐπίσης βάσιμο τό ἐπιχείρημα τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατίας πού ἀφορᾶ τήν «νόθευση». Ἄν ὑποτεθεῖ ὅτι ἡ ἀρχή τοῦ «legal privilege» ὑφίσταται στό δίκαιο ὁρισμένων μόνον Κρατῶν μελῶν, ἡ ἀναγνώρισή της ὡς ἀρχῆς τοῦ κοινοτικοῦ

δικαίου θά εἶχε ὡς ἀποτέλεσμα τήν ἐφαρμογή της σέ ὅλες τίς ἐπιχειρήσεις τῆς Κοινότητος, ἐνῶ ἄν δέν ἐγίνετο δεκτή, θά ἐστεροῦντο οἱ ἐπιχειρήσεις ὁρισμένων χωρῶν ἑνός δικαιώματος τό ὁποῖο ἀναγνωρίζεται στό ἐθνικό τους δίκαιο.

Δεδομένου ὅτι σκοπός τοῦ κοινοτικοῦ δικαίου εἶναι ἡ ἀνεύρεση τῆς καλύτερης λύσεως, λαμβανομένων ὑπ' ὄψη τῶν ἐθνικῶν δικαίων, χρειάζεται νά ἐξετασθοῦν τό πνεῦμα, ὁ προσανατολισμός καί ἡ γενική τάση τῶν ἐθνικῶν δικαίων ὅσον ἀφορᾶ τό «legal privilege».

Ἡ CCBE ἰσχυρίζεται ὅτι δέν δύναται νά ὑπάρξει ἐν προκειμένω καμμία ἀμφιβολία. Ὅπως προκύπτει ἀπό τήν ἔκθεση Edward, ὄχι μόνο ὅλα τά Κράτη μέλη παρέχουν προστασία στίς ἐμπιστευτικές σχέσεις μεταξύ δικηγόρου καί πελάτου, ἀλλά ὑφίσταται ἐπίσης μία ἀξιοσημείωτη σύμπτωση ὡς πρός τίς ἐπεξηγήσεις τῆς «ratio legis» καί μία σαφής τάση πρός ἐπέκταση παρά πρός μείωση τῆς ἐκτάσεως τῆς παρεχομένης προστασίας. Τέλος, μία ἐξέταση συγκριτικοῦ δικαίου ἐμφαίνει ὅτι ἡ προστασία τοῦ ἐμπιστευτικοῦ χαρακτῆρος τῶν σχέσεων μεταξύ δικηγόρου καί πελάτου ἀποτελεῖ χαρακτηριστικό γνώρισμα τῶν δημοκρατικῶν συστημάτων καί ὅτι, ἀντιθέτως, κατέχει περιορισμένη θέση στό δίκαιο τῶν ἀπολυταρχικῶν ἤ ὁλοκληρωτικῶν κρατῶν.

Τό «legal privilege» θεωρεῖται, ὅλο καί περισσότερο, ὡς πρακτική ἐγγύηση τῶν θεμελιωδῶν, συνταγματικῶν ἤ ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων. Στό συμπέρασμα αὐτό ἔχουν καταλήξει τόσο ἡ νομική θεωρία ὅσο καί ἡ νομολογία, ἰδίως δέ ἡ νομολογία τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ Δικαστηρίου τῶν Δικαιωμάτων τοῦ Ἀνθρώπου.

Ἡ CCBE ὑποστηρίζει ἑπομένως ὅτι:

— ὁ ἐμπιστευτικός χαρακτήρ τῶν ἐπικοινωνιῶν μεταξύ δικηγόρου καί πελάτου ἀναγνωρίζεται ὡς θεμελιῶδες, συνταγματικό ἤ δικαίωμα τοῦ ἀνθρώπου, παρεπόμενο ἤ συμπληρωματικό ἄλλων παρομοίων δικαιωμάτων πού ἀναγνωρίζονται ρητῶς· τό δικαίωμα αὐτό πρέπει νά ἀναγνωρίζεται ὡς τοιοῦτο καί νά ἐφαρμόζεται ὡς ἀποτελοῦν τμῆμα τοῦ «δικαίου» κατά τήν ἔννοια τοῦ ἄρθρου 164 τῆς συνθήκης ΕΟΚ,

ἤ ἐπικουρικῶς,

— κατά τό μέτρο πού ἡ αὐτοτελής ὕπαρξη ἑνός τέτοιου δικαιώματος δέν δύναται νά ἀναγνωρισθεῖ, ἡ θεωρία ἤ ἡ ἀρχή τοῦ «legal privilege», προστατεύουσα τόν ἐμπιστευτικό χαρακτῆρα τῶν ἐπικοινωνιῶν μεταξύ δικηγόρου καί πελάτου συνιστᾶ ἀναγκαῖο συμπλήρωμα τῶν θεμελιωδῶν, τῶν συνταγματικῶν ἤ τῶν δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου, τά ὁποῖα ρητῶς ἀναγνωρίζονται καί προστατεύονται, καί ὅτι ἡ θεωρία ἤ ἡ ἀρχή τοῦ «legal privilege» πρέπει νά ἀναγνωρισθεῖ ὡς τοιαύτη καί νά ἐφαρμοσθεῖ ὡς ἀποτελοῦσα τμῆμα τοῦ κοινοτικοῦ δικαίου καί ὅτι, καί στίς δύο περιπτώσεις,

— ὁ νόμος παρέχει ἔννομη προστασία ἔναντι τῆς ἀποκαλύψεως τῶν ἐμπιστευτικοῦ χαρακτῆρος ἐπικοινωνιῶν μεταξύ δικηγόρου καί πελάτου.

Ἄν ἡ ἄποψη αὐτή εἶναι ὀρθή, δέν ἔχει σημασία τό γεγονός ὅτι ὁ κανονισμός 17/62 δέν ἀναφέρεται οὐδόλως στήν προστασία τοῦ «legal privilege». Ἐφ' ὅσον ἀποτελεῖ ἀναπόσπαστο τμῆμα «τοῦ δικαίου», τό ἐν λόγω δικαίωμα προστασίας πρέπει νά θεωρηθεῖ ὡς ἀποτελοῦν τμῆμα τοῦ νομικοῦ πλαισίου ἐντός τοῦ ὁποίου ἐξεδόθη ὁ κανονισμός αὐτός.

Ἄν δέν ὑφίσταται καμμία ἀρχή τοῦ «legal privilege» στό κοινοτικό δίκαιο, θά ἦταν δυνατό νά ὑποχρεωθεῖ ὁ δικηγόρος νά παράσχει στοιχεῖα ἤ νά ἐπιδείξει ἔγγραφα, παραβιάζοντας ἀπ' εὐθείας τίς ἐκ τοῦ ἐθνικοῦ δικαίου ὑποχρεώσεις του.

Ὁ μόνος τρόπος ἀποφυγῆς τῶν ἀνωτέρω συνεπειῶν εἶναι νά γίνει δεκτή ἡ ἄποψη ὅτι ἡ ἀρχή τοῦ «legal privilege» ἀποτελεῖ ἀναπόσπαστο τμῆμα τοῦ περιλαμβανομένου στήν συνθήκη καί στήν ἐν γένει κοινοτική νομοθεσία γενικοῦ δικαίου.

Οἱ ἀνεπαίσθητες διαφορές στήν ἐφαρμογή τῆς ἀρχῆς αὐτῆς στά διάφορα Κράτη μέλη ὀφείλεται στό γεγονός ὅτι, σέ κάθε Κράτος μέλος, τό «legal privilege» δέν ἀποτελεῖ στατική ἀλλά συνεχῶς ἐξελισσομένη ἔννοια, ἰδίως λόγω τῶν συγχρόνων ἐξελίξεων στίς μεθόδους ἐπικοινωνίας μεταξύ δικηγόρου καί πελάτου. Ἡ γενική τάση τῶν ἐθνικῶν δικαίων τῶν Κρατῶν μελῶν εἶναι πάντως νά προστατεύουν τόν ἐμπιστευτικό χαρακτῆρα τῶν σχέσεων δικηγόρου - πελάτου, αὐτῶν καθ' ἑαυτῶν, καί ὄχι ὁποιοδήποτε συγκεκριμένο μέσο ἐπικοινωνίας. Ἡ ἀντίληψη αὐτή ἐπιτρέπει τήν ἐπίλυση τοῦ προβλήματος τῆς ἐκτάσεως ἤ τῶν διαφορετικῶν ὁρίων τοῦ «legal privilege» στά διάφορα Κράτη μέλη, ἐφ' ὅσον προστατεύεται ἕνα ἔγγραφο λόγω τοῦ ἐμπιστευτικοῦ χαρακτῆρος του καί ὄχι λόγω ὁρισμένων φυσικῶν χαρακτηριστικῶν πού ἐνδεχομένως ἔχει ἤ λόγω τοῦ προσώπου, στήν κατοχή τοῦ ὁποίου δυνατόν νά εὑρίσκεται.

Ὡς πρός τό ἐπίδικο ζήτημα, ἡ CCBE φρονεῖ ὅτι δέν πρόκειται γιά τό ἄν ἡ ἄποψη τῆς AM & S εἶναι ὀρθή, ἀλλά μᾶλλον γιά τό ἄν ἡ ἄποψη τῆς Ἐπιτροπῆς εἶναι ἡ ὀρθή.

Σχετικῶς, ἡ CCBE υἱοθετεῖ τίς πρακτικῆς καί νομικῆς φύσεως ἀντιρρήσεις πού διετύπωσε ἡ AM & S. Ἐξετάζει, ἰδίως, τήν κατάσταση πού θά προέκυπτε ἄν ἕνας ἐλεγκτής τῆς Ἐπιτροπῆς ἀπεφάσιζε ἐσφαλμένως ὅτι ἕνα ἔγγραφο δέν προστατεύεται. Στήν περίπτωση αὐτή, τό ἔγγραφο αὐτό θά περιελαμβάνετο στόν φάκελο τῆς Ἐπιτροπῆς. Τό γεγονός ὅμως ὅτι κατ' αὐτόν τόν τρόπο δύναται νά ἀναγνωρισθεῖ ἀπό κάθε πρόσωπο, στό ὁποῖο ὁ φάκελος εἶναι προσιτός, συνιστᾶ ἀπό μόνο του προσβολή τοῦ ἐμπιστευτικοῦ χαρακτῆρος τῶν σχέσεων μεταξύ δικηγόρου καί πελάτου.

Ἀλλά, ἐπί πλέον, ἡ ἄποψη τῆς Ἐπιτροπῆς στερεῖται ἐξ ἴσου κριτηρίων ἀρχῆς.

Πρῶτον, ἄν τό «legal privilege» εἶναι δικαίωμα, ἡ ὕπαρξή του ἤ μή σέ μία συγκεκριμένη περίπτωση πρέπει νά προσδιορίζεται ἀπό πρόσωπο πού ἔχει βάσει τοῦ συντάγματος ὡς ἀποστολή νά κρίνει τέτοια ζητήματα, δηλαδή, ἐλλείψει συμφωνίας τῶν διαδίκων ἤ κανονισμοῦ προστατεύοντος πράγματι τά θεμελιώδη δικαιώματα, ἀπό δικαστήριο.

Δεύτερον, ἄν ὁ σκοπός τοῦ «legal privilege», εἶναι ἡ προστασία τοῦ ἐμπιστευτικοῦ χαρακτῆρος τῆς ἐπικοινωνίας μεταξύ δικηγόρου καί πελάτου, ἡ ἀκολουθητέα διαδικασία πρέπει νά ἐξασφαλίζει τόν ἐν λόγω ἐμπιστευτικό χαρακτῆρα στόν μέγιστο δυνατό βαθμό καί κατά τρόπο πού νά ἀνταποκρίνεται στήν ἀνάγκη διαπιστώσεως τοῦ βασίμου τῆς ἀξιώσεως περί ἀναγνωρίσεως τοῦ ἐμπιστευτικοῦ χαρακτῆρος. Ἐπί πλέον, ἡ διαδικασία αὐτή πρέπει μόνο νά ἐγγυᾶται τό ἀπόρρητο, ἀλλά καί νά φαίνεται ὅτι τό ἐγγυᾶται.

Τρίτον, λαμβανομένου ὑπ' ὄψη τοῦ γεγονότος ὅτι ἡ Ἐπιτροπή καί οἱ ἐλεγκτές της ἔχουν ἕνα καθῆκον ἐλέγχου, ἡ ἀκολουθητέα διαδικασία δέν πρέπει νά ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα τήν δημιουργία ἄλλου καθήκοντος (ἔλεγχος τοῦ «privilege»), τό ὁποῖο δυνατόν νά συγκρούεται μέ τό πρῶτο.

Τέταρτον, κατά τό μέτρο πού ἡ Ἐπιτροπή ἔχει συμφέρον νά λάβει γνώση τῶν ἐν λόγω ἐγγράφων, ἔχει ἐφαρμογή τό ἀπόφθεγμα «memo debet iudex esse in causa propria».

Οἱ ἀνωτέρω σκέψεις ἰσχύουν κατά μείζονα λόγο ἄν τό «legal privilege» θεωρηθεῖ ὅτι ἀπορρέει ἀπό θεμελιώδη, συνταγματικά ἤ δικαιώματα τοῦ ἀνθρώπου, ἀφοῦ ἡ ὕπαρξη τῶν δικαιωμάτων αὐτῶν, πού ἡ διαδικασία ἔχει σκοπό νά προστατεύσει, ἐξυπηρετεῖ τό γενικό συμφέρον, τό ὁποῖο εἶναι σημαντικότερο ἀπό ὁποιοδήποτε ἄλλο δημόσιο ἤ ἰδιωτικό συμφέρον πού διακυβεύεται σέ μία συγκεκριμένη διαφορά.

Χαρακτηριστικό τῶν δικονομικῶν ἐγγυήσεων γιά τά δικαιώματα αὐτά εἶναι ὅτι οἱ

συνέπειες τῆς προσβολῆς τους δέν δύνανται νά ἀγνοηθοῦν γιά πραγματιστικούς λόγους ἤ ἐν ἀναφορᾶ πρός τό ἐρώτημα τοῦ ἄν ἡ προσβολή τους προεκάλεσε ἀδικία ἤ ζημία στήν συγκεκριμένη περίπτωση. Κατά συνέπεια, ὅσον ἀφορᾶ τό «legal privilege», εἶναι ἀνάγκη νά ἀποφευχθεῖ ὄχι μόνο ἡ πραγματική κατάχρηση ἐμπιστευτικῶν πληροφοριῶν, ἀλλά καί ἡ ἁπλῆ δυνατότης καταχρήσεως.

Ὑπό τήν ἐπιφύλαξη πάντοτε τῶν ἀπόψεών της ἐπί τοῦ ζητήματος ἀρχῆς, ἡ CCBE διατυπώνει τίς ἀκόλουθες παρατηρήσεις σχετικά μέ τήν δυνατότητα πρακτικῆς ἐφαρμογῆς μιᾶς ἐναλλακτικῆς διαδικασίας ἀπό αὐτήν πού προτείνει ἡ Ἐπιτροπή.

Θά πρέπει νά γίνει διάκριση μεταξύ τῆς ἀξιώσεως προσκομίσεως τῶν ἐγγράφων καί τῆς ἀξιώσεως ἐπιδείξεως τοῦ περιεχομένου τους. Λαμβάνοντας ὡς παράδειγμα τήν πρακτική πού ἀκολουθοῦν τά δικαστήρια τῆς Σκωτίας, εἶναι δυνατόν νά προσκομισθοῦν τά ἔγγραφα σέ σφραγισμένο φάκελο, ὁ ὁποῖος δύναται νά ἀνοιχθεῖ μόνον ἀπό τό πρόσωπο πού θά κληθεῖ νά κρίνει τόν ἐμπιστευτικό χαρακτήρα τῶν ἐγγράφων.

Ἐλλείψει συμφωνίας τῶν μερῶν ἤ ἑνός κανονισμοῦ πού νά διασφαλίζει τά θεμελιώδη δικαιώματα, δέν ὑπάρχει ἐναλλακτική λύση ἀπό τό νά κρίνει τήν ἀμφισβητουμένη ἀπαίτηση ἀναγνωρίσεως τοῦ «privilege» ἕνα δικαστήριο.

Τό δικαστήριο αὐτό δέν εἶναι κατ' ἀνάγκη τό Δικαστήριο τῶν Εὐρωπαϊκῶν Κοινοτήτων, ἐφ' ὅσον πρέπει νά εἶναι δυνατόν, ζητώντας τήν συνδρομή τῶν ἐθνικῶν ἀρχῶν, νά ἐπιληφθεῖ τῆς σχετικῆς μέ τό «legal privilege» διαφορᾶς, τό ἁρμόδιο ἐθνικό δικαστήριο, τό ὁποῖο θά εἶναι ὑποχρεωμένο νά ἐφαρμόσει τό κοινοτικό δίκαιο πρός ἐπίλυσή της. Ἀλλά, καί στήν περίπτωση πού ἡ μή προσβολή τοῦ δικαιώματος δύναται νά ἐξασφαλισθεῖ μόνο μέ προσφυγή περί ἀναγνωρίσεως τοῦ «privilege» ἐνώπιον τοῦ Δικαστηρίου, ἡ ἁρμοδιότης του πρέπει ἐν πάσῃ περιπτώσει νά στηρίζεται στό ἄρθρο 164 τῆς συνθήκης, κατά τό ὁποῖο «τό Δικαστήριο ἐξασφαλίζει τήν τήρηση τοῦ δικαίου κατά τήν ἑρμηνεία καί τήν ἐφαρμογή τῆς παρούσης συνθήκης». Ἐπί πλέον, ἀπό πρακτικῆς ἀπόψεως, τό Δικαστήριο δύναται, βάσει τοῦ ἄρθρου 49 τοῦ κανονισμοῦ διαδικασίας, νά διορίσει πραγματογνώμονα γιά τόν ἔλεγχο τῶν ἐν λόγω ἐγγράφων.

Κατά τό μέτρο πού θά ἦταν δυνατό νά ὑποδείξει μία διαδικασία, ἡ CCBE προτείνει κατ' ἀρχήν μία διαδικασία πού περιλαμβάνει ἔλεγχο διενεργούμενο ἀπό «πραγματογνώμονα», ὁ ὁποῖος θά περιωρίζετο στήν περιγραφή τῶν ἐγγράφων ἤ, ἀντιθέτως, θά ἐγνωμοδότει ἐπί τοῦ ἄν τά ἔγγραφα τυγχάνουν ἤ ὄχι προστασίας.

Ἄν ἡ «πραγματογνωμοσύνη» δέν ἦταν δυνατή στό πλαίσιο τῆς ἰσχυούσης κοινοτικῆς νομοθεσίας, ἡ σχετική μέ τά ἔγγραφα διαφορά δύναται νά ἐπιλυθεῖ, κατόπιν κοινῆς συμφωνίας τῶν μερῶν, μέ διαιτησία διεξαγομένη βάσει τῶν ἀρχῶν πού προετάθησαν ἀνωτέρω.

Κατά συνέπεια, ἡ CCBE προτείνει νά ἀκολουθεῖται μία διαδικασία ἡ ὁποία:

α) συνεπάγεται τήν ἄμεση προσκόμιση τῶν ἐπιδίκων ἐγγράφων σέ σφραγισμένο φάκελο, προκειμένου νά ἀφαιρεθοῦν ἀπό τήν κατοχή τῆς ἐπιχειρήσεως πού ὑποβάλλεται στόν ἔλεγχο, ἀποφεύγοντας ταυτοχρόνως τήν ἀποκάλυψη τοῦ περιεχομένου τους στούς ἐλεγκτές, καί

β) προβλέπει, ἄν ὄχι διαιτησία, διεξαγωγή «πραγματογνωμοσύνης» γιά τήν περίπτωση πού δέν δύναται νά ἐπιτευχθεῖ συμφωνία ἐντός εὐλόγου προθεσμίας.

Ἐπί πλέον, δηλώνει ὅτι εἶναι διατεθειμένη νά συζητήσει μέ τήν Ἐπιτροπή τίς μεθόδους καί τά κριτήρια ἐπιλογῆς μιᾶς ὁμάδος ἀνεξαρτήτων «πραγματογνωμόνων/διαιτητῶν», καθώς καί τούς κανόνες καί τά κριτήρια πού αὐτοί ὑποχρεοῦνται νά ἐφαρμόζουν.

Ἂν καταστεῖ ἀναγκαία ἡ ἔκδοση κανονισμοῦ, ἡ CCBE φρονεῖ ὅτι πρέπει νά περιορισθεῖ μόνο στά ζητήματα διαδικασίας καί ὄχι νά ἐπιχειρηθεῖ καθορισμός τῆς ἐννοίας τοῦ «legal privilege», τῆς ἐκτάσεως ἢ τῶν ὁρίων του.

Στό παράρτημα IV τῶν παρατηρήσεών της, ἡ CCBE διευκρινίζει, ἄν καί θεωρεῖ ὅτι τό προβληθέν σχετικῶς ἀπό τήν Ἐπιτροπή ζήτημα δέν ἀφορᾶ τήν ὑπό κρίση ὑπόθεση, τούς λόγους γιά τούς ὁποίους δέν διατίθεται νά λάβει, ἐν σχέσει πρός τόν ὁρισμό τῶν κανόνων τῆς ἐπαγγελματικῆς δεοντολογίας, τά μέτρα πού ἐπιθυμεῖ ἡ Ἐπιτροπή.

IV — Προφορική διαδικασία

1. Ἡ AM & S Europe Limited, ἡ Ἐπιτροπή τῶν Εὐρωπαϊκῶν Κοινοτήτων, τό Ἡνωμένο Βασίλειο, ἡ Γαλλική Δημοκρατία καί ἡ CCBE ἀνέπτυξαν προφορικῶς τίς παρατηρήσεις τους κατά τήν συνεδρίαση τῆς 19ης Νοεμβρίου 1980.

Ὁ γενικός εἰσαγγελεύς ἀνέπτυξε τίς προτάσεις του κατά τήν συνεδρίαση τῆς 20ῆς Ἰανουαρίου 1981.

2. Τό Δικαστήριο, ἐν τούτοις, διαπιστώνοντας ὅτι γιά λόγους συμπτωματικούς ἡ σύνθεση κατά τήν συνεδρίαση αὐτή ἦταν διαφορετική ἀπό τήν σύνθεση πού εἶχε κατά τήν ἀποδεικτική καί κατά τήν προφορική διαδικασία, ἀπεφάσισε μέ διάταξη τῆς 21ης Ἰανουαρίου 1981 τήν ἐπανάληψη τῆς προφορικῆς διαδικασίας.

Ὁ γενικός εἰσαγγελεύς ἀνέπτυξε ἐκ νέου τίς προτάσεις του κατά τήν συνεδρίαση τῆς 28ης Ἰανουαρίου 1981.

3. Μέ διάταξη τῆς 4ης Φεβρουαρίου 1981, τό Δικαστήριο διέταξε τά ἀκόλουθα:

«1. Ἡ προφορική διαδικασία στήν ὑπόθεση 155/79 ἐπαναλαμβάνεται· ἡ ἡμερομηνία τῆς συνεδριάσεως θά γνωστοποιηθεῖ στούς διαδίκους.

2. Ἡ προσφεύγουσα θά διαβιβάσει στό Δικαστήριο σέ ἐμπιστευτικό φάκελο καί ἐντός προθεσμίας τριῶν ἑβδομάδων ἀρχομένης ἀπό τῆς κοινοποιήσεως τῆς παρούσης διατάξεως, τά ἔγγραφα πού ἀναφέρονται στό ἄρθρο 1 στοιχεῖο 6 τῆς προσβαλλομένης ἀποφάσεως καί στό παράρτημα τῆς ἐπιστολῆς τῆς AM & S Europe Limited πρός τήν Ἐπιτροπή τῆς 26ης Μαρτίου 1979.

3. Τό Δικαστήριο θά καταρτίσει, πρό τῆς ἡμερομηνίας τῆς συνεδριάσεως, ἔκθεση σχετική μέ τά ἔγγραφα αὐτά, ὑπό τήν μορφή πού θά κρίνει κατάλληλη νά μή προδικάζει τήν ὁριστική του ἀπόφαση· ἡ ἔκθεση αὐτή θά κοινοποιηθεῖ στούς διαδίκους.

4. Ἡ προσφεύγουσα καί ἡ καθ' ἧς, καθώς καί οἱ παρεμβαίνοντες, θά ἀναπτύξουν προφορικῶς κατά τήν διάρκεια τῆς συνεδριάσεως τίς παρατηρήσεις τους ἐπί τῶν ζητημάτων πού θά καθορισθοῦν μεταγενεστέρως.»

4. Κατά τήν παράγραφο 2 τῆς ἀνωτέρω διατάξεως, ἡ προσφεύγουσα, στίς 9 Μαρτίου 1981, κατέθεσε στό Δικαστήριο σφραγισμένο φάκελο περιέχοντα διάφορα ἔγγραφα. Ὁ εἰσηγητής δικαστής καί ὁ γενικός εἰσαγγελεύς, παρουσία τοῦ βοηθοῦ γραμματέως, προέβησαν, στίς 2 Ἀπριλίου 1981, σέ ἀποσφράγιση τοῦ ἐν λόγω φακέλου. Γιά τήν διαδικασία αὐτή ἐτηρήθησαν πρακτικά, στά ὁποῖα ἀναφέρονται τά ἔγγραφα πού περιεῖχε ὁ σφραγισμένος φάκελος.

5. Μέ ἐπιστολή τῆς 17ης Ἰουλίου 1981, τό Δικαστήριο διεβίβασε στούς κυρίους καί παρεμβαίνοντες διαδίκους, σέ σφραγισμένο φάκελο, τήν σχετική μέ τά ἀνωτέρω

ἔγγραφα ἔκθεση πού συνετάγη κατ' ἐφαρμογή τῆς παραγράφου 3 τῆς προαναφερθείσης διατάξεως. Μέ τήν ἴδια ἐπιστολή ἐγνωστοποιήθη στούς κυρίους καί παρεμβαίνοντες διαδίκους ὅτι ἡ συνεδρίαση θά διεξήγετο στίς 27 Σεπτεμβρίου 1981. Ἐκλήθησαν νά ἐκθέσουν προφορικῶς τίς ἀπόψεις τους, κατά τήν διάρκεια τῆς συνεδριάσεως αὐτῆς, ἐπί τῆς ἰσχυούσης νομοθεσίας, τῆς θεωρίας καί τῆς νομολογίας τῶν διαφόρων Κρατῶν μελῶν, σχετικά μέ τήν ὕπαρξη καί τήν ἔκταση τῆς παρεχομένης προστασίας, στό πλαίσιο τῶν διαδικασιῶν ἐλέγχου πού διεξάγουν οἱ δημόσιες ἀρχές γιά τήν διαπίστωση τῶν παραβάσεων στόν οἰκονομικό τομέα καί ἰδίως στόν τομέα τοῦ ἀνταγωνισμοῦ, στήν ἀλληλογραφία πού ἀνταλλάσσεται μεταξύ:

1) δύο δικηγόρων·

2) ἀνεξαρτήτου δικηγόρου καί πελάτου του·

3) δικηγόρου καί ἐπιχειρήσεως, ὅταν ὁ δικηγόρος συνδέεται μέ τήν ἐπιχείρηση μέ μόνιμη συμβατική ἤ ἐργασιακή σχέση·

4) νομικοῦ συμβούλου τῆς ἐπιχειρήσεως καί ὑπαλλήλου της ἤ συνδεομένης ἐπιχειρήσεως·

5) ὑπαλλήλων τῆς ἰδίας ἐπιχειρήσεως ἤ διαφορετικῶν ἀλλά συνδεομένων μεταξύ τους ἐπιχειρήσεων, ὅταν ἡ ἀλληλογραφία πού ἀντηλλάγη μεταξύ τῶν ὑπαλλήλων αὐτῶν ἀναφέρεται σέ νομικές συμβουλές πού ἐδόθησαν εἴτε ἀπό ἀνεξάρτητο δικηγόρο, εἴτε ἀπό δικηγόρο ἤ νομικό σύμβουλο τῆς ὑπηρεσίας μιᾶς τῶν ἐν λόγω ἐπιχειρήσεων ἤ τῆς ὑπηρεσίας τρίτων ἐπιχειρήσεων, οἱ ὁποῖες ἀνήκουν στόν ἴδιο ὅμιλο.

Τέλος, μέ τήν ἀνωτέρω ἐπιστολή διευκρινίζεται ὅτι, δεδομένου ὅτι ἡ σύνθεση τοῦ Δικαστηρίου μετεβλήθη ἀπό τήν πρώτη συνεδρίαση τῆς 19ης Νοεμβρίου 1980, οἱ διάδικοι δύνανται, ἄν κρίνουν σκόπιμο, νά ἐκθέσουν ἐκ νέου, κατά τήν συνεδρίαση τῆς 27ης Ὀκτωβρίου 1981, τά νομικά καί πραγματικά ἐπιχειρήματα πού ὑπέβαλαν κατά τήν διάρκεια τῆς πρώτης συνεδριάσεως.

6. Μέ ἐπιστολή τῆς 21ης Αὐγούστου 1981 ὁ δικηγόρος Godwin, Principal Assistant Treasury Solicitor, ὡς ἐκπρόσωπος τῆς παρεμβαινούσης κυβερνήσεως τοῦ Ἡνωμένου Βασιλείου, ἐζήτησε ἀπό τό Δικαστήριο διευκρινίσεις ὡς πρός τήν ἔννοια τῶν ὅρων «δικηγόρος» καί «νομικός σύμβουλος» πού περιέχονται στήν ἐπιστολή τῆς 17ης Ἰουλίου 1981 καί ὡς πρός τό ζήτημα τοῦ ἄν ὁ ὅρος «διάδικοι», πού ἀναφέρεται στό δεύτερο ἑδάφιο τῆς αὐτῆς ἐπιστολῆς, περιλαμβάνει τούς παρεμβαίνοντες διαδίκους. Ἐπί πλέον, ἐζήτησε ἀντίγραφο τοῦ γαλλικοῦ κειμένου τῆς ἀνωτέρω ἐπιστολῆς.

Τό Δικαστήριο ἀπήντησε στήν ἀνωτέρω αἴτηση μέ ἐπιστολή τῆς 3ης Σεπτεμβρίου 1981, στήν ὁποία διευκρινίζετο ὅτι ὁ ὅρος «διάδικοι» περιλαμβάνει τούς παρεμβαίνοντες διαδίκους, ἐπισυνάπτοντας τό γαλλικό κείμενο τῆς ἐπιστολῆς τῆς 17ης Ἰουλίου 1981.

7. Στίς 10 Σεπτεμβρίου 1981, ἡ Slaughter & May, Solicitors, ἐκπρόσωποι τῆς προσφευγούσης, ἐζήτησαν ἀπό τό Δικαστήριο μέ τηλετύπημα νά ἐπιτρέψει στήν προσφεύγουσα, στήν καθ' ἥς καί στήν Συμβουλευτική Ἐπιτροπή Δικηγορικῶν Συλλόγων τῆς Εὐρωπαϊκῆς Κοινότητος (CCBE), παρεμβαίνουσα, νά ὑποβάλουν γραπτό ὑπόμνημα ἐπί τῶν ζητημάτων πού ἔθεσε τό Δικαστήριο στήν ἀπό 17 Ἰουλίου 1981 ἐπιστολή του καί νά τούς παράσχει πρός τοῦτο προθεσμία ἕως τίς 31 Δεκεμβρίου 1981.

Μέ ἐπιστολή τῆς 11ης Σεμτεμβρίου 1981, ὁ D. Edward, πρόεδρος τῆς CCBE, ὡς ἐκπρόσωπος τοῦ ἐν λόγω ὀργανισμοῦ, ἐγνώρισε στό Δικαστήριο τούς ἐξαιρετικούς λόγους γιά τούς ὁποίους δέν ἠδύνατο νά μετάσχει στήν συνεδρίαση.

Τό Δικαστήριο ἀπήντησε στό τηλετύπημα καί στήν προαναφερθεῖσα ἐπιστολή, μέ ἐπιστολή τῆς 23ης Σεπτεμβρίου 1978, ἐπιβεβαιώνοντας ὅτι ἡ συνεδρίαση θά διεξήγετο στίς 27 Ὀκτωβρίου 1981.

8. Οἱ ἐκπρόσωποι τῆς κυβερνήσεως τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατίας, N. Museux καί A. Carnelutti, ἐζήτησαν ἀπό τό Δικαστήριο νά τούς ἐπιτραπεῖ νά καταθέσουν γραπτό ὑπόμνημα σχετικό μέ τά ζητήματα πού ἀναφέρονται στήν ἐπιστολή τῆς 17ης Ἰουλίου 1981, γιά τήν συνεδρίαση τῆς 27ης Ὀκτωβρίου 1981· τό Δικαστήριο τούς ἐγνώρισε, μέ ἐπιστολή τῆς 9ης Ὀκτωβρίου 1981, ὅτι θά ἔπρεπε νά κοινοποιήσουν τό ἔγγραφο αὐτό σέ ὅλους τούς διαδίκους καί νά ζητήσουν τήν ἔγκρισή τους γιά νά τό καταθέσουν στήν συνεδρίαση, σέ περίπτωση δέ πού δέν προεβάλλετο ἀντίρρηση ἐκ μέρους τους, τό ἐν λόγω ἔγγραφο θά ἐγίνετο δεκτό ἀπό τό Δικαστήριο.

9. Ἡ AM & S Europe Limited, ἡ Ἐπιτροπή τῶν Εὐρωπαϊκῶν Κοινοτήτων, τό Ἡνωμένο Βασίλειο, ἡ Γαλλική Δημοκρατία καί ἡ CCBE ἀνέπτυξαν προφορικῶς τίς προτάσεις τους στήν συνεδρίαση τῆς 17ης Ὀκτωβρίου 1981.

Ὁ γενικός εἰσαγγελεύς ἀνέπτυξε τίς προτάσεις του στήν συνεδρίαση τῆς 26ης Ἰανουαρίου 1982.

Σκεπτικό

1 Μέ προσφυγή πού κατέθεσε στήν γραμματεία τοῦ Δικαστηρίου στίς 4 Ὀκτωβρίου 1979, ἡ ἑταιρία Australian Mining & Smelting Europe Limited (ἐφ' ἑξῆς: AM & S Europe), ἐγκατεστημένη στό Ἡνωμένο Βασίλειο, ἤσκησε, δυνάμει τοῦ ἄρθρου 173, ἐδάφιο 2, τῆς συνθήκης ΕΟΚ, προσφυγή μέ τήν ὁποία ζητεῖ τήν ἀκύρωση τοῦ ἄρθρου 1, στοιχεῖο 6, τῆς κοινοποιηθείσης σ' αὐτήν ἀτομικῆς ἀποφάσεως 79/760 τῆς Ἐπιτροπῆς, τῆς 6ης Ἰουλίου 1979 (OJ L 199, σ. 31). Μέ τήν ἐν λόγω διάταξη ὑπεχρεώθη ἡ προσφεύγουσα νά προσκομίσει στούς ἐντεταλμένους, γιά τήν διενέργεια ἐλέγχου ὑπαλλήλους τῆς Ἐπιτροπῆς, ὅλα τά ἀναφερόμενα στό παράρτημα τῆς ἀπό 26 Μαρτίου 1979 ἐπιστολῆς τῆς AM & S Europe πρός τήν Ἐπιτροπή ἔγγραφα, γιά τά ὁποῖα ἡ προσφεύγουσα ἀξιώνει «legal privilege».

2 Ἡ προσφυγή στηρίζεται στόν ἰσχυρισμό ὅτι σέ ὅλα τά Κράτη μέλη ἡ ἀλληλογραφία μεταξύ δικηγόρου καί πελάτου προστατεύεται δυνάμει μιᾶς γενικῆς ἀρχῆς, κοινῆς σέ ὅλα αὐτά τά κράτη, ἄν καί ἡ ἔκταση τῆς ἐν λόγω προστασίας καί τά μέσα πρός ἐξασφάλισή της ποικίλλουν ἀπό τήν μιά χώρα στήν ἄλλη. Ἡ ἀρχή αὐτή, ἡ ὁποία, κατά τήν προσφεύγουσα, ἐφαρμόζεται «ἐνδεχομένως ὑπό ὁρισμένους περιορισμούς» καί στό κοινοτικό δίκαιο, συνεπάγεται ὅτι ἡ Ἐπιτροπή δέν δύναται, στό πλαίσιο ἐλέγχου διενεργουμένου δυνάμει τοῦ ἄρθρου 14, παράγραφος 3, τοῦ κανονισμοῦ 17/62 τοῦ Συμβουλίου, τῆς 6ης Φεβρουαρίου 1962 (ΕΕ εἰδ. ἔκδ. 08/001, σ. 25), νά ἀξιώσει τήν ἐπίδειξη, τουλάχιστον στό σύνολό της, τῆς ἀλληλογραφίας μεταξύ δικηγόρου καί πελάτου, ἄν ἡ ἐπιχείρηση

ζητεῖ προστασία καί λαμβάνει «εὔλογα μέτρα γιά νά πείσει τήν Ἐπιτροπή ὅτι ὀρθῶς ζητεῖται ἡ προστασία» λόγω τοῦ ὅτι τά ἐν λόγω ἔγγραφα καλύπτονται ἀπό τό «legal privilege».

3 Στηριζομένη στήν ἀνωτέρω προϋπόθεση, ἡ προσφεύγουσα ἰσχυρίζεται ὅτι ἰσοδυναμεῖ μέ ἄρνηση τῆς ἀρχῆς τῆς προστασίας τοῦ ἐμπιστευτικοῦ χαρακτῆρος τῶν σχέσεων μεταξύ δικηγόρου καί πελάτου τό νά ἐπιτρέπεται σέ μία ἀρχή πού ζητεῖ πληροφορίες ἤ διενεργεῖ ἔλεγχο, ὅπως ἐν προκειμένω ἡ Ἐπιτροπή, ἐναντι τῆς ὁποίας γίνεται ἐπίκληση τῆς ἀρχῆς τῆς προστασίας, νά ἐξετάζει προστατευόμενα ἔγγραφα παραβιάζοντας τόν ἐμπιστευτικό τους χαρακτήρα. Ἀναγνωρίζει, πάντως, ὅτι «ἡ Ἐπιτροπή ἔχει ἕνα *prima facie* δικαίωμα νά βλέπει τά ἔγγραφα ... πού κατέχει μία ἐπιχείρηση», σύμφωνα μέ τό ἄρθρο 14 τοῦ κανονισμοῦ 17/62, καί ὅτι δυνάμει τοῦ δικαιώματος αὐτοῦ «ἡ Ἐπιτροπή εἶναι αὐτή πού ἀποφασίζει ἄν τά ἔγγραφα προστατεύονται ἤ ὄχι, βάσει ὅμως μιᾶς περιγραφῆς τῶν ἐγγράφων» καί ὄχι κατόπιν ἐξετάσεως τῶν ἐγγράφων αὐτῶν στό σύνολό τους ἀπό τούς ἐλεγκτές της.

4 Ἡ προσφεύγουσα δέχεται σχετικῶς ὅτι, ἡ ἐπιχείρηση πού ἐπικαλεῖται τήν προστασία ὀφείλει κατ' ἀρχάς νά παράσχει ἐπαρκῆ στοιχεῖα στήν Ἐπιτροπή προκειμένου νά προβεῖ αὐτή σέ ἐκτίμηση τῶν ἐγγράφων· ὀφείλει π.χ. ἡ ἐπιχείρηση νά περιγράψει τά ἔγγραφα καί νά ἐπιδείξει στούς ἐλεγκτές τῆς Ἐπιτροπῆς «τμήματα τῶν ἐγγράφων», πλήν τῶν χωρίων γιά τά ὁποῖα ζητεῖται ἡ προστασία, προκειμένου νά πείσει τήν Ἐπιτροπή ὅτι τά ἔγγραφα πράγματι προστατεύονται. Σέ περίπτωση πού ἡ Ἐπιτροπή δέν πείθεται ὡς πρός τόν ἐμπιστευτικό χαρακτήρα τῶν ἐν λόγω ἐγγράφων, ἡ ἐπιχείρηση ὑποχρεοῦται νά ἐπιτρέψει «τόν ἔλεγχο ἀπό ἀνεξάρτητο τρίτο πρόσωπο, τό ὁποῖο θά ἐλέγξει τήν περιγραφή τοῦ περιεχομένου τῶν ἐγγράφων».

5 Μέ τήν προσβαλλομένη ἀπόφαση, ἡ ὁποία στηρίζεται στήν ἀρχή ὅτι στήν Ἐπιτροπή ἐναπόκειται νά προσδιορίζει ἄν ἕνα συγκεκριμένο ἔγγραφο πρέπει νά χρησιμοποιηθεῖ ἤ ὄχι, ἐντέλλεται ἡ AM καί S νά ἐπιτρέψει στούς ἐξουσιοδοτημένους ἐλεγκτές τῆς Ἐπιτροπῆς νά ἐξετάσουν τά ἐπίδικα ἔγγραφα στό σύνολό τους. Ἡ προσφεύγουσα, ἰσχυριζομένη ὅτι τά ἐν λόγω ἔγγραφα πληροῦν τίς ἀπαιτούμενες προϋποθέσεις γιά νά τύχουν τῆς ἀνωτέρω ἀναφερθείσης νομικῆς προστασίας, ἐζήτησε ἀπό τό Δικαστήριο νά ἀκυρώσει τό ἄρθρο 1 στοιχεῖο 6 τῆς προαναφερθείσης ἀποφάσεως καί, ἐπικουρικῶς, νά ἀκυρώσει τό ἄρθρο 1 στοιχεῖο 6 τῆς ἀποφάσεως τῆς 6ης Ἰουλίου 1979, κατά τό μέτρο πού ἐπιβάλλει τήν ἀποκάλυψη στόν ἐλεγκτή τῆς Ἐπιτροπῆς ὁλοκλήρου τοῦ περιεχομένου κάθε

ἐγγράφου, γιά τό ὁποῖο ἡ προσφεύγουσα ἀξιώνει προστασία λόγω τοῦ ἐμπιστευτικοῦ χαρακτῆρος τῶν ἐν λόγω ἐγγράφων.

6 Ἡ παρεμβαίνουσα στήν δίκη κυβέρνηση τοῦ Ἡνωμένου Βασιλείου συμφωνεῖ κατ' οὐσίαν μέ τά ἐπιχειρήματα τῆς προσφευγούσης καί ὑποστηρίζει ὅτι ἡ ἀρχή τῆς νομικῆς προστασίας τῆς ἀλληλογραφίας μεταξύ δικηγόρου καί πελάτου ἀναγνωρίζεται ὡς τοιαύτη στίς διάφορες χῶρες τῆς Κοινότητος, ἔστω κι ἄν δέν ὑφίσταται ἐνιαία ἐναρμονισμένη ἔννοια μέ σταθερά ὅρια. Δέχεται ὅτι ἡ ἐν λόγω ἔννοια δυνατόν νά ποικίλλει στά διάφορα Κράτη μέλη.

7 Ὡς πρός τήν πλέον κατάλληλη διαδικασία πρός ἐπίλυση ἐνδεχομένων διαφορῶν μεταξύ ἐπιχειρήσεων καί Ἐπιτροπῆς ἐπί τοῦ ἐμπιστευτικοῦ ἤ μή χαρακτῆρος ὁρισμένων ἐγγράφων, ἡ κυβέρνηση τοῦ Ἡνωμένου Βασιλείου προτείνει, σέ περίπτωση πού ὁ ἐλεγκτής τῆς Ἐπιτροπῆς δέν ἱκανοποιεῖται ἀπό τά ἀποδεικτικά στοιχεῖα πού προσκομίζει ἡ ἐπιχείρηση, τήν προσφυγή σέ ἀνεξάρτητο πραγματογνώμονα καί, ἐνδεχομένως, ἄν ἡ διαφορά δέν διευθετηθεῖ, τήν προσφυγή τοῦ ἐνδιαφερομένου διαδίκου στό Δικαστήριο, κατόπιν ἀποφάσεως λαμβανομένης ἀπό τήν Ἐπιτροπή δυνάμει τοῦ κανονισμοῦ 17/62.

8 Ἡ Συμβουλευτική Ἐπιτροπή Δικηγορικῶν Συλλόγων τῆς Εὐρωπαϊκῆς Κοινότητος (ἐφ' ἑξῆς ἀναφερομένη ὡς Συμβουλευτική Ἐπιτροπή), παρεμβαίνουσα ἐπίσης ὑπέρ τῆς προσφευγούσης, θεωρεῖ ὅτι τό δικαίωμα τῆς ἐμπιστευτικῆς ἐπικοινωνίας μεταξύ δικηγόρου καί πελάτου (καί ἀντιστρόφως) ἀναγνωρίζεται ὡς θεμελιῶδες, συνταγματικό ἤ ἀνθρώπινο δικαίωμα, παρεπόμενο ἤ συμπληρωματικό ἄλλων παρομοίων δικαιωμάτων πού ἀναγνωρίζονται ρητῶς, λόγω δέ τῆς φύσεώς του, τό δικαίωμα αὐτό πρέπει νά ἀναγνωρίζεται καί νά ἐφαρμόζεται ὡς ἀποτελοῦν τμῆμα τοῦ κοινοτικοῦ δικαίου. Ἀφοῦ ἐπισημαίνει ὅτι δέν πρόκειται γιά ἔννοια στατική, ἀλλά συνεχῶς ἐξελισσομένη, ἡ Συμβουλευτική Ἐπιτροπή καταλήγει ὅτι, σέ περίπτωση ἀσυμφωνίας μεταξύ ἐπιχειρήσεως καί Ἐπιτροπῆς ὡς πρός τόν ἐμπιστευτικό χαρακτῆρα ἑνός ἐγγράφου, ἡ πλέον κατάλληλη διαδικασία συνίσταται στήν διεξαγωγή πραγματογνωμοσύνης ἤ στήν ὑπαγωγή τῆς διαφορᾶς σέ διαιτησία. Ἐξ ἄλλου, ἄν ὑποτεθεῖ ὅτι τό Δικαστήριο εἶναι τό μόνο ἁρμόδιο δικαιοδοτικό ὄργανο γιά τήν ἐπίλυση μιᾶς τέτοιας διαφορᾶς, πρέπει στήν περίπτωση αὐτή νά περιορισθεῖ στόν ἔλεγχο τοῦ ἐνδεχομένως ἐμπιστευτικοῦ χαρακτῆρος τῶν ἐπιδίκων ἐγγράφων, ὁάσει ἐκθέσεως πραγματογνωμοσύνης, ἡ ὁποία διατάσσεται δυνάμει τοῦ ἄρθρου 49 τοῦ κανονισμοῦ διαδικασίας.

9 Στά ἀνωτέρω ἐπιχειρήματα ἡ Ἐπιτροπή ἀντιτάσσει ὅτι, ἔστω κι ἄν ὑφίσταται στό κοινοτικό δίκαιο μία γενική ἀρχή προστατεύουσα τόν ἐμπιστευτικό χαρακτῆρα τῆς ἐπικοινωνίας μεταξύ δικηγόρου καί πελάτου, ἡ ἔκταση τῆς προστασίας αὐτῆς δέν πρέπει νά προσδιορισθεῖ γενικῶς καί ἀφηρημένως, ἀλλά πρέπει νά καθορισθεῖ βάσει τῶν εἰδικῶν χαρακτηριστικῶν τῆς σχετικῆς κοινοτικῆς ρυθμίσεως, λαμβανομένων ὑπ' ὄψη τοῦ γράμματος καί τῆς δομῆς της, καθώς καί τῶν ἀπαιτήσεων στίς ὁποῖες ἀνταποκρίνεται.

10 Ἡ Ἐπιτροπή συμπεραίνει ὅτι ἡ ὀρθή ἑρμηνεία τοῦ ἄρθρου 14 τοῦ κανονισμοῦ 17/62 ἀποκλείει τήν δυνατότητα ἐφαρμογῆς τῆς ἐν λόγω ἀρχῆς, ὅπως τήν ἐπικαλεῖται ἡ προσφεύγουσα, στά ἔγγραφα τῶν ὁποίων ζητεῖται ἡ προσκόμιση κατά τήν διενέργεια ἐλέγχου διαταχθέντος δυνάμει τοῦ ἀνωτέρω ἄρθρου, συμπεριλαμβανομένης τῆς ἀλληλογραφίας μεταξύ τῆς ἐνδιαφερομένης ἐπιχειρήσεως καί τῶν δικηγόρων της.

11 Κατά τήν Ἐπιτροπή, ἡ ἄποψη τῆς προσφευγούσης δέν δύναται κατά μείζονα λόγο νά γίνει δεκτή, διότι δέν παρέχει ἀπό πρακτικῆς πλευρᾶς κανένα ἀποτελεσματικό μέσο γιά νά εἶναι οἱ ἐλεγκτές σέ θέση νά διαπιστώνουν τό περιεχόμενο καί τόν πραγματικό χαρακτῆρα τῶν ἐπιδίκων ἐγγράφων. Ἀντιθέτως, οἱ λύσεις πού προτείνει σχετικῶς ἡ προσφεύγουσα θά εἶχαν ὡς ἀποτέλεσμα, ἰδίως λόγω τοῦ μακροῦ χρόνου πού ἀπαιτεῖ κάθε διαδικασία διαιτησίας (ἄν βεβαίως ὑποτεθεῖ ὅτι εἶναι κατά νόμο ἐπιτρεπτή), σημαντική καθυστέρηση καί μάλιστα ἐκμηδένιση τῶν ἐνεργειῶν τῆς Ἐπιτροπῆς νά ἀποκαλύψει ἐνδεχομένως παραβάσεις τῶν ἄρθρων 85 καί 86 τῆς συνθήκης, ματαιώνοντας ἔτσι τούς οὐσιώδεις σκοπούς τοῦ κανονισμοῦ 17/62.

12 Ἡ κυβέρνηση τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατίας, παρεμβαίνουσα ὑπέρ τῆς Ἐπιτροπῆς, παρατηρεῖ ὅτι τό κοινοτικό δίκαιο, στό παρόν στάδιο ἐξελίξεώς του, δέν περιέχει καμμία διάταξη, γιά τήν προστασία τῶν ἐγγράφων πού ἀνταλλάσσονται μεταξύ δικηγόρου καί πελάτου. Ἐξ αὐτοῦ συνάγει ὅτι ἡ Ἐπιτροπή πρέπει νά ἀσκεῖ τίς ἐξουσίες πού τῆς παρέχονται δυνάμει τοῦ ἄρθρου 14 τοῦ κανονισμοῦ 17, χωρίς νά τῆς ἀντιτάσσεται ὁ ἐμπιστευτικός χαρακτήρ τῶν ἐγγράφων, τῶν ὁποίων κρίνει ἀναγκαῖο νά λάβει γνώση πρός ἐκπλήρωση τοῦ ἔργου πού τῆς ἔχει ἀνατεθεῖ μέ τόν κανονισμό αὐτό. Ἡ παροχή τῆς δυνατότητος στόν δικηγόρο ἤ στήν ἐπιχείρηση, κατά τῆς ὁποίας ἐκινήθη ἡ διαδικασία σέ θέμα ἀνταγωνισμοῦ, νά κρίνουν κατά πόσο ἕνα ἔγγραφο προστατεύεται ἤ ὄχι, δέν συμβιβάζεται, κατά τήν ἄποψη τῆς ἐν λόγω κυβερνήσεως, πρός τό κοινοτικό δίκαιο καί θά δημιουργήσει ἀναπόφευκτα σοβαρές ἀνακολουθίες κατά τήν ἐφαρμογή τῶν κανόνων περί ἀνταγωνισμοῦ.

13 Ἀπό τήν προσφυγή, καθώς καί ἀπό τήν νομική βάση τῆς προσβαλλομένης ἀποφάσεως προκύπτει ὅτι ἡ ὑπό κρίση διαφορά ἀφορᾶ κατ' οὐσίαν τήν ἑρμηνεία τοῦ ἄρθρου 14 τοῦ κανονισμοῦ 17/62 τοῦ Συμβουλίου, προκειμένου νά καθορισθοῦν τά ὅρια, στά ὁποῖα ἐνδεχομένως ὑποβάλλεται ἡ ἄσκηση τῆς ἀναφερομένης στήν διάταξη αὐτή ἐλεγκτικῆς ἐξουσίας τῆς Ἐπιτροπῆς, λόγω τῆς προστασίας πού παρέχεται ἀπό τό δίκαιο στόν ἐμπιστευτικό χαρακτῆρα τῆς ἀλληλογραφίας μεταξύ δικηγόρου καί πελάτου.

14 Ἐφ' ὅσον ἀναγνωρισθεῖ ἡ ὕπαρξη μιᾶς τέτοιας προστασίας στό κοινοτικό δίκαιο καί καθορισθοῦν οἱ προϋποθέσεις ἐφαρμογῆς της, πρέπει νά προσδιορισθεῖ ποιά ἀπό τά ἔγγραφα πού ἀναφέρονται στό ἄρθρο 1 στοιχεῖο 6 τῆς προσβαλλομένης ἀποφάσεως δύνανται ἐνδεχομένως νά θεωρηθοῦν ὡς ἐμπιστευτικά καί, ὡς ἐκ τούτου, νά ἐκφεύγουν τῆς ἐλεγκτικῆς ἐξουσίας τῆς Ἐπιτροπῆς. Δοθέντος ὅτι ἡ προσφεύγουσα ἔχει ἐν τῷ μεταξύ προσκομίσει οἰκειοθελῶς ὁρισμένα ἀπό τά ἐν λόγω ἔγγραφα στήν Ἐπιτροπή, τά ἔγγραφα πού πρέπει νά ἐξετασθοῦν ἐν προκειμένω εἶναι ἐκεῖνα πού κατετέθησαν, ἐντός σφραγισμένου φακέλου, στήν γραμματεία τοῦ Δικαστηρίου στίς 9 Μαρτίου 1981, κατ' ἐφαρμογή τῆς ἀπό 4 Φεβρουαρίου 1981 διατάξεως τοῦ Δικαστηρίου περί ἐπαναλήψεως τῆς προφορικῆς διαδικασίας στήν ὑπό κρίση ὑπόθεση.

α) Ὡς πρός τήν ἑρμηνεία τοῦ ἄρθρου 14 τοῦ κανονισμοῦ 17/62

15 Ὁ κανονισμός 17/62 τοῦ Συμβουλίου, ἐκδοθείς κατ' ἐφαρμογή τοῦ ἄρθρου 87, παράγραφος 1 ἐδάφιο 1, τῆς συνθήκης, ἔχει ὡς σκοπό, σύμφωνα μέ τήν παράγραφο 2, στοιχεῖα α καί 6, τοῦ ἐν λόγω ἄρθρου, «νά ἐξασφαλίσει τήν τήρηση τῶν ἀπαγορεύσεων τῶν ἄρθρων 85 καί 86 »τῆς συνθήκης καί νά« καθορίσει τίς λεπτομέρειες ἐφαρμογῆς τοῦ ἄρθρου 85, παράγραφος 3». Ἀποβλέπει κατ' αὐτό τόν τρόπο νά ἐξασφαλίσει τήν ἐπίτευξη τοῦ στόχου πού ἀναφέρεται στό ἄρθρο 3 στοιχεῖο στ τῆς συνθήκης. Πρός τοῦτο, παρέχει στήν Ἐπιτροπή εὐρεία ἐξουσία ἐρεύνης καί ἐλέγχου διευκρινίζοντας, στήν 8η αἰτιολογική σκέψη, ὅτι ἡ Ἐπιτροπή πρέπει νά ἔχει τήν ἐξουσία, σέ ὅλη τήν ἔκταση τῆς κοινῆς ἀγορᾶς, νά ζητεῖ πληροφορίες καί νά προβαίνει σέ ἐλέγχους «οἱ ὁποῖοι εἶναι ἀπαραίτητοι» πρός ἐξακρίβωση παραβάσεων τῶν ἄρθρων 85 καί 86.

16 Οἱ διατάξεις τῶν ἄρθρων 11 καί 14 τοῦ κανονισμοῦ ὁρίζουν ἑπομένως ὅτι ἡ Ἐπιτροπή δύναται νά συγκεντρώνει «πληροφορίες» καί νά προβαίνει στούς «ἀπαραίτητους» ἐλέγχους γιά τήν δίωξη παραβάσεων τῶν κανόνων περί ἀνταγωνισμοῦ. Τό ἄρθρο 14, παράγραφος 1, ἰδίως, παρέχει τήν ἐξουσία στήν Ἐπιτροπή νά ζητεῖ τά ἐπαγγελματικά ἔγγραφα, δηλαδή τά ἔγγραφα πού ἀναφέρονται στήν δραστηριότητα τῆς ἐπιχειρήσεως στήν ἀγορά, ὅσον ἀφορᾶ ἰδίως

τήν τήρηση τῶν κανόνων περί ἀνταγωνισμοῦ. Ἡ ἀλληλογραφία μεταξύ δικηγόρου καί πελάτου, καθ' ὅσον ἀφορᾶ μία τέτοια δραστηριότητα, ἐμπίπτει στήν κατηγορία τῶν ἐγγράφων πού ἀναφέρονται στά ἄρθρα 11 καί 14.

17 Περαιτέρω, δεδομένου ὅτι τά ἔγγραφα πού ἡ Ἐπιτροπή δύναται νά ζητήσει, ὅπως ὁρίζεται καί στό ἄρθρο 14, παράγραφος 1, εἶναι ἐκεῖνα τήν ἐπίδειξη τῶν ὁποίων κρίνει «ἀπαραίτητη», προκειμένου νά δύναται νά ἀποκαλύπτει παραβάσεις τῶν κανόνων τῆς συνθήκης περί ἀνταγωνισμοῦ, ἕπεται ὅτι κατ' ἀρχήν ἐναπόκειται στήν ἴδια τήν Ἐπιτροπή καί ὄχι στήν ἐνδιαφερομένη ἐπιχείρηση ἤ σέ τρίτο πρόσωπο, πραγματογνώμονα ἤ διαιτητή, νά ἀποφασίζει ἄν ἕνα ἔγγραφο πρέπει ἤ ὄχι νά τῆς προσκομισθεῖ.

6) Ὡς πρός τήν δυνατότητα ἐφαρμογῆς τῆς προστασίας τοῦ ἐμπιστευτικοῦ χαρακτῆρος τῆς ἐπικοινωνίας μεταξύ δικηγόρου καί πελάτου στό κοινοτικό δίκαιο

18 Ἡ ἀνωτέρω κανονιστική ρύθμιση δέν ἀποκλείει πάντως τήν δυνατότητα νά ἀναγνωρισθεῖ, ὑπό ὁρισμένες προϋποθέσεις, ὁ ἐμπιστευτικός χαρακτήρ συγκεκριμένων ἐπαγγελματικῶν ἐγγράφων. Πράγματι, τό κοινοτικό δίκαιο, ἀπορρέον ὄχι μόνο ἀπό τήν οἰκονομική, ἀλλά καί τήν νομική ἀλληλοδιείσδυση τῶν Κρατῶν μελῶν, πρέπει νά λαμβάνει ὑπ' ὄψη τίς ἀρχές καί τίς ἀντιλήψεις πού εἶναι κοινές στά δίκαια τῶν Κρατῶν μελῶν, ὅσον ἀφορᾶ τήν τήρηση τοῦ ἐμπιστευτικοῦ χαρακτῆρος τῶν σχέσεων μεταξύ δικηγόρου καί πελάτου, ὅσον ἀφορᾶ, ἰδίως, ὁρισμένες ἐπικοινωνίες μεταξύ τους. Ὁ ἐν λόγω ἐμπιστευτικός χαρακτήρ ἀνταποκρίνεται στήν ἀπαίτηση, ἡ σπουδαιότης τῆς ὁποίας ἀναγνωρίζεται στό σύνολο τῶν Κρατῶν μελῶν, ὅτι κάθε πολίτης πρέπει νά ἔχει τήν δυνατότητα νά συμβουλεύεται ἐλευθέρως τόν δικηγόρο του, τό ἐπάγγελμα τοῦ ὁποίου συνεπάγεται τήν παροχή, κατά τρόπο ἀνεξάρτητο, νομικῶν συμβουλῶν σέ ὅσους τίς χρειάζονται.

19 Ὅσον ἀφορᾶ τήν προστασία τῆς ἀλληλογραφίας μεταξύ δικηγόρου καί πελάτου, ἀπό τά νομικά συστήματα τῶν Κρατῶν μελῶν προκύπτει ὅτι, παρ' ὅλον ὅτι ἡ ἀρχή τῆς προστασίας αὐτῆς ἀναγνωρίζεται γενικῶς, ἡ ἔκταση καί τά κριτήρια ἐφαρμογῆς της ποικίλλουν, ὅπως πράγματι δέχονται τόσο ἡ προσφεύγουσα, ὅσο καί οἱ παρεμβαίνοντες ὑπέρ αὐτῆς διάδικοι.

20 Ἐνῶ σέ ὁρισμένα Κράτη μέλη ἡ προστασία τοῦ ἐμπιστευτικοῦ χαρακτῆρος τῆς ἀλληλογραφίας μεταξύ δικηγόρου καί πελάτου στηρίζεται κυρίως στήν ἀναγνώριση τῆς ἴδιας τῆς φύσεως τοῦ δικηγορικοῦ ἐπαγγέλματος, ἐφ' ὅσον συμ-

6άλλει στήν τήρηση τῆς νομιμότητος, σέ ἄλλα Κράτη μέλη ἡ ἴδια προστασία δικαιολογεῖται ἀπό τήν εἰδικότερη ἀπαίτηση (ἡ ὁποία ἐξ ἄλλου ἀναγνωρίζεται ἐπίσης στά πρῶτα Κράτη μέλη) τοῦ σεβασμοῦ τῶν δικαιωμάτων ὑπερασπίσεως.

21 Πέρα ἀπό τίς διαφορές αὐτές, στά ἐσωτερικά δίκαια τῶν Κρατῶν μελῶν ὑφίστανται ἐν τούτοις κοινά κριτήρια ὅσον ἀφορᾶ τήν ὑπό παρόμοιες συνθῆκες προστασία τοῦ ἐμπιστευτικοῦ χαρακτῆρος τῆς ἀλληλογραφίας μεταξύ δικηγόρου καί πελάτου, ὑπό τήν προϋπόθεση ὅτι, ἀφ' ἑνός, πρόκειται γιά ἀλληλογραφία ἀνταλλασσομένη στό πλαίσιο καί πρός τό συμφέρον τῆς ὑπερασπίσεως τοῦ πελάτου καί, ἀφ' ἑτέρου, προέρχεται ἀπό ἀνεξαρτήτους δικηγόρους, δηλαδή ἀπό δικηγόρους πού δέν συνδέονται μέ τόν πελάτη μέ ἐργασιακή σχέση.

22 Τοποθετούμενος στό πλαίσιο αὐτό, ὁ κανονισμός 17/62 πρέπει νά ἑρμηνευθεῖ ὡς προστατεύων ἐπίσης τόν ἐμπιστευτικό χαρακτῆρα τῆς ἀλληλογραφίας μεταξύ δικηγόρου καί πελάτου ἐντός τῶν ὁρίων τῶν ἀνωτέρω δύο προϋποθέσεων, ἐνσωματώνοντας κατ' αὐτόν τόν τρόπο τά κοινά στά δίκαια τῶν Κρατῶν μελῶν στοιχεῖα τῆς προστασίας αὐτῆς.

23 Ὡς πρός τήν πρώτη τῶν ἀνωτέρω δύο προϋποθέσεων, ὁ ἴδιος ὁ κανονισμός 17/62, ἰδίως στήν 11η αἰτιολογική σκέψη καί στίς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 19, ἀποβλέπει στήν διασφάλιση τῆς πλήρους ἀσκήσεως τῶν δικαιωμάτων ὑπερασπίσεως, ἀναγκαῖο συμπλήρωμα τῶν ὁποίων εἶναι ἡ προστασία τοῦ ἐμπιστευτικοῦ χαρακτῆρος τῆς ἀλληλογραφίας μεταξύ δικηγόρου καί πελάτου. Ὑπό τίς περιστάσεις αὐτές, ἡ ἐν λόγω προστασία πρέπει, γιά νά εἶναι ἀποτελεσματική, νά θεωρηθεῖ ὡς καλύπτουσα κάθε ἀλληλογραφία ἀνταλλασσομένη μετά τήν ἔναρξη τῆς διοικητικῆς διαδικασίας, δυνάμει τοῦ κανονισμοῦ 17/62, πού εἶναι δυνατόν νά καταλήξει σέ ἀπόφαση περί ἐφαρμογῆς τῶν ἄρθρων 85 καί 86 τῆς συνθήκης ἤ σέ ἀπόφαση ἐπιβάλλουσα στήν ἐπιχείρηση χρηματικῆς φύσεως κυρώσεις· πρέπει ἐπίσης νά δύναται νά καλύπτει τήν προηγουμένη καί συναφή μέ τό ἀντικείμενο μιᾶς τέτοιας διαδικασίας ἀλληλογραφία.

24 Ὡς πρός τήν δευτέρα προϋπόθεση, θά πρέπει νά σημειωθεῖ ὅτι ἡ ἀπαίτηση πού ἀφορᾶ τήν θέση καί τήν ἰδιότητα τοῦ ἀνεξαρτήτου δικηγόρου, πού πρέπει νά ἔχει ὁ νομικός σύμβουλος ἀπό τόν ὁποῖο προέρχεται ἡ δυναμένη νά προστατευθεῖ ἀλληλογραφία, ἀπορρέει ἀπό τήν ἀντίληψη περί τοῦ ρόλου τοῦ δικηγόρου, ὡς συμβάλλοντος στήν ἀπονομή τῆς δικαιοσύνης καί καλουμένου νά παράσχει, μέ κάθε ἀνεξαρτησία καί χάριν τοῦ προέχοντος συμφέροντος αὐτῆς, τήν νομική προστασία πού χρειάζεται ὁ πελάτης. Ἡ προστασία αὐτή ἔχει ὡς

άντιστάθμισμα τήν έπαγγελματική δεοντολογία καί πειθαρχία, ή όποία έπιβάλλεται καί έλέγχεται χάριν τοῦ γενικοῦ συμφέροντος άπό τά έξουσιοδοτημένα πρός τοῦτο ὄργανα. Μία τέτοια άντίληψη άνταποκρίνεται στήν κοινή στά Κράτη μέλη νομική παράδοση καί συναντᾶται έπίσης στήν κοινοτική ἔννομη τάξη, ὅπως προκύπτει, άπό τό ἄρθρο 17 τοῦ Ὀργανισμοῦ τοῦ Δικαστηρίου ΕΟΚ καί Εὐρατόμ, καθώς έπίσης άπό τό ἄρθρο 20 τοῦ Ὀργανισμοῦ τοῦ Δικαστηρίου ΕΚΑΧ.

25 Ἐν ὄψει τῶν ἀρχῶν τῆς συνθήκης πού ἀφοροῦν τήν ἐλεύθερη ἐγκατάσταση καί τήν ἐλεύθερη παροχή ὑπηρεσιῶν, ἡ κατ' αὐτόν τόν τρόπο παρεχομένη άπό τό κοινοτικό δίκαιο προστασία, ἰδίως στό πλαίσιο τοῦ κανονισμοῦ 17/62, στήν ἀλληλογραφία μεταξύ δικηγόρου καί πελάτου πρέπει νά ἐφαρμόζεται ἀδιακρίτως σέ ὅλους τούς ἐγγεγραμμένους στούς δικηγορικούς συλλόγους ἑνός τῶν Κρατῶν μελῶν, ἀνεξαρτήτως τοῦ Κράτους μέλους στό ὁποῖο κατοικεῖ ὁ πελάτης.

26 Ἡ προστασία αὐτή δέν δύναται νά ἐπεκταθεῖ πέραν τῶν ὁρίων αὐτῶν, πού καθορίζονται άπό τό πεδίο ἐφαρμογῆς τῶν κοινῶν κανόνων πού ἀφοροῦν τήν ἄσκηση τοῦ δικηγορικοῦ ἐπαγγέλματος, ὅπως αὐτοί ὁρίζονται στήν ὁδηγία 77/249 τοῦ Συμβουλίου, τῆς 22ας Μαρτίου 1977 (ΕΕ εἰδ. ἔκδ. 06/001, σ. 249), ἡ ὁποία στηρίζεται στήν ἀμοιβαία ἀναγνώριση άπό ὅλα τά Κράτη μέλη τῶν σχετικῶν ἐννοιῶν στό ἐσωτερικό τους δίκαιο.

27 Ἐν ὄψει ὅλων τῶν ἀνωτέρω, πρέπει συνεπῶς νά συναχθεῖ τό συμπέρασμα ὅτι, ἄν ὁ κανονισμός 17/62 — καί ἰδίως τό ἄρθρο 14 — ἑρμηνευόμενος κατά τό γράμμα, τήν οἰκονομία καί τούς σκοπούς του καί λαμβανομένου ὑπ' ὄψη τοῦ δικαίου τῶν Κρατῶν μελῶν, ἐξουσιοδοτεῖ τήν Ἐπιτροπή νά ζητεῖ, κατά τήν διάρκεια τοῦ διενεργουμένου δυνάμει τοῦ ἐν λόγω ἄρθρου ἐλέγχου, ὅλα τά ἐπαγγελματικά ἔγγραφα πού θεωρεῖ ἀναγκαῖο νά ἐξετάσει, συμπεριλαμβανομένης τῆς ἀλληλογραφίας μεταξύ δικηγόρου καί πελάτου, γιά τήν δίωξη ἐνδεχομένων παραβάσεων τῶν ἄρθρων 85 καί 86 τῆς συνθήκης, ἡ ἐξουσία αὐτή περιορίζεται ἐν τούτοις άπό τήν ἀνάγκη προστασίας τοῦ ἐμπιστευτικοῦ χαρακτῆρος τῶν σχέσεων μεταξύ δικηγόρου καί πελάτου, ὑπό τίς ἀνωτέρω προσδιορισθεῖσες προϋποθέσεις, καί ἐφ' ὅσον ἡ ἐν λόγω ἀλληλογραφία ἀντηλλάγη μεταξύ ἀνεξαρτήτου δικηγόρου, δηλαδή μή συνδεομένου μέ τόν πελάτη μέ σχέση ἐργασίας, καί τοῦ τελευταίου.

28 Τέλος, πρέπει νά σημειωθεῖ ὅτι ἡ ἀρχή τοῦ ἐμπιστευτικοῦ χαρακτῆρος τῶν σχέσεων μεταξύ δικηγόρου καί πελάτου δέν ἐμποδίζει τόν πελάτη ἑνός δικηγόρου νά ἀποκαλύψει τό περιεχόμενο τῆς ἀλληλογραφίας πού ἀντηλλάγη μεταξύ τους, ἄν κρίνει ὅτι ἔχει συμφέρον νά προβεῖ στήν ἐν λόγω ἐνέργεια.

γ) Ἐπί τῶν διαδικασιῶν πού ἀφοροῦν τήν ἐφαρμογή τῆς ἀρχῆς τοῦ ἐμπιστευτικοῦ χαρακτῆρος τῶν σχέσεων μεταξύ δικηγόρου καί πελάτου

29 Στήν περίπτωση κατά τήν ὁποία μία ἐπιχείρηση, πού ὑποβάλλεται σέ ἔλεγχο δυνάμει τοῦ ἄρθρου 14 τοῦ κανονισμοῦ 17/62, ἀρνεῖται, ἐπικαλουμένη τό δικαίωμα προστασίας τοῦ ἐμπιστευτικοῦ χαρακτῆρος τῶν σχέσεων μεταξύ δικηγόρου καί πελάτου, νά προσκομίσει, μεταξύ τῶν ἐπαγγελματικῶν ἐγγράφων πού ζητεῖ ἡ Ἐπιτροπή, τήν ἀλληλογραφία μεταξύ αὐτῆς καί τοῦ δικηγόρου της, πρέπει ἐν πάση περιπτώσει νά παράσχει στούς ἐξουσιοδοτημένους ἐκπροσώπους τῆς Ἐπιτροπῆς, χωρίς ἐν τούτοις νά πρέπει νά ἀποκαλύψει τό περιεχόμενο τῆς ἀνωτέρω ἀλληλογραφίας, χρήσιμα στοιχεῖα, ἱκανά νά ἀποδείξουν ὅτι ἡ ἐν λόγω ἀλληλογραφία συγκεντρώνει τίς προϋποθέσεις πού δικαιολογοῦν τήν νομική προστασία της, ὅπως ὁρίσθη ἀνωτέρω ἡ προστασία αὐτή.

30 Ἄν ἡ Ἐπιτροπή θεωρήσει ὅτι τά ἀνωτέρω ἀποδεικτικά στοιχεῖα δέν εἶναι ἱκανοποιητικά, ἡ ἐκτίμηση τῶν προϋποθέσεων αὐτῶν δέν δύναται νά ἀνατεθεῖ σέ διαιτητή ἤ σέ μία ἐθνική ἀρχή. Δεδομένου ὅτι πρόκειται γιά ἐκτίμηση ἤ γιά ἀπόφαση πού ἅπτεται τῶν ὅρων δράσεως τῆς Ἐπιτροπῆς σέ ἕναν τόσο ζωτικό τομέα γιά τήν λειτουργία τῆς κοινῆς ἀγορᾶς, ὅπως ὁ τομέας τῆς τηρήσεως τῶν κανόνων περί ἀνταγωνισμοῦ, ἡ ἐπίλυση τῶν διαφορῶν πού ἀφοροῦν τήν ἐφαρμογή τῆς προστασίας τοῦ ἐμπιστευτικοῦ χαρακτῆρος τῆς ἀλληλογραφίας μεταξύ δικηγόρου καί πελάτου δύναται νά ἐπιδιωχθεῖ μόνο σέ κοινοτικό ἐπίπεδο.

31 Στήν περίπτωση αὐτή, ἐναπόκειται στήν Ἐπιτροπή νά διατάξει, κατ' ἐφαρμογή τοῦ ἄρθρου 14, παράγραφος 3, τοῦ κανονισμοῦ 17/62, τήν προσκόμιση τῆς ἐπιδίκου ἀλληλογραφίας καί, ἐφ' ὅσον παρίσταται ἀνάγκη, νά ἐπιβάλει στήν ἐπιχείρηση πρόστιμο ἤ χρηματική ποινή, δυνάμει τοῦ αὐτοῦ κανονισμοῦ, ὡς κύρωση τῆς ἀρνήσεως τῆς τελευταίας εἴτε νά παράσχει τά συμπληρωματικά ἀποδεικτικά στοιχεῖα πού ἡ Ἐπιτροπή θεωρεῖ ὡς ἀπαραίτητα εἴτε νά ἐμφανίσει τήν ἐν λόγω ἀλληλογραφία, πού ἡ Ἐπιτροπή θεωρεῖ ὅτι δέν ἔχει προστατευόμενο ἀπό τό δίκαιο ἐμπιστευτικό χαρακτήρα.

32 Τό γεγονός ὅτι δυνάμει τοῦ ἄρθρου 185 τῆς συνθήκης ἡ ἀσκουμένη ἀπό τήν ἐνδιαφερομένη ἐπιχείρηση προσφυγή κατά τῶν ἀποφάσεων αὐτῶν δέν ἔχει ἀναστολικό ἀποτέλεσμα δίδει ἀπάντηση στήν ἀνησυχία πού ἐξεδήλωσε ἡ Ἐπιτροπή ὡς πρός τίς συνέπειες πού δύναται νά ἔχει ὁ καταναλισκόμενος γιά τήν διαδικασία ἐνώπιον τοῦ Δικαστηρίου χρόνος ἐπί τῆς ἀποτελεσματικότητος τοῦ ἐλέγχου πού ἡ Ἐπιτροπή καλεῖται νά ἀσκεῖ γιά τήν τήρηση τῶν περί ἀνταγωνισμοῦ κανόνων τῆς συνθήκης, ἐνῶ, ἐξ ἄλλου, τά συμφέροντα τῆς ἐνδιαφερομένης ἐπιχειρήσεως διασφαλίζονται ἀπό τήν παρεχομένη μέ τά ἄρθρα 185 καί 186, καθώς καί μέ τό ἄρθρο 83 τοῦ κανονισμοῦ διαδικασίας, δυνατότητα ἀναστολῆς τῆς ἐκτελέσεως τῆς ληφθείσης ἀποφάσεως ἤ κάθε ἄλλου προσωρινοῦ μέτρου.

δ) Ἐπί τοῦ ἐμπιστευτικοῦ χαρακτῆρος τῶν ἐπιδίκων ἐγγράφων

33 Ἀπό τά ἔγγραφα πού κατέθεσε στό Δικαστήριο στίς 9 Μαρτίου 1981 ἡ προσφεύγουσα προκύπτει ὅτι τό σύνολο σχεδόν τῆς περιεχομένης ἀλληλογραφίας συνετάγη ἤ ἔχει σχέση μέ νομικές συμβουλές πού ἐδόθησαν πρός τό τέλος τοῦ 1972 καί κατά τήν διάρκεια τοῦ πρώτου ἑξαμήνου τοῦ 1973.

34 Φαίνεται ὅτι ἡ ἐν λόγω ἀλληλογραφία συνετάγη πρό καί ἀμέσως μετά τήν ἔνταξη τοῦ Ἡνωμένου Βασιλείου στήν Κοινότητα καί ὅτι ἀφορᾶ κυρίως τό ζήτημα κατά πόσο εἶναι δυνατό νά ἀποφευχθεῖ μία διένεξη μεταξύ τῆς προσφευγούσης καί τῶν κοινοτικῶν ἀρχῶν ὅσον ἀφορᾶ τήν κατάσταση τῆς προσφευγούσης, ἰδίως σέ σχέση μέ τίς κοινοτικές διατάξεις περί ἀνταγωνισμοῦ. Παρά τό χρονικό διάστημα πού ἐμεσολάβησε μεταξύ τῆς ἐν λόγω ἀλληλογραφίας καί τῆς κινήσεως τῆς διαδικασίας, οἱ ἀνωτέρω περιστάσεις ἀρκοῦν γιά νά θεωρηθεῖ ἡ ἀλληλογραφία αὐτή ὡς ἐμπίπτουσα στό πλαίσιο τῶν δικαιωμάτων ὑπερασπίσεως καί τῶν συναφῶν ἐν προκειμένω εἰδικῶν καθηκόντων τοῦ δικηγόρου. Συνεπῶς, πρέπει νά τύχει τῆς προστασίας τοῦ ἐμπιστευτικοῦ χαρακτῆρος.

35 Ἐν ὄψει τῆς σχέσεως αὐτῆς καί ὑπό τό φῶς τῶν σκέψεων πού ἀνεπτύχθησαν προηγουμένως, ἡ ἐπίδικη ἀλληλογραφία πρέπει, κατά τό μέτρο πού προέρχεται ἀπό ἀνεξάρτητο δικηγόρο, ἐγγεγραμμένο σέ δικηγορικό σύλλογο Κράτους μέλους, νά θεωρηθεῖ ὡς ἐμπιστευτική καί νά μή ὑπαχθεῖ, ὡς ἐκ τούτου, στήν δυνάμει τοῦ ἄρθρου 14 τοῦ κανονισμοῦ 17/62 ἐλεγκτική ἐξουσία τῆς Ἐπιτροπῆς.

36 Λαμβανομένης ὑπ' ὄψη τῆς ἰδιαζούσης φύσεως τῆς ἐν λόγω ἀλληλογραφίας, πρέπει νά ἀκυρωθεῖ τό ἄρθρο 1 στοιχεῖο 6 τῆς προσβαλλομένης ἀποφάσεως, κατά τό μέτρο πού ὑποχρεώνει τήν προσφεύγουσα νά προσκομίσει τά ἔγγραφα πού ἀναφέρονται στό παράρτημα τῆς ἀπό 26 Μαρτίου 1979 ἐπιστολῆς τῆς

Australian Mining & Smelting Europe Limited πρός τήν Ἐπιτροπή καί ἀπαριθμοῦνται στόν κατάλογο τῶν ἐγγράφων πού κατετέθησαν στό Δικαστήριο στίς 9 Μαρτίου 1981, ὑπό τούς ἀριθμούς 1α καί 16, 4α ἕως 4f, 5 καί 7.

37 Ἀντιθέτως, ἡ προσφυγή πρέπει νά ἀπορριφθεῖ καθ' ὅσον στρέφεται κατά τῶν διατάξεων τοῦ προαναφερθέντος ἄρθρου 1, στοιχεῖο 6, οἱ ὁποῖες ἀφοροῦν ἔγγραφα διαφορετικά ἀπό αὐτά πού ἀνεφέρθησαν ἀνωτέρω, ἐπίσης ἀπαριθμούμενα στό ἀνωτέρω παράρτημα καί κατάλογο καί τά ὁποῖα δέν ἔχουν ἀκόμη προσκομισθεῖ στήν Ἐπιτροπή.

Ἐπί τῶν δικαστικῶν ἐξόδων

38 Κατά τό ἄρθρο 69, παράγραφος 2, τοῦ κανονισμοῦ διαδικασίας, ὁ ἡττηθείς διάδικος καταδικάζεται στά δικαστικά ἔξοδα. Δυνάμει τῆς παραγράφου 3 τοῦ ἰδίου ἄρθρου, τό Δικαστήριο δύναται νά συμψηφίσει τά δικαστικά ἔξοδα ὁλικῶς ἤ μερικῶς σέ περίπτωση μερικῆς ἥττας τῶν διαδίκων ἤ ἐφ' ὅσον συντρέχουν ἐξαιρετικοί λόγοι.

39 Δεδομένου ὅτι οἱ διάδικοι, κύριοι ἤ παρεμβαίνοντες, ἔχουν ἡττηθεῖ μερικῶς, πρέπει νά συμψηφισθοῦν τά δικαστικά ἔξοδα.

Διά ταῦτα

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ

κρίνει καί ἀποφασίζει:

1) Ἀκυρώνει τό ἄρθρο 1 στοιχεῖο 6 τῆς ἀποφάσεως 79/760 τῆς Ἐπιτροπῆς τῆς 6ης Ἰουλίου 1979, κατά τό μέτρο πού ὑποχρεώνει τήν προσφεύγουσα νά προσκομίσει τά ἔγγραφα πού ἀναφέρονται στό παράρτημα τῆς ἀπό 26 Μαρτίου 1979 Ἐπιστολῆς τῆς Australian Mining & Smeling Europe Limited **πρός τήν Ἐπιτροπή καί ἀπαριθμοῦνται στόν κατάλογο τῶν ἐγγράφων πού κατετέθησαν στό Δικαστήριο στίς 9 Μαρτίου 1981 ὑπό τούς ἀριθμούς 1α καί 6, 4α ἕως f, 5 καί 7.**

2) Ἀπορρίπτει τήν προσφυγή κατά τά λοιπά.

3) Οἱ διάδικοι, κύριοι καί παρεμβαίνοντες, φέρουν τά δικαστικά τους ἔξοδα.

	Mertens de Wilmars	Bosco	Touffait
Due	Pescatore	Mackenzie Stuart	O'Keeffe
Koopmans	Everling	Χλωρός	Grévisse

Ἐδημοσιεύθη σέ δημοσία συνεδρίαση στό Λουξεμβοῦργο στίς 18 Μαΐου 1982.

Ὁ γραμματεύς
P. Heim

Ὁ πρόεδρος
J. Mertens de Wilmars

ΔΙΑΤΑΞΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ
ΤΗΣ 4ης ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1981

AM & S Europe Limited
κατά Ἐπιτροπῆς τῶν Εὐρωπαϊκῶν Κοινοτήτων

Ὑπόθεση 155/79

Στήν ὑπόθεση 155/79

AM & S Europe Limited

κατά

Επιτροπης των Ευρωπαϊκων Κοινοτητων